

DİVAN EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

The Journal of Ottoman Literature Studies

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK DERGİ

Sayı 29, İstanbul 2022, 576-624

ESKİ ANADOLU TÜRKÇESİYLE YAZILMIŞ AHVĀLİ'L- KİYĀMET ADLI ESER ÜZERİNDE BİR DİL İNCELEMESİ

Ömer Güven

Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
(omer.guven@amasya.edu.tr), ORCID: 0000-0002-9376-3538 / Amasya University Faculty of Arts and Sciences
Department of Turkish Language and Literature

Makale Bilgisi/Article Information

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 28.08.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 05.10.2022

Yayın Tarihi/Published: 30.12.2022

Yayın Sezonu: Güz

Atıf/Citation

Güven, Ömer (2022), "Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Ahvâli'l-Kiyâmet Adlı Eser Üzerinde Bir Dil İncelemesi",
Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 29, 576-624.

Güven, Ömer (2022), "A Linguistic Analysis on the Work Titled Ahvâli'l-kıyâmet Written in Old Anatolian
Turkish", Journal of Ottoman Literature Studies, 29, 576-624.

*Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.*

Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Ahvâli'l-kıyâmet Adlı Eser Üzerinde Bir Dil İncelemesi

Özet

Türk dili tarihinde önemli bir yere sahip olan Eski Anadolu Türkçesi döneminde telif ve tercüme pek çok eser kaleme alınmıştır. Bu dönemde kaleme alınan eserlerin konusu genellikle dinî içeriklidir. Kur'ân, hadis, siyer tercümeleri, fıkıh metinleri, kısasü'l-enbiyâlar, tezkiretü'l-evliyâlar bu dönemde kaleme alınan başlıca dinî muhtevalı türlerdir. Dinî muhtevalı türler kapsamında değerlendirilecek bir tür de ahvâl-i kıyâmettir. Anadolu sahasında genellikle mensur kısmen de manzum olmak üzere bu türde yazılmış pek çok eser mevcuttur. Bu türde kaleme alınan eserlerde kıyamet âlâmetleri konu edilmiştir. Özellikle kıyametin dehşetli sahneleri, kıyamet ehlinin karşılaştıkları durumlar, asi ve günahkârların akıbetleri, hesap günü, ahiret hayatı gibi konular ele alınmıştır.

Üzerinde çalışılan eser de ahvâl-i kıyâmet türüne ait bir metindir. Eser, Fatih Millet Kütüphanesi 34 Ae Şeriyye 24/2'de yer alır. Ahvâli'l-kıyâmet başlığını taşıyan eser, çalışmada çeşitli açılardan ele alınmıştır. Çalışmanın giriş kısmında ahvâl-i kıyamet türü hakkında kısaca bilgi verilmiş, ardından eserin nüsha tavsifi yapılmıştır. Çalışmada ilk olarak eser transkripsiyonlu Latin harflerine aktarılmıştır. Ardından eserin dizinli sözlüğü hazırlanmıştır. Daha sonra metinden alınan örneklerle eserin gramer özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Oldukça sade bir dille yazılmış olan eser genel olarak Eski Anadolu Türkçesi özellikleri barındırmaktadır. Geç dönemde istinsah edildiği izlenimi veren eserde yer yer Osmanlı Türkçesine geçiş özellikleri de bulunmaktadır. Çalışmanın sonuna eserin tıpkıbasımı da eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eski Anadolu Türkçesi, ahvâl-i kıyâmet, mahşer, ölüm.

A Linguistic Analysis on the Work Titled Ahvâli'l-kıyâmet Written in Old Anatolian Turkish

Abstract

Many works of copyright and translation were written in the period of Old Anatolian Turkish which has an important place in the history of the Turkish language. The subject of the works written in this period is usually religious in content. Qur'an, hadith, sirah translations, fiqh texts, Qisas al-Anbiyas, Tazkirat al-Awliyās are the main religious content written in this period. A type to be evaluated within the scope of religious content types is Ahvâl-i Kıyâmet. There are many works written in this genre in the Anatolian field, usually in prose and partly in verse. In the works written in this genre, doomsday omens were discussed. Especially issues such as the terrible scenes of the Apocalypse, the situations that the people of the Apocalypse will face, the fate of rebels and sinners, the day of reckoning, the life of the Hereafter are discussed.

The work we are working on is also a text belonging to the genre of ahvâl-i apocalypse. The work which is located in Fatih Millet Library 34 Ae Şeriyye 24/2 and has the title Ahvâli'l-Kıyâmet has been discussed from various perspectives. In the introduction of the study, brief information is given about the genre of Ahvâl-i Kıyâmet, and then a copy of the work is described. The work which was written in prose was first transcribed. Then, the indexed dictionary of the work was prepared. Then, the grammatical features of the work were tried to be determined with the examples taken from the text. The work which was written in a very plain language generally contains features of Old Anatolian Turkish. There are also features of transition to Ottoman Turkish in places in the work, which gives the impression that it was copied in the late period. A facsimile of the work has also been added to the end of the work.

Keywords: Old Anatolian Turkish, Ahvâl-i Kıyâmet, the last judgement, death.

Giriş

Kıyamet kelimesi “kalkmak, dikilip ayakta durmak” manasındaki kıyam kökünden isim veya mastar olup “dirilip mezarından kalkma, Allah’ın huzurunda durma” yahut “bu olayın başlangıcını teşkil eden kozmik değişikliğin vuku bulması” anlamına gelir (Topaloğlu 2002: 516).

Kıyamet birçok dinde inanılan ve bir gün mutlaka gerçekleşeceğine inanılan bir düşüncedir. Eski Yunan dininde ruh, styks denilen yer altı mağarasına geçip, yer altı tanrılarınca yargılanır. Günahlı ruhlar, tartaros denilen cehenneme, günahsız olan ruhlar da elysion denilen cennete gidip orada yaşam sürdürecektir. Yahudi inancına göre; Tevrat’ta açıkça bir bildirim olmamakla beraber bir yerde, toprak altında uyuyanların çoğunun kimi yaşama, kimi de sonsuz utanca ve sonsuz nefrete uğrayarak uyanacakları söylemiştir. Hıristiyan inancına göre; Hz. İsa’nın ölümden sonra dirilmesi, tüm insanların da öldükten sonra dirileceklerinin bir güvencesidir. İslam inancına göre de Kıyamet, ölümden sonra dirilmedir ve bu, Kur’ân’da da “yevmi el-kıyâme (kıyamet günü)” olarak geçmektedir (Kaplan 2011: 179; Yaman 2002: 19).

Müslüman milletler arasında öteden beri anlatılan ve derin alakayla dinlenen konulardan biri de kıyamet alâmetleridir. İslâmî literatürde “eşrâtü’s-sâa”, “âyâtü’s-sâa”, “emârâtü’s-sâa” ve “alâmâtü’l-kıyâme” başlıkları ile yazılan bu eserlerde, kıyamet alametleri, kıyametin ne zaman kopacağı, hesap günü, ahiret hayatı gibi konular anlatılır. Bu eserlerde verilen bilgilerin kaynağı Kur’ân-ı Kerim ve hadislerdir. Nitekim aynı eserlerde, kıyametle ilgili konular doğrudan doğruya ayetler ve hadislerle dayalı olarak sunulmaktadır. Dinî bilgilerin verildiği bu eserlerin halkın dinî ihtiyaçlarını asırlarca karşılamış olduğunu söyleyebiliriz (Yıldız 2002: 1).

Genellikle mecmualar içinde yer alan bu tür için Amil Çelebioğlu şu değerlendirmeyi yapar: “Ahvâl-i kıyâmet, mahşer-nâme, âhiret-nâme türünden mesnevilerde, bazı farklarla kabir azabı, ba’s ahvâli, mîzân, ehl-i cennet, ehl-i cehennem, şefâat-i Resulullah ve benzeri konular işlendiği gibi ayrıca kıyamet kopmadan önce zuhur edecek alâmetleri anlatan eşrâtü’s-sâa nev’inden manzumeler de yazılmıştır” (Çelebioğlu 1998: 361).

Bu türe ait eserler genellikle Ahvâl-i Kıyâmet, Kıyâmet-nâme, Ahvâl-i Mahşer, Mahşer-nâme, Ahvâl-i Mevt başlıkları altında kaleme alınsa da kimi zaman başka eserlerin içinde de anlatılabilmektedirler. Muhammediye (Çelebioğlu 1996), Envârü’l-Âşıkîn (Tekin-Tekin 1983; Uğur 2020), Dürr-i Mekkûn (Demirtaş 2009; Sakaoğlu 1999), Târih-i İbn-i Kesîr Tercümesi (Yelten 1998), Kitâb-ı ‘Ömr-i Dünyâ (Kara 2018) gibi eserlerin içinde kıyametin hâllerine ve kıyamet alâmetlerine yer verilmiştir.

Kıyamet alâmetleri hakkında Anadolu sahasında farklı tarihlerde farklı müellifler tarafından yazılmış manzum ve genellikle de mensur olmak üzere birçok Ahvâl-i Kıyâmet metni vardır. Oğuz yazı dilinin başlangıcıyla birlikte ilk örneklerini gördüğümüz bu eserlerin yurt içi ve yurt dışındaki kütüphanelerde değişik adlarla kayıtlı bol miktarda nüshaları mevcuttur (Yıldız 2002: 2). Bu manzum ve mensur ahvâl-i kıyâmet metinleri ile ilgili çeşitli araştırmacılar tarafından pek çok

çalışma yapılmıştır.¹ Yapılacak yeni çalışmalarla kütüphanelerimizde bulunan pek çok metnin tanıtımı ve dil özellikleri tespit edilmiş olacak, Türk dilinin söz varlığına katkı sağlanmış olacaktır

1. Ahvâli'l-kıyâmet

1.1. Nüsha tavsifi

Tespit edilebildiği kadarıyla tek nüshası Fatih Millet Kütüphanesi 34 Ae Şeriyeye 24/2'de kayıtlı bir mecmuanın 5b-15a varakları arasında yer alan eserin nüsha tavsifi şu şekildedir:

Yazma 225x160, 177x125 mm. boyutlarında, 11 varak olup oldukça okunaklı harekeli nesihle yazılmıştır. Siyah mürekkeple yazılmış olan eserin başlıkları ile bazı ayet ve hadisler kırmızı mürekkeple kaleme alınmıştır. Sırtı bez meşin, satırları ebru kâğıt kaplı mukavva bir cilt içindedir. Cetvelsiz olan eser 13 satır ile yazılmıştır. Eserin adı başlıkta oldukça iri, kırmızı mürekkeple Bâb[u] Ahvâli'l-kıyâmet² şeklinde yazılmıştır. Başlığın dışında eserin adı metin içinde herhangi bir yerde geçmemektedir.

Eserin bulunduğu mecmuada dinî muhtevalı şu eserler yer almaktadır:

- 1b: Hâzâ Kitâbü Sûreti'l-Fâtîha
- 5b: Bâb Ahvâli'l-Kıyâmet
- 15a: Resûl hazretlerinin Vasiyyetnâmesi
- 16b: Kitâbü bâ-Savâb Esrârü'l-Ârifin
- 41a: Namazın Lüzûm ve Vücûbuna dair
- 56b: Mevizadan bir risâle
- 72b: Tasavvufla ilgili bir risale
- 89b: Ali ibn-i Ebî Talib'in vasiyeti
- 96a: Kitâb-ı Güzîde (Meviza'ya dair bir kitap)

¹ Ahvâl-i kıyâmet türü ile ilgili yapılmış çalışmalardan bazıları şunlardır: Osman Yıldız (2002), *Ahvâl-i Kıyâmet*, İstanbul: Şule Yayınları; a. mlf. (2022), “Şeyyâd Hamza'ya Atfedilen Ahvâl-i Kıyâmet Mesnevisi”, Prof. Dr. Kerime Üstünova Armağanı (Ed. Hasene Aydın-İbrahim Karahancı), Efe Akademi, 665-708; Cem Dilçin (1978), “XIII. Yüzyıl Metinlerinden Yeni Bir Yapıt: Ahvâl-i Kıyâmet”. Ömer Asım Aksoy Armağanı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 49-86; Esra Durmaz (1994), *Şeyyad Hamza'nın Ahval-i Kıyâmet'i*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü; Ercan Alkaya (1996), *Şeyyad İsa Ahvâl-i Kıyâmet (İnceleme – Metin – İndeks)*, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Abid Nazar Mahdum (2010), “Kıyâmet Konulu Tarihi Belirsiz Bir Mesnevi: Destân-ı Arasât”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 184, 149-184; M. Fatih Köksal (2011), “Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Yazılan Meçhul Eserlerden: Nâme-i Mahşer”, *Turkish Studies*, Winter, 6/1, 249- 291; Özer Şenödeyici (2014), “Kemalpaşa-zade Tarafından Tercüme Edildiği Düşünülen Bir Risale: Ahvâl-i Kıyâmet”. *TÜBAR (Türklük Bilimi Araştırmaları Journal Of Turkology Research)*, Güz, 36, 291-319; Ümran Yaman (2018), “Eski Anadolu Türkçesi İle Yazılmış Ahvâl-i Mevt Adlı Eser Üzerine Bir Dil İncelemesi”. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, Spring, 4/2, 523-585; Metin Akar (1984), “Şeyyad İsa Ne Zaman Yaşadı, Ahvâl-i Kıyâmet Kimindir?”, *VI. Millî Türkoloji Kongresi*, İstanbul; Mehmet Oğuzhan Kuşoğlu (2020), “Eski Türk Edebiyatına Ait Bir Ahvâl-i Kıyâmet: Cemâlî - Kitâb-ı Serencâm [06 Mil Yz A 8631/1 Nüshası]”, *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4/1, Bahar, 22-39; Necdet Şengün (2019), “Türk İslam Edebiyatı'nda Bir Nazım Türü Olarak Ahvâl-i Kıyâmetler ve Şâiri Bilinmeyen Bir Ahvâl-i Kıyâmet Üzerine”, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15, 34-61; Bahattin Yaman (2007), “Ahvâl-i Kıyâmet Yazmaları Resimlerinde Kıyâmet Sonrası Hayat”, *EFD/JFL (Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi/Journal of Faculty of Letters)*, 24 (2), 217-234; a. mlf (2002), *Osmanlı Resim Sanatında Kıyâmet Alametleri: Tercüme-i Miftâh-ı Cifru'l-Câmi ve Tasvirli Nüshaları*. Ankara; Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi; Mutlu Melis Özgeriş (2020), “Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Bir Ahvâl-i Kıyâmet”, *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 3, 123-148.

² Başlık yazmada Ahvâli'l-kıyâmet şeklinde yazıldığından çalışmada da bu şekilde kullanılmıştır. bk. Tıpkıbasım.

Mecmuadaki 9 tane eserden yalnızca Fatıha tefsirinde müellif adı olarak Şeyh Sivâsî ismi geçer. Diğer eserlerde bir müellif adı bulunmaz. Ayrıca mecmuadaki diğer eserlerde herhangi bir müstensih adına da rastlanmamıştır.

1.2. Eserin Konusu

Ahvâli'l-kıyâmet, kıyametin hâllerini anlatan mensur bir eserdir. Dinî-ahlâkî muhtevalı eserlerden olan bu türde sıklıkla çeşitli ayet ve hadislerden alıntılar yapılarak, kıyamet sahneleri ve tasvirleri ele alınmıştır. Yine bu türde yazılmış eserlerde kıyamet ehlinin karşılaşacakları durumlar, asi ve günahkârların akıbetleri, hesap günü, ahiret hayatı gibi konulara yer verilmiştir. Bu konuların yanında yer yer çeşitli kıssalar ve rivayetler de bu tür eserlerde genellikle kendine yer bulmaktadır.

Üzerinde çalışılan eser de büyük ölçüde bu özellikleri ihtiva eden mensur bir eserdir. Eserin konusunu şu şekilde özetleyebiliriz: Eser Hz. Muhammed'in bir gün sabah namazını kılıp sahabe ile oturdukları ve sahabenin Hz. Muhammed'in mübarek cemalini seyretmelerinin anlatıldığı bir giriş ile başlar. Ardından sahabeler Hz. Muhammed'e surun nasıl bir nesne olduğunu sorarlar. Hz. Muhammed boynuz gibi bir nesne olduğunu, çeşitli delikleri olduğunu, dört kanadı bulunduğunu vs. anlatır. Surun üflenmesiyle bütün mahlûkların can vereceğini söyler. Allah'ın emriyle ölüm meleği olan Azrail de can verir ve yeryüzünde canlı kimse kalmaz. Daha sonra Allah'ın emriyle şiddetli bir yağmur yağar. Bütün ölmüş ve çürümüş tenler yerden bitkilerin bitmesi gibi ortaya çıkar. Allah'ın emriyle Cebrail, Mikail ve İsrail dirilir. Daha sonra Hz. Muhammed'in türbesine giderler. Meleklerin gelmesinin ardından dirilen Hz. Muhammed ümmetinin hâlini sorar. Melekler henüz kendilerinden başka diri kimsenin olmadığını Hz. Muhammed'e söylerler. Ardından Allah'ın emriyle İsrail suru bir defa üfler. Surun üflenmesiyle birlikte bütün çürümüş tenler ve kemikler canlanıp mahşer yerine gelirler. Bu geliş adeta kovandan arıların çıkışı gibidir. Mahşer yerine toplanan insanların üzerine güneşin ısısı gelir. Bu ısı insanları ter içinde bırakır. Her insan günahı kadar ter içinde kalır. Kimi topuğuna kadar, kimi inciğine kadar, kimi kuşağına kadar, kimi göğsüne kadar, kimi boğazına kadar ter içinde kalır, kimi de ter içinde gark olur. Bu sıkıntı içindeki müminler sırasıyla Hz. Âdem, Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa'ya gelip medet isterler, sıcaklıktan çok bunaldıklarını ifade ederler. Başvurdukları hiçbir peygamber onlara medet etmez. Bunun üzerine onlar da Hz. Muhammed'e gidip medet isterler. Hz. Muhammed'in inleyip secdeye varmasının ardından Allah'ın emriyle Hz. Muhammed'e ümmeti verilir. Ümmetin içinde Allah'ın farzlarını, Peygamber'in sünnetlerini yerine getirenler için cennet süslenir, bunları yapmayanlar için cehennem kızdırılır. O zorlu süreçte herkes kendi nefsinin derdine düşmüştür. Âdem peygamber bile Habil'i, Kabil'i ve Havva'yı istemeyip kendi nefsinin kurtuluşunu istemiştir. Diğer peygamberler de kendi nefislerini dilemişlerdir. Sadece Hz. Muhammed ümmetî ümmetî diyerek kendi ümmetini dilemiştir. Ardından mizan kurulur. Herkesin günahları ve sevapları tartılır. Zerre kadar günahı ağır gelen cehenneme, zerre kadar sevabı ağır gelen cennete gider. Dünyada iken Allah'a iman edip güzel ameller işleyenler ile peygamberin sünnetini yerine getirenler cennetin mükâfatlarını elde ederken, asi olanlar ise cehennemden gazabına uğrarlar. Metin, cennetliklerin Allah'ın rahmetine dalıp cemalini görmeleri temennisiyle son bulur.

Eserin üslup özellikleri değerlendirildiğinde, eserde halkın anlayabileceği son derece sade ve akıcı bir dil kullanıldığı görülür. Bu sadeliğe ve akıcılığa örneklik teşkil etmesi için metinden alınan kısa bir bölüm şöyledir:

Çağ Sübğānehu ve Te'ālā celle celālehü velā ilāhe gayruhu nidā kıla eyde xanı anlar kim dünyā bizüm milkimüzdür dirlerdi şehirler ve qal'alar ve yüce sarāylar ve yüksek yüksek köşkler yaparlardı iller vilāyetler dutup mällar ve hazineler cem'iderlerdi beglik ve pāzişāhlik ve sulşānlik ve Tañrılık da'visin kıllardı ve benüm dürlü dürlü ni'metlerüm yiyüp girü dönüp başa 'āsi olurlardı benüm

gibi ‘âzâmetlü pâzişâhı kırlardı puta şaparlardı pâzşâh benüm ve sulşân benüm ki memleket ve salşanat benümdür evvel dañı benem âhir girü benem hemân sulşânlık ve pâzişâhlık başa yaraşur...

2. Dil Özellikleri

2.1. Ses Özellikleri

2.1.1. Ünlüler

2.1.1.1. Ünlü Değişmeleri

i/e değişmesi: Türklük biliminin önemli tartışma alanlarından biri kapalı e sesinin varlığıdır. Eskiden beri Türkçede aynı kelimenin hem i’li hem de e’li yazılışlarının olmasından dolayı i/e değişimi konusunda uzmanlar kesin bir görüş birliğine varamamışlardır. Bugün e ile yazılan pek çok kelime Eski Anadolu Türkçesi döneminde i ile yazılmıştır. Bu sebepten ötürü Sir G. Clauson, N. A. Baskakov, E. R. Tenisev gibi bazı Türkologlar Türkçede kapalı e ünlüsü ile birlikte 9 aslı ünlü ses olduğunu kabul ederler (Kocaoğlu 2003: 2).

Araştırmacıların bazıları ise bu sesi ayırt edici unsurların metinlerde bulunmadığını gerekçe göstererek yazılışa sadık kalınmasını ve bu sesin i şeklinde okunmasını tercih eder. Biz de çalışmamızda kapalı e sesini belli eden bir yazım bulunmadığından bu sesi göstermedik.

Bugün /e/ ile yazılan pek çok kelime metinde /i/ ile yazılmıştır:

girü 8a/2, yir 10a/7, irişdürse 9b/10, irmedin 6a/7.

Bazı kelimelerde ise Eski Türkçe döneminde /e/ olan ses metinde /i/ şeklinde karşılanmıştır. imdi 8b/7, işide 8b/1, nice 10a/11.

ı/u, i/ü değişmesi: Günümüz Türkçesinde /ı/’lı ve /i/’li olan bazı kelimeler metinde /u/’lu ve /ü/’lü şekilde yuvarlak kullanılmıştır:

kapuyı 8b/1, ayru 13b/2, ayruç 10a/6, degül 13b/9, kendü 14a/10.

2.1.1.2. Ünlü Uyumu

Kalınlık-İncelik Uyumu: Kalınlık-incecik uyumu bir kelimedeki vokallerin kalınlık-incecik bakımından birbirine uygun olmasıdır. Türkçede bir kelimedeki vokallerin hepsi ya kalın ya ince olabilir. Bir kelimedede hem kalın hem ince vokal bulunamaz (Ergin 2006: 70). Türkçenin bütün dönemlerinde olduğu gibi Eski Anadolu Türkçesi döneminde de kalınlık-incecik uyumu oldukça sağlamdır. Metindeki kalınlık-incecik uyumuna tabi örneklerin bazıları şu şekildedir:

şamuy-ıla 15a/8, ululuğ-ıla 7a/4, yalavacım-ıduş 7a/9.

Bu devirde tartışılması gereken uyumdan çok uyumsuzluklardır (Gülsevin ve Boz 2013: 39). Metinde zarf fiil eki -iken uyum dışında kalmıştır:

sarâyında-y-iken 13b/12.

Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu: Eski Anadolu Türkçesinde birkaç örnek dışında genellikle düzlük-yuvarlaklık uyumu yoktur. Uyumsuzluk kök ve eklerde görülür.

Kelime köklerinde görülen uyumsuzluklar:

ılduz 6a/3, girü 8a/2, şamu 13b/7, kendü 14a/10, kapuyı 8b/1, ayru 13b/2, ayruç 10a/6, ilerü 9a/10, degül 13b/9.

Eklerde görülen uyumsuzluklar:

var-dur 14b/13, cigeri-müz 11a/13, vir-üp 6a/2, çık-duğ-ı 8b/10, iriş-dür-se 9b/10, gel-sün 8a/12, mübarek-dür 11b/6, firiştehler-ünj 7a/1, 'azamet-lü 7b/13, işle-dü-m 10b/9, kıl-alum 8b/13, buyur-ur 10a/2, istey-ü 10b/3.

Metinde yoğun olarak görülen bu uyumsuzluklara karşın düzlük-yuvarlaklık uyumuna girmiş bazı örnekler de bulunmaktadır. Bu durum eserde geçiş devri (Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine) özelliklerinin varlığına delil teşkil etmektedir.

buñal-dı-k 12a/7, kıl-ıp 9b/10, olmaz-dı-k 13b/2, kıl-ır-duñ 11b/6, getir-dü-ler 12a/13, güreleme-sin 12b/6, kükreme-sin 12b/6, fışgır-dığ-ın 12b/6.

2.1.1.3. Ünlü Düşmesi

Eserde görülen ünlü düşmelerinin büyük çoğunluğu ekleşme sırasında meydana gelmiştir. Vurgusuz orta hece ünlüsü metinde genellikle düşer:

gönjölünj > gönjlünj 9b/1, göğüsine > gögsine 10a/13, konuşı > konuşı 15a/6, ağızına > ağıza 6a/6, buyuruğ > buyruk 6a/7, ayuruğ > ayruk 10a/6.

Bazı örneklerde ise vurgusuz orta hece ünlüsü düşmemiştir:

göyünüp 12a/9.

Metinde görülen bir diğer ünlü düşmesi ise kelime birleşmeleri esnasında meydana gelir:

nola-y-ıdı 13b/12, niçün 12a/1, şol 12a/12, şöyle 13a/3, kimse 114b/9, nesne 8b/4.

2.1.2. Ünsüzler

2.1.2.1. Ünsüz Değişimleri

b > p değişimi: Bazı kelimelerde b şekli kendini muhafaza etmiştir:

bişdi 11a/13, bıñar 14b/13.

b > v değişimi: Eski Türkçede bulunan bazı kelimelerin ön ses, iç ses ve son ses durumundaki b'leri v'ye döner:

bir- > virüp 6a/2, bar- > var- 7b/3, bar > vardur 14b/13.

t > d değişimi: Eserde t/d kullanımı karışık bir görünüm arz eder.

"d"li örnekler: dükene 13b/11, dürlü 7b/13, dañı 6a/5, dört 7a/1, didi 11a/7.

"t"li örnekler: çursun 8a/11, taşılmış 9b/7, çoğolu 10a/1.

Ayrıca metinde hem t'li hem de d'li şekillerin birlikte kullanıldığı kelimeler de vardır. Bunlar imlâda henüz sistemli bir yapının tam kurulmadığını göstermektedir:

durdılar 8b/8, çursun 8a/11.

k > g değişimi: Eski Anadolu Türkçesinin en karakteristik özelliklerinden birisi Eski Türkçedeki k seslerinin tonlulara g sesine dönmesidir. Metinde de bunun pek çok örneği bulunmaktadır:

gelmez 8b/13, göklere 11b/6, gitdilerdi 14b/2, gönjlünj 9b/1, gökçek 14a/12, gireler 14b/13, getüreler 15a/2.

ķ > ħ değişimi: Türkçede kelime başında ħ- olmadığı malumdur. Bugün h- ile başlayan birkaç kelime Eski Türkçe devresinde ķ sesini ihtiva etmekte idi. Sesin ħ şeklinde inkişafı daha sonraki

yüzyıllarda olmuştur. İstanbul ağzında ve yazı dilinde ince h'li olan birkaç kelime Anadolu ağzlarında h iledir (Timurtaş 1994: 48).

dağı 6a/5, koşular 15a/1.

2.1.2.2. Ünsüz Düşmesi

b ve l düşmesi: Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine geçerken bol- fiilinin b sesi düşmüştür. Yine Eski Türkçede keltür- ve oltur- şeklinde kullanılan fiillerdeki l sesi de Eski Anadolu Türkçesine geçerken düşmüştür:

bol- > ol- 6b/2, keltür- > getür- 9a/12, oltur- > otur- 6a/3.

g/ğ düşmesi: Eski Anadolu Türkçesinin en karakteristik özelliklerinden biri iki ve daha fazla heceli kelimelerin sonundaki -g/-ğ sesleri ile ek ve hece başında yer alan -g/-ğ ünsüzlerinin düşmesidir. Bu düşme sonucunda bazı kelimelerde yuvarlaklaşmalar meydana gelir.

ölüyi < ölüğ 11b/5, diri < tirig 7a/6, katı < katığ 8a/5, yokarı < yokğaru 8b/10, kapuyı < kapığ 8b/1, kamu < kamuğ 10b/4, tamudan < tamuğ 13b/7.

2.1.2.3. Ünsüz İkizleşmesi

Bazı kelimelerdeki çeşitli ses olayları neticesinde ünsüz ikizleşmeleri görülür. İkizleşme Türkçenin benimsediği olaylardan değildir. Ancak bazı ses değişiklikleri nedeniyle ikizleşme ortaya çıkabilir. Bu hadise çoğunlukla ekleşme durumunda ve eriyen g sesinin uzattığı ünlü normal uzunluğa dönerken hece dengelenmesi amacıyla ortaya çıkan ikizleşmedir (Şahin 2018: 46). Metinde ünsüz ikizleşmeleri çok az kullanılmıştır:

ııg > ııı 11b/9.

2.2. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

2.2.1. Yapım Ekleri

2.2.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri

+cAk: gökçek 14a/12, tizcek 8a/7.

+cI: şefâ'atci 9a/3.

+IK, +IUK: beglik 7b/12, pâzişâhlık 7b/12, çokluk 6a/10.

+IU: cânlu 6b/12, boynuzlu 9b/3, yirlü 9b/12, 'amellü 13a/5.

+ncI: yidinci 6a/9, ikinci 10b/12.

+sUz: boynuzsuz 9b/3, tevbesüz 14a/2, eksüksüz 9b/12

2.2.1.2. Fiilden İsim Yapma Ekleri

-IcI: yalvarıcıyam 14b/4.

-IK/-UK: buyruk 6a/7, yazuklular 9a/3, bölük 13a/13.

-k: dilegi 14a/6.

-m: ölüm 15a/7.

-mAz: yaramaz 14b/13.

-mUr: yağmur 8a/6.

-U: ölüyi 11b/5, қоһular 15a/1.

2.2.1.3. İsimden Fiil Yapma Ekleri

+al: buğalduk 10b/7.

+lA-: azarlamışlardı 14a/4, bağışladum 12a/12, boğazlayalar 15a/8, işledüm 10b/9.

+e-: dilemezin 12b/10.

+irge-: esirgeye 14a/1.

2.2.1.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri

-Ar-: kırtarmak 12b/8, çıkaralar 14b/13.

-dUr-: kaldurğıl 12a/12, kızdurğıl 12b/2, geydüreler 15a/2, bindürüp 9a/11.

-t-: eyitdi 6a/9.

-Ur-: degürüñ 8a/11, geyüre 9a/11.

-l-: dürülüpdür 6a/12, ürüldükden 6b/4, yaradılmış 6b/6, dikilmişdür 8b/9, yarıla 9a/5.

-n-: silkine 9a/6, cem' olına 9b/11, zinā kılınmamış 10a/7, sevindi 14b/2, örtüneler 7a/5.

-ma-: virmeye 8b/12, dirilmedi 9a/10, kalmadı 11b/10, buyurmadı 8b/3.

-ş-: yaraşur 8a/3, çağrışup 10b/3, ağlaşalar 10b/11.

2.2.2. Çekim Ekleri

2.2.2.1. İsim Çekim Ekleri

2.2.2.1.1. Çokluk Eki

Çokluk eki olarak -lAr kullanılmıştır:

қullar 12a/5, қоһular 15a/1, kemerler 15a/2, 'aşıler 6a/1.

2.2.2.1.2. İyelik Ekleri

Eski Anadolu Türkçesindeki iyelik ekleri Türkiye Türkçesindeki şekillerinden sadece bazı küçük fonetik değişiklikler dolayısı ile farklıdır. Türkiye Türkçesindeki küçük ünlü uyumu Eski Anadolu Türkçesinde tam gelişmemiş olduğundan, bu dönemdeki iyelik eklerinin bir kısmı sadece 'düz ünlü', bir kısmı ise 'yuvarlak ünlü' ile kalıplaşmıştır (Gülsevin 2007: 12).

Teklik I. Şahıs: +(U)m: kudretüm 7b/5, fermānum 8a/11.

Teklik II. Şahıs: +(U)ñ: dostuñ 8b/7, gönlüñ 9b/1.

Teklik III. Şahıs: +İ, +sİ: bitisi 13a/9, özi 12a/9.

Çokluk I. Şahıs: +(U)mUz: günāhımız 13b/10, küfrümüzden 14a/9.

Çokluk II. Şahıs: +(U)ñUz: ayağuruñuz 13b/8, peygāamberüñüze 14b/4.

Çokluk III. Şahıs: +lArI: 'avratları 13b/6, beyinleri 10b/1.

2.2.2.1.3.Hâl Ekleri

2.2.2.1.3.1. İlgi Hâli Eki: + Uŋ, +nUŋ

kapununŋ 8a/13, peygâmblerlerünŋ 10b/4, kişünŋ 13a/2.

2.2.2.1.3.2. Yönelme hâli eki: +(y)A:

terâzûya 13a/2, şamuya 14a/5, secdeye 9a/13.

2.2.2.1.3.3. Yükleme hâli eki: +(y)I, +n:

ölüyü 11b/5, şamuyı 12b/2, dizin 12b/7, cezasın 13a/5.

2.2.2.1.3.4. Bulunma hâli eki: +dA:

gökde 11b/7, hazretinde 10b/9, dünyâda 11a/11.

2.2.2.1.3.5. Uzaklaşma hâli eki: +dAn:

kılıçdan 12b/13, dünyâdan 14a/2, kereminden 14a/13, yirden 8b/9.

2.2.2.1.3.6. Eşitlik hâli eki: +cA, lAyIn:

şaişınca 6a/10, şadarınca 13a/5, zerrece 13a/4, sizcileyin 14a/10.

2.2.2.1.3.7. Yön hâli eki: +ArU, +rA, rU:

şonra 6b/5, şaşıra 8b/4, içre 9b/8, üzere 12b/7, ilerü 9a/11, yoşaru 8b/10, girü 7b/13.

2.2.2.1.3.8. Vasıta hâli eki: +lA:

şufân-ıla 11a/3, ihlâş-ıla 15a/6, emri-y-ile 8a/9.

2.2.2.2.Fiil Çekim Ekleri

2.2.2.2.1.Şahıs Ekleri

2.2.2.2.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Teklik 1. şahıs eki: -Am, -In: kılmazın 11b/13, eylemezın 11a/3, dilemezın 11a/9, utanuram 11b/12.

Teklik 2. şahıs eki: -sIn: göresin 7b/3, bilürsin 7a/13.

Teklik 3. şahıs eki: Ø:

Çokluk 1. şahıs eki: -Uz: olmazuz 13b/3.

Çokluk 2. şahıs eki: -sIz: şurursız 12a/2, bilesiz 8b/9, işidesiz 9a/1.

Çokluk 3. şahıs eki: -lAr: işlemişlerdi 14a/3, azarlamışlardı 14a/4, dirileler 9b/8.

2.2.2.2.1.2. İyelik Eki Kökenli Şahıs Ekleri

Teklik 1. şahıs eki: -m: şıdum 10b/9, bağışladum 14b/11, virem 9b/3.

Teklik 2. şahıs eki: -ŋ: kılurdun 11b/5.

Teklik 3. şahıs eki: Ø:

Çokluk 1. şahıs eki: -k: girmedük 14a/9, götürdük 14a/11, buğalduk 10b/7.

Çokluk 2. şahıs eki: -ŋUz: itdiŋüz 14b/6, şıdıŋuz 14b/6, olduŋuz 14b/7.

Çokluk 3. şahıs Eki: -lAr: durdılar 8b/8, kılmadılar 12b/1, sürdiler 13b/10.

2.2.2.2.2. Şekil ve Zaman Ekleri

2.2.2.2.2.1. Bildirme Kipleri

Görülen Geçmiş Zaman: -dİ: eyitdi 6a/9, qorlardı 8a/1, yaqdı 11b/1.

Öğrenilen Geçmiş Zaman: -mİş, -(U)pdUr: qalmış 14b/9, tağılmış 9b/7, görmemiş 14a/12, buyurupdur 8a/3, dürülüpür 6a/12.

Geniş Zaman: -Ar, -Ur: sorar 14a/8, ürer 6a/13, bilür 6b/10, buyurur 6b/8.

Geniş zaman ekinin olumsuzu -mAz'dır: bilmez 8b/8, varmazsız 13b/1.

2.2.2.2.2.2. Tasarlama Kipleri

İstek: -A: göreler 14a/1, işideler 12a/4, vara 12a/10, gide 15a/1.

Şart: -sA: irişdürse 9b/10, gelse 13a/4, olsa 9b/10.

Emir: Emir kipinde diğerk kiplerde olduğu gibi belli başlı ekler söz konusu değıldir. Emir kipi, her şahıs için ayrı eklerle yapılır:

Teklik 1. şahıs emir eki: -AyIm: kılayım 11a/1.

Teklik 2. şahıs emir eki: GI: bezegil 12b/1, ürgil 9b/5, dutğıl 9b/1, açğıl 14a/7.

Teklik 3. şahıs emir eki: -sUn: gelsün 8a/12, qursun 8a/11, olsun 13b/4.

Çokluk 1. şahıs emir eki: -AlUm: kılalum 8b/13.

Çokluk 2. şahıs emir eki: -Uŋ: dirilün 10a/5, degürün 8a/11, eydün 9a/1.

2.2.2.2.3. Bildirme Eki

Çoğunlukla ekleşmiş olarak kullanılan bildirme eki, daima yuvarlak karşımıza çıkar:

mu'allaq qurur 7a/4, 'arşdadur 6a/12, kılmışdur 6a/11, qalmışdur 7a/8, dikilmişdür 8b/9, mübârekdür 11b/6, nesnedür 6a/8.

2.2.2.2.4. Sıfat-fiiller

-dUK: süsdüğü 9b/1, çıqduğı 8b/10.

-mİş: yenilmemiş 10a/8, yaradılmış 7b/7, çürümiş 8a/6, tağılmış 9b/7.

-An: götüren 7a/1, qalan 10a/10.

-Ur: bilür "bilen, âlim" 6b/13.

-mAz: yaramaz 14b/13.

2.2.2.2.5. Zarf-fiiller

-I, -U: alı virem 9b/3, açı vire 8b/2, yügrüyü 13a/6, tıru alalar 13b/1.

-ıcAK: göricek 14b/2.

-IncA: varınca 7b/4, gelince 9a/12, iletince 9a/12.

-mAdIn: irmedin 6a/7.

-Up: alup 6a/6, dutup 7b/11, bindürüp 9a/11, göyünüp 12a/9.

-dUGIncA: -dUK/-tUK geçmiş zaman sıfat-fiil ekinin üzerine getirilen isim çekim ekleri ile oluşmuşlardır (Gülsevin 2001). Bu zarf-fiil eki de -dığı zaman, -dığı sürece anlamları veren durum zarfları yapar.

yitdigince 7b/4.

METİN³

Bâb[u] Ahvâli'l-kıyâmet

[6a] (1) Ol 'âlem fahri ve âhîret sultânı ve günâhkârlar ve 'âşîler şefî'i Muḥammed (2) şallallâhu 'aleyhi ve sellem şubih namâzın kılup mübârek arḳasın mihrâba virüp (3) oturmuşdı. Şahâbeler ılduz gibi Resûl'ün mübârek cemâlin müşâhede kılurlardı. (4) Resûl ḥazreti şallallâhu 'aleyhi ve sellem nâgâh birez vaḳt tebessüm i[t]di (5) daḥı görklü yüzün aşḥâbdan yaḡa döndi, eydür: Şahâbeler bu yidi gün 'acebâ nite (6) seker (?) kim İsrâfîl 'aleyhi's-selâm şûrın aḡzına alup bilin büküp göz diküp (7) nazârın irmedin muntazır olup ṭurmuşdur ne vaḳt Ḥaḳ Te'âlâ'dan buyruḳ (8) gele diyü. Anlar eyitdiler: Yâ Resûlallâh! Şûr nice nesnedür? Resûl 'aleyhi's-selâm (9) eyitdi: Şûr bir boynuz gibi nesnedür, nürdandur, bir ucu yidinci kat yire deḡlüdür (10) ve anuḡ çokluk delükleri vardır tâ firîştehler cânı şaḡışınca. Ḥaḳ Te'âlâ (11) İsrâfîl'i aḡa müvekkel kılmışdur ve anuḡ dört ḳanadı vardır. Bir ḳanadı maşrıḳda- (12) dur ve bir ḳanadı maḡribdedür ve bir ḳanadı 'arşdadur ve bir ḳanadı dürülüpdür. (13) Nitekim kıyâmet yaḡın gele ol ḳanadı daḥı açar, ol şûrı ürer ve daḥı şûr [6b] (1) üç şâḥısdur (?) ve hem üç kez ürücekdür. Evvel ürücek cümle 'âlemler bir- (2) kezden ḳorhuya düşeler, insi ve cinnî birkezden serâsime olup yüzün düşeler. (3) Niteki Taḡrı Te'âlâ Kelâm-ı Ḳadîm içinde buyurur kim: **"Yevme yünfehu fiş şûri fe fezi'a (4) men fiş semavâti"**⁴ İbn-i 'Abbâs rażiyallâhu anhu eydür: Şûr ürüldükden (5) şoḡra bir zamân geḡe, Ḥaḳ Te'âlâ'dan fermân gele yine ür diyü. İkinci kez şûrı üre (6) cümle gök ehli ve ve yir ehli insi ve cinnî ve ḥoş tıyür ḳamu yaradılmış maḥlûḳ (7) birkezden hep cân vireler şöyle kim muḳarreb 'arş götüren firîştehler (8) ḳala. Nitekim Ḥaḳ Te'âlâ Ḳur'an'da bir yirde daḥı buyurur kim: **"Fe fezia men fis semavâti (9) ve men fil arḳı illâ men şa'allâh"**⁵ Andan Ḥaḳ Te'âlâ'dan nidâ gele kim yâ 'Azrâ'îl! (10) Yir yüzüne ingil, görgil ḥiç kimse ḳalmış var mıdur, diye. Ol ḥoḡ bilür kim Taḡrı (11) aḡa ḥiç gizlü nesne yoḡdur. **"Ve huve 'alîmun bi zâtîş şudür"**⁶ Andan Ḥaḳ Te'âlâ (12) emri birle göklere ḡıka, mecmû' gökleri birkezden araya, bir cânlu firîşteh bulmaya. (13) Ḥaḳ Te'âlâ ḥazretine gele eyde: İy Bârî Ḥuzâ, yâ sen bilür pâdişâhsın kim [7a] (1) saḡa ḥiç gizlü yoḡdur ammâ 'arş götüren dört firîştehler ḳalmışdur ancak diye. (2) Andan Ḥaḳ Te'âlâ celle ve 'alâ emir ide; 'arş götüren firîştehlerün daḥı cânların (3) al, diye. Ḥaḳ Te'âlâ emriyle anlaruḡ daḥı cânların ḳabız eyleye Ḥaḳ Te'âlâ (4) ḳudret birle. 'Arş-ı 'aḡîm şol ululuḡ-ıla şöyle mu'allâḳ ṭurur. Gele yine nidâ (5) gele kim İsrâfîl'ün cânın aḡlı! Birer ḳanatların örtüneler ve birer ḳanatların dö- (6) şeneler, cân Ḥaḳḳ'a teslim ideler. Yine nidâ gele kim yâ 'Azrâ'îl! Ḥiç diri kimse (7) var mıdur, diye. 'Azrâ'îl eyde: İllâhî, siyyidi ve mevlâyı Cebra'îl ve ben za'îf (8) ḳuluḡ ḳalmışdur. Hemân sen ḥoḡ Ḥayy ü Ḳayyümsın kim saḡa herḡiz ölmek yoḡdur. (9) Andan Ḥaḳ Te'âlâ celle celâleḥü eyde: Yâ Cebra'îl! Sen benüm yalavacım-ıduḡ, (10) Muḥammedle benüm aramda desturumla, sen daḥı teslim oḡlıl diye. Cebra'îl (11) daḥı Ḥaḳ Te'âlâ emriyle bir ḳanadın döşene ve bir ḳanadın örtine, cân Ḥaḳḳ'a (12) teslim ide. Yine nidâ gele kim yâ melekü'l-mevt daḥı kimse var mıdur? 'Azrâ'îl eyde: (13) İy Bârî Ḥuzâ, yâ sen bilürsın kim ben za'îf ḳuluḡ ḳaldı ḳamu yaradılmış [7b] (1) maḥlûḡdan diye. Sen ḥoḡ yiri göḡi yaradansın, saḡa yoḡdur kim **"Vehüve ḥayyu'n- (2) lâ yemüt"**⁷ Ḥaḳ Te'âlâ eyde: Yâ

³ Metnin kuruluşunda şu yöntemler uygulanmıştır: Metnin transkripsiyonu yapılırken büyük ölçüde metne bağlı kalmış, bariz imlâ hataları dışında metne müdahale edilmemiştir. Metindeki eklemeler ve metin tamirleri köşeli parantez [] içerisinde gösterilmiştir. Metinde okunmasında tereddüt yaşanan kelimelerin yanına (?) işareti konulmuştur. Metinde mükerrer yazılan veya atılması gereken kısımlar var ise bunlar <> işaretiyle gösterilmiştir. Metinde noktalama işaretlerine yer verilmiştir. Özel isimlerin ilk harfleri büyük harfle yazılmış olup, özel isimlere gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmıştır. Metinde geçen ayetler transkribe edilmiş ve hangi sure ve ayet oldukları dipnotta belirtilmiştir. Ayet dışındaki Arapça ibareler de transkribe edilmiş anlamları dipnotta verilmiştir.

⁴ Kur'an-ı Kerim, 27/87.

⁵ Kur'an-ı Kerim, 27/87.

⁶ Kur'an-ı Kerim, 57/6.

⁷ "Kendisi ölümsüz hayat sahibidir".

melekü'l-mevt, benüm kelâmumda okumadı mı kim: “**Küllî şey'in (3) hâlikun illâ vechehu lehu'l-hukmu ve ileyhi turce'ün**”⁸ Sen dañı benüm fermânım birle (4) uçmağ-ıla şamu arasında var birkez gücün yitdiğince ünün varınca çağır (5) kim benüm hikmetüm ve benüm kudretüm göresin diye. Hâk Te'âlâ fermânı birle melekü'l-mevt (6) şamu-y-ıla uçmak arasında birkez heybetle ün verince çağıra, cân Hâk'a (7) teslîm ide. Peyğamber 'aleyhi's-selâm eydür: Eger ol vaqt mecmû' yaradılmış (8) mañlûkât diri olalardı, birkezden cân virelerdi. El heybetü lillâhi. Andan Hâk (9) Sübhânehu ve Te'âlâ celle celâlehü velâ ilâhe ğayruhu nidâ kıla eyde: Qanı anlar kim dünyâ (10) bizüm milkimüzdür, dirlerdi; şehirler ve qal'alar ve yüce sarâyılar ve yüksek yüksek (11) köşkler yaparlardı, iller vilâyetler dutup mâllar ve hâzîneler cem' iderlerdi, (12) beglik ve pâzişâhlik ve sultânlik ve Tañrılık da'visin kıılurlardı ve benüm (13) dürlü dürlü ni'metlerüm yiyüp girü dönüp baña 'âşî olurlardı. Benüm gibi 'azametlü [8a] (1) pâzişâhu qorlardı, puta şaparlardı. Pâzşâh benüm ve sultân benüm ki memleket (2) ve saltanat benümdür evvel dañı benem âhir girü benem hemân sultânlik ve pâzişâhlik (3) baña yaraşur, dañı kudret diliyle bu kelâmı okuya kim buyurupdur: “**Li menil mulkul yevm (4) lillâhil vâhidil qahhâr**”⁹ Ya 'nî cümle 'âlem birkezden qahr eyledüm diye. Andan Hâk Te'âlâ (5) celle qadre kendü luftından buyura, 'arş altında bir key katı ulu yağmur gele, (6) ol yağmur gele. Ol yağmur se[be]biyle ol ölmüş ve çürümüş tenler qamusı harekete (7) gele, tizcek yirden şol nebât gibi birkezden bite, zuhura gele. Andan Hâk Te'âlâ (8) celle zekerehu üç muqarreb firîşteye emir eyleye. Cebrâ'îl ve Mîkâ'îl ve İsrâfîl (9) 'aleyhi's-selâm bunlar girü Hâk Te'âlâ emri-y-ile dirileler. Bes Hâk Te'âlâ celle ve 'âlâ (10) eyde: Varuñ uçmağdan tâc ve hulle ve Burâk ve 'âlem aluñ, benüm dostum ve benüm Hâbîb'üm (11) Muhammed'ün türbesine varuñ, benüm selâmum degürün, iydüñ, benüm fermânım birle şursun, (12) 'Araşât meydânına gelsün diye. Bes Cebrâ'îl ve Mîkâ'îl ve İsrâfîl Hâk (13) emriyle uçmak qapusına varalar. Ol qapunuñ bir qanadı kızıl yâqütan ola ve bir qanadı [8b] (1) yaşıl zümürüdden ola. Çünkim geleler ol qapuyı kaqalar, Rızvân işide Hâk (2) emriyle qapuyı açı vire. Bunlar eydeler yâ Rızvân bize tâc ve hulle ve Burâk ve 'âlem vir- (3) gil diyeler. Rızvân bunlara eyde: Hâk Te'âlâ baña buyurmadı kim uçmağdan taşıra (4) nesne çıkaram ki kıyâmet kopunca. Bunlar eydeler: Yâ Rızvân, bugün kıyâmet (5) günüdür, haşir ve neşir günüdür diyeler. Andan Rızvân Hâk Te'âlâ emriyle bunlar[a] tâc (6) ve kemer ve hulle ve Burâk ve 'âlem vire nürdan, bunları alup maşer yirine geleler. (7) Eydeler: İleyhunâ ve seyyidinâ ve mevlânâ işide ne kim buyurduñ imdi senün dostuñ (8) türbesin bilmez kim ne yirde durdılar. Pes Hâk Te'âlâ buyura, eyde: Benüm dostum Muhammed'ün (9) türbesin andan bilesiz kim yirden göge degin nür dikilmişdür. Pes ol firîsteler (10) Hâk Te'âlâ emriyle geleler ol nür çıkduğı yire, göreler kim yirden yoqaru göge degin (11) dikilmişdür. Dañı Muhammed'ün türbesin ziyâret kılılar, es-selâm 'aleyke yâ Resûlallâh (12) diyeler. Hiç cevâb virmeye. Yine Hâk Te'âlâ hâzretine geleler, eydeler: İlahinâ (13) ve seyyidinâ hiç cevâb gelmez, ne kılalum, diyeler. Hâk Te'âlâ eyde: Yâ firîstehlerüm diler- [9a] (1) seşüz kim andan size cevâb gele, işidesiz, çağırup eydüñ: Es-selâm (2) 'aleyke yâ şefî'ü'l-müznibîn ve yâ rahmeten lil 'âlemîn dimek ya'nî (3) iy yazuqlular şefâ'atci dimekdür. Pes Hâk Te'âlâ fermânıyla girü geleler, (4) eydeler: Es-selâm 'aleyke yâ şefî'ü'l-müznibîn ve yâ rahmeten lil 'âlemîn (5) diyeler. Pes Hâk Te'âlâ fermânıyla ol mübârek sin yarıla, ol 'âlem fañri (6) şuru gele, qabrinden qalka, silkine, üzerinden topraqları şaçıla, nâğâh şağdan (7) yaña¹⁰ paqa, Cebrâ'îl'i göre ve şol yanına baka, İsrâfîl'i göre 'aleyhimü's-selâm. Pes (8) ol 'âlem fañri 'izzetle bunlaruñ selâmın ala, eyde: Yâ melâ'ikler ümmetüm hâli nicedür (9) ve ne oldı diye. Andan bunlar eydeler: Yâ Resûlallâhi, dañı henüz firîstehlerden, (10) bizden ğayri kimse dirilmedi diyeler. Pes Cebrâ'îl ilerü vara, tâcı başına (11) ura, ilerü vara, hulle geyüre ve kemerin biline bağlayup Burâk'a bindürüp ol nürdan (12) 'alemi getirüp iletince maşer yirine geleler tâ ki 'Araşât meydânına gelince (13) ümmetî ümmetî diye. 'Arş altına gele, Burâk'dan ine, secdeye vara. Hâtifden [9b] (1) âvâz gele

⁸ Kur'ân-ı Kerîm, 28/88.

⁹ Kur'ân-ı Kerîm, 40/16.

¹⁰ Yazmada: baña

eyde kim: Yâ Ḥabīb'üm, başunı yirden götürgil ve gönlün hoş dutğıl (2) kim 'izzüm celālüm haqqı-
 çün bugünkü gün hıç kimseye hayıf ve meyl itmezem (3) tâ ḥaddi kim boynuzlu koyun boynuzsuz
 koyunu süsdüğü intikāmın alı virem. Andan (4) Ḥaḫ Te'ālā celle celālehü buyura, İsrāfīl'e eyde kim:
 Bir kez daḥı şuruḡı (5) ürgil kim maḥlūk birkezden qopup maḥşer yirine geleler, cem' olalar.
 Bugünkü gün (6) kâzī ben olurum diye. Kaçan kim İsrāfīl şürin üre, eyde: Dirilün iy çürü- (7) miş
 tenler ve iy tağılmış süñükler diye. Ḥaḫ Te'ālā fermān birle ṭarafete'l-'ayn (8) içre şöyle dirileler
 kim zerre zerre gelüp cem' olalar, her bedenden bir zerre kada- (9) rı şehvi olmaya, Ḥaḫ Te'ālā
 ḫudreti ve ḫikmeti birle ve daḥı şöyle olsa (10) kim bir kişi maşrıḫda olsa daḥı yıl anı zerre kılp tā
 mağribe degin irişdürse (11) Ḥaḫ Te'ālā fermānı birle sâ'at-i nücümde eyleye cem' olma kim hıçbir
 zerre (12) eksüksüz yirlü yirine geleler ve andan soḡra cānlar ḫamusı İsrāfīl'ün şürından (13) çıka
 keennehu şol qovan arusu gibi çıka. Şol kadara çıkalar kim yirle gök [10a] (1) arası toptolu ola. Ḥaḫ
 Te'ālā celle zekerehu her bir cāna iki firişteh müvekkel (2) kıla, biri eyde ve biri sora. Nitekim Ḥaḫ
 Te'ālā Kelām-ı Ḳadīminde buyurur: (3) **"Ve cā'et kullu nefsin me'ahā sâ'ikun ve şehīdun"**¹¹ (4)
 Andan bir firişteh Beyte'l-Muḫaddis üzerine gele, nidā kıla, eyde: İy ḫalāyıḫlar, (5) dirilün, tiz
 maḥşer yirine gelün diye. Andan Ḥaḫ Te'ālā celle zekerehu buyura, bu yiri (6) düreler götüreler
 uçmaḫ ḫapusunuḡ bir ḫanadınun aralıḡında qoyalar, belürmeye ve bir ayruḫ (7) yir döşeyeler kim
 andan hıç fesād olmamış ola ve zinā kılnmamış ola ve ḫarām (8) yenilmemiş ola ve ol yirde
 peyḡamberler için ve şiddikler için menberler (9) qoyalar, 'ālimler için kürsiler qoyalar ve
 Muḫammed ümmeti yüz yigirmi şaf ola (10) ve ḫalan ümmetler kırk şaf ola ve güneş ḫalāyıḫun
 başına yakın ola. Bu ḫalā- (11) yıḫlar ḫamusı dere bata. Her bir ādem yazuḫlu yazuḡı kadar dere
 bata. Bir nice topuḡına (12) degin ve bir nicesi incigine degin ve bir nicesi ḫuşaḡına degin dere bata
 ve bir nicesi (13) göḡsine degin dere duta ve bir nicesi boḡazına degin dere duta ve bir nicesi der
 içine [10b] (1) ḡarḫ ola kim beyinleri çüşa gelüp ḫaynaya ḫamusunuḡ dilleri aḡızlarından (2) çıkup
 göḡüsleri üzerine düşmiş ola ve bu ḫalāyıḫlar birkezden bu ḫāl-ile (3) ṭuralar, meded isteyü Ādem
 peyḡambere geleler. Feryād u zārī kılp, çağrışup (4) eydeler kim: Yâ Ebü'l-beşer ve yâ Şafiyallāhu,
 bize meded eyle kim ḫamu peyḡamberlerün (5) ulusısın ve mecmü' peyḡamberlerün ve velilerün
 ser-cümle ḫalāyıḫlarun (6) atası ve dedesi biz ḫamımız senden peydā olduk, imdi Lillāhi Te'ālā (7)
 bize şefā'at kılp meded eyle diyeler, bu ıssıdan ḫatı buḡalduḫ diyeler. Pes Ādem (8) Peyḡamber
 'aleyhi's-selām bunlara eyde: Ben size nice şefā'at kılayım kim ben (9) Ḥaḫ Te'ālā ḫazretinde suç
 işledüm, anuḡ buyruḡın şıdum, günāḫkār oldum, (10) ben size şefā'at kılamazın diye. Pes andan
 nevmiz olup Nūḫ peyḡamber 'aleyhi's- (11) selām geleler, Nūḫ'a zārī kılp aḡlaşalar eydeler kim:
 Yâ Neciyallāhi, sen daḥı (12) ikinci atamuzsun, Ḥaḫ Te'ālā'nun üründü ḫulusun ve mürsel
 peyḡamberün, ulusı- (13) sın. İmdi Lillāhi Te'ālā bugünkü gün bize şefā'at ve meded eyle diyeler.
 Andan [11a] (1) Nūḫ Peyḡamber 'a.m. eyde: Ben size nice şefā'at kılayım kim ben Ḥaḫ Te'ālā ḫazre-
 (2) tinde şermesāram, kendü ḫavmum ḫaqqında yavuz du'ā kıldum, Ḥaḫ Te'ālā anları (3) ṭufān-
 ıla helāk eyledi, ben size şefā'at eylemezsin diye. Pes andan daḥı (4) nevmiz olup İbrāḫīm
 Peyḡamber'e varalar 'a.m. aḡa daḥı feryād, zārī kılp, aḡlaşalar, (5) eydeler kim: Yâ Ḥalīlullāh, sen
 daḥı ulu peyḡambersin, on iki biḡ peyḡamber- (6) lerün dedesisin ve mürsel peyḡamberlerün
 ulusısın, Ḥaḫ Te'ālā saḡa ḫalīlüm (7) didi ve odı saḡa ḡulistān kıldı. İmdi ol Taḡrı ḫaqqı-çün kim
 bize şefā'at (8) kılp, diyeler. Andan İbrāḫīm peyḡamber 'a.m. bunlara eyde: Ben Ḥaḫ Te'ālā
 ḫazretinden (9) kendü nefsum dilemezem, ben size nice şefā'at kılayım, diye. Pes andan daḥı
 nevmiz (10) olup Mūsā peyḡamber 'a.m. varalar, aḡa daḥı çok zārī kılp yalvaralar, feryād idüp
 (11) aḡlaşalar, eydeler kim: Yâ Kelīmullāh, sen daḥı ulu peyḡambersin, Ḥaḫ Te'ālā dünyāda (12)
 senünle keleciler kılordı ve hem seni severdi ve saḡa Kelīm'üm, didi. İmdi ol (13) Taḡrı ḫaqqı-çün
 bugünkü gün bize şefā'at kılgıl, bu ıssıdan cigerimiz bişdi [11b] (1) ve bizi ḫara ḫara yaḫdı ve bu
 zaḫmetümüz ḫadden geçdi, igen ḫatı buḡalduḫ, (2) diyeler. Mūsā Peyḡamber 'a.m. eyde: Taḡrı
 Te'ālā celle celālehu niçe biḡ kişi (3) benden ötürü şuya boḡdı, ben andan 'aḫīm utanurın, sizi
 dileyemezsin, diye. (4) Andan nevmiz olup İsa Peyḡamber 'a.m. varalar, aḡa daḥı feryād idüp

¹¹ Kur'an-ı Kerim, 50/21.

ağlaşalar, (5) eydeler: Yâ Rûhullâh, sen dañı igen ulu peygambersin, ölüyi diri kıldurduñ ve hem (6) şayruları şağ kıldurduñ ve senüñ nefesüñ mübarekdür, Hâk Te'âlâ seni göklere (7) çıkardı, düşmândan saklayup dördünci kat gökde Beyte'l-Ma'mür saña maķâm (8) kıldı. İmdi ol Tañrı haķķı-çün kim saña bu kerâmeti ve bu ululuğı virdi, (9) bugünkü gün bize şefâ'at eyle kim bu ıssı bizi helâk eyledi, hiç tãakatümüz (10) qalmadı, diyeler. 'İsâ Peyğâmbere 'aleyhi's-selâma eydeler kim: Ben size nice şefâ (11) 'at idem kim dünyâda kâfirler baña ve anama iki Tañrıdır didiler, bühtân ideler. Ben anuñ (12) hâzretinden katı şermesâram, kendü nefsum dañı dilemege utanuram, size şefâ (13) 'at kılmazın, diye. Andan dañı nevmiz olup çağrısu çağrısu, sergerdân, [12a] (1) vâlih ü hayrân olup şöyle qalalar. Andan 'İsâ Peyğâmbere 'a.m. bunlara eyde kim: Niçün (2) tırursız ol 'âlem fahri ve peyğâmbere serveri ve veliler mihteri ve 'aşiler (3) şefi'i ol yüce menber issi ve âhiret sultânı Muhammed Muştafâ'ya varuñ, şallallâhu (4) 'aleyhi ve sellem size şefâ'at eyleye, diye. Çünkim Muhammed'ün adın işideler (5) kamu birkezden feryâd idüp, ağlaşalar şöyle kim gözlerinden yaş yirine kan gele, (6) eydeler kim: Yâ rahmeten lil'âlemîn, kamu yazuķlı kullar şefâ'atcisi sensin, (7) bugün bu ıssıda tırmaķdan 'azim buñaldıķ, imdi bize şefâ'at kıldı, diyeler. (8) Andan ol şefi'i'l-müznibîn ve hâteme'n-nebiyyin ve seyyidi'l-mürselîn (9) çünkim baka, bu hâl-ile ümmetin göre, 'azim özi göyünüp menberden aşğa (10) ine, 'arş altında gele, zârî kıluپ ağlayup secdeye vara ümmeti ümmeti (11) diye. Andan Hâk Te'âlâ celle celâlehü nidâ kıluپ eyde: Yâ Muhammed, başuñı (12) qaldurğıl kim ümmetüñi saña bağışladım. Şol ümmetüñ kim senüñ sünnetün ve benüm (13) farizâm yirine getürdüler ve anlar kim benüm farzum ve senüñ sünnetüñ terk idüp [12b] (1) kılmadılar, anlaruñla benüm biraz işüm var diye. Zîrâ kim 'âşî oldılar bes Hâk Te'âlâ (2) celle kadrehu buyura kim: Yâ Mâlik, tãamuyı kızdurğıl 'aşiler için ve yâ Rızvân (3) sen dañı uçmaķlaruñ bezegil şâlihler için ve mü'minler için diye. Andan (4) Hâk Te'âlâ emir ide, cehennem tãamısı baş qaldura kim beş yüz biñ (5) kadar yoldan hãme ide kaçan kim 'Araşât halkı ol heybet görenler anuñ (6) gürlemesin ve kükremesin ve fışğırduğın ve yıldırım gibi odların göreler, hep (7) mecmû' hãş ve 'ãm veliler ve nebiler kamu dizin çöküp yüzleri üzere (8) düşeler. Andan her bir kişi kendü nefsin kırtarmaķ üzerinde olalar. Pes Âdem (9) Peyğâmbere 'a.m. eyde kim: İlâhî bugünkü gün senden oğlum Hâbil ve Kâbil ve Havvâ'yı (10) dilemezin, illâ kendü nefsum dilerem, diye. Pes mecmû' peyğâmbere eydeler: Nefsî nefsi (11) diyeler. Ol âhiret sultânı Muhammed Muştafâ şallallâhu 'aleyhi ve sellem eyde (12) kim: Ümmeti ümmeti. Andan Hâk Te'âlâ buyura, terâzüyi kıralar ve şırâti gereler cehennem (13) üzerine; kıldan ince ve kılıçdan iti ve mermerden tãamıcaķ. Üç biñ yıllık [13a] (1) yol ola, biñ yıllık yol yoķuş ola ve biñ yıllık yol iniş ola ve biñ yıllık (2) yol düz ola. Kamu hãlayıķları terâzüya getüreler ve her bir kiřinüñ 'amelin tartalar (3) şöyle kim mişķâle zerre kadar şevâbı ağır gelse Hâk Te'âlâ anı uçmağa kıoya (4) ve eger bir zerre kadarı günâhı ağır gelse Hâk Te'âlâ anı tãamuya buyura, ol zerrece (5) günâhınuñ cezâsın göre, andan şırâta geleler. Her biri 'amellü 'ameli kadarınca (6) geçeler. Bir niceler yıldırım gibi geçe ve bir niceler segirdür atlar gibi geçeler ve bir niceler yügrüyü (7) geçeler ve bir niceler emekleyü geçeler ve bir niceler yüzün düşüp yağrın süriyü geçeler (8) ve bir niceler cehenneme düşeler ve andan şonra bitiler yađa. Bir nicelerün¹² bitisi (9) şağ eline vireler ve bir nicelerün bitisi şol eline vireler, ol günâh bitisi ola (10) ve bir nicelerün şol elini gögsinden şoķalar yağrınından kıka, bitisini ardından (11) vireler ve bir nicelerün bitisini yüzine uralar, yüzi ardına döne dañı eydeler kim: (12) Oķı ol yavuz 'amellerün dünyâda kıldıñ idi diyeler. Andan Hâk Te'âlâ buyura (13) uçmaķlık uçmağa ve tãamuluk tãamuya. Ammâ bir bölük tãayife mü'minlerden şöyle [13b] (1) tırur qalalar dañı bir firisteh bunlara eyde: Siz niçün uçmağa varmazsız? (2) Bunlar eydeler biz dünyâ sarâyında bir sã'at Hâk'dan ayru olmazdıķ, şimdi (3) dañı andan ayru olmazuz, diyeler. Pes Hâk Te'âlâ'dan nidâ gele kim: Yâ kullarım, kerem eyleñ, (4) siz dañı uçmağa varuñ, uçmaķ dañı sizüñle müşerref olsun. Pes (5) anlar dañı Hâk Te'âlâ emriyle uçmağa varalar ve bir nice 'aşiler tãamuya kıoyalar (6) pîrleri önünce ve naķîrleri ardınca ve yigitleri dañı ardınca ve 'avratları (7) anlaruñ ardınca. Çünki bunlar tãamuya yaķın geleler, tãamu meliki bunlara eyde: Siz (8) kanķı

¹² Yazmada: nicelük

ümmetdensiz ki gözünüz gök ve çağır degül ve elünüz ve ayagunuz zencirler (9) le bağı degül ve hem yüzünüz kara degül. Bunlar eydeler: Yâ melik, biz Muhammed ümmetinden idük (10) velâkin günâhımız şomluğundan¹³ ötürü bizi şamuya uş sürdiler diyü feryâd idüp (11) ağlaşalar. Şol kadar ağlaşalar kim bunların gözlerinin yaşı dükene, yaş yirine (12) kan gele. Andan Mâlik eyde kim: Nola-y-ıdı bu ağlamağuş birazın dünyâ sarâyında (13) -y-iken ağlaya-y-ıduşuz, bugünkü gün bu kadar zahmet görmeye-y-ıdıñüz, diye. Andan Hâk [14a] (1) Te'âlâ celle ve 'alâ gözleri yaşına bakup rahm idüp, esirgeye fazlı (2) ve kerem birle uçmağa buyura ammâ anlardan şular¹⁴ kim dünyâdan tevbesüz gıtdilerdi (3) ve kebâyir günâh işlemlerdi ya 'nî namâzı kılmamışlardı ve kan itmişlerdi (4) ve zinâ itmişlerdi ve atasın ve anasın azarlamışlardı, Taşrı Te'âlâ'ya (5) 'aşî olmuşlardı. Anları şamuya koyalar, günâhları kadar 'azâb göreler (6) tâ kim Hâk Te'âlâ'nun dileği yirine gele ve dañı Mâlik'e buyura bunlarınla kâfirler (7) arasında bir derece açgıl, diye. Pes Mâlik dañı Hâk Te'âlâ buyrığın (8) yirine getüre, bir derece aç. Ol kâfirler bakalar, bunları göreler dañı sürer, teftiş (9) ideler, eydeler kim: Yazuğumuz çokluğundan¹⁵ ötürü girdük, küfrümüzden ötürü girmedük (10) sizcileyin, diyeler. Çünkim bunlar kendü suçların bileler. Hâk Te'âlâ buyura kim: (11) Ol 'aşilerün 'azâbın götürdük, diye. Ol kâfirler inilesin, bakalar, göreler kim (12) bunların yüzleri gökcek olmuş, hiç 'azâb görmemiş gibi kendülere bakalar, (13) kapkara kömür gibi eydeler: Vay bize ve bizüm cânumuza diyeler. Andan Hâk Te'âlâ kereminden [14b] (1) Cebrâ'îl bunlar 'arza kıla. Kaşan Cebrâ'îl göreler, çağrışup eydeler kim: Ne (2) görgülü kişisin kim seni göricek cânumuz sevindi, diyeler. Andan Cebrâ'îl eyde: (3) Siz ne ümmetdensiz? Bunlar eydeler: Muhammed ümmetinden<n>üz. Andan Cebrâ'îl eyde: (4) Ben sizün peygâmbereñüze yalvarıcıyam, diye. Kamusı çağrışup eydeler: Yâ Rûhu'l- (5) emîn, Muhammed kanı kim bizi unuttı, diyeler. Andan Cebrâ'îl dañı eyde: Siz Muhammedün (6) sünnetin terk itdiñüz ve Taşrı'nun buyrukların şıdıñuz, anun gibi ulu pâzişâha 'aşî (7) olduñuz, lâ-cerem işbu hâle giriftâr olduñuz, diye. Pes Cebrâ'îl 'a.m. Muhammed (8) Muştafâ hazretine vara, şallallâhu 'aleyhi ve sellem haber vire, eyde: Yâ Resû- (9) lullâhi, ümmetinden dañı kimse kalmış şamuda, diye. Andan seyyidi'l-mürselîn (10) ve şefi'a'l-müznibîn ve resûli rabbe'l-'âlemîn fi'l-hâl şuru gele, ümmetî ümmetî, diye. Andan (11) Hâk Te'âlâ celle ve 'alâ buyura kim, başunı kaldur kim, ol 'aşî ümmeti şaşa bağışladum (12) ve şefâ'atun kabûl olundu, diye. Pes Hâk Te'âlâ celle ve 'alâ emir ide, anları (13) şamudan çıkaralar. Uçmak arasında bir bışar vardur, arşa gireler, arnalar, ol yaramaz, [15a] (1) çirkin koşular kamusı gide, tahir ve tendürüst olalar. Hâk Te'âlâ celle (2) ve 'alâ buyura uçmaktan hulleler ve tâclar ve kemerler getüreler, anlara geydüreler. Anda Hâk (3) Te'âlâ celle ve 'alâ eyde: Yâ Ahmed, bunları al, uçmağa ver, diye. Pes 'azîz men (4) her kim dünyâ sarâyında Hâk Te'âlâ'yı birledi ve Muhammed Muştafâ'yı hâk (5) peygâmbere bildi, sünnî müslimân oldu, dâyim lâ ilâhe illallâh muhammedün resûlullâhu (6) didi ihlâş-ıla, ol şamuda ebed kalmaya, uçmaktan Muhammed Muştafâ'ya koşu (7) ola. Andan ol Yezdân-ı kadîm ve ilâhi'l-'âlemîn celle zekerehu buyura ölüm bir koş (8) şüretinde getüreler, şamu-y-ıla uçmak arasında boğazlayalar, andan uçmaktan (9) ola uçmağı ve şamulığı şamuda kalalar ve cemî' münkirler ve münâfıklar şamuda (10) 'azâba giriftâr olalar, mü'minler kamu işrete ve zevke ve şafâya meşgûl (11) olalar, Hâk Te'âlâ'nun rahmetine müstağrak olup dîzâr göreler, inşâ'allâhu te'âlâ. Âmin yâ rabbi'l-'âlemîn.

¹³ Yazmada: şamlığından

¹⁴ Yazmada: şulur

¹⁵ Yazmada: çokluğatdan

SÖZLÜK

‘**acebâ** (Ar.): Acep, acaba.

‘a. 6a/5

aç-: Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek.

a.- a 14a/8

a.- ar 6a/13

a.- ğıl 14a/7

a.- ı vire 8b/2

ad: İsim, nam.

a.+ ın 12a/4

âdem (Ar.): İnsan, kişi.

â. 10a/11

Âdem (Ar.): İlk yaratılan insan ve ilk peygamber.

Â. 10b/3, 10b/7, 12b/8

ağır: Tartıda çok çeken, hafif karşıtı. a.

13a/3, 13a/4

ağız: Ağız.

a.+ ına 6a/6

a.+ larından 10b/1

ağla-: Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb.nin etkisiyle gözyaşı dökmek.

a.- mağuş 13b/12

a.- yayıduşuz 13b/13

a.- yup 12a/10

ağlaş-: Birlikte, karşılıklı ağlamak.

a.- alar 10b/11, 11a/11, 11a/4, 11b/4, 12a/5, 13b/11

âhir (Ar.): Ahir, son.

â. 8a/2

âhiret (Ar.): İnsanın öldükten sonra dirilip sonsuza dek kalacağı ve Tanrı'ya hesap vereceği yer, öbür dünya.

â. 6a/1, 12a/3, 12b/11

Ahmed (Ar.): Pek çok methedilmiş, övülmüş kimse [Hazret-i Muhammed'in isimlerindedir].

Â. 15a/3

al-: Almak.

a.- a 9a/8, 15a/3, 7a/3

a.- ğıl 7a/5

a.- ı virem 9b/3

a.- uş 8a/10

a.- up 6a/6, 8b/6

‘**alem** (Ar.): Sancak, bayrak.

‘a. 8a/10, 8b/2, 8b/6

‘a.+ i 9a/12

‘**âlem** (Ar.): 1. Kâinat, bütün yaratılmışlar.

‘â. 8a/4

‘â.+ ler 6b/1

‘**âlem fahri**: Âlemin, kâinatın iftihar kaynağı, övünme sebebi olan Hz. Muhammed.

‘â. 12a/2, 6a/1, 9a/5, 9a/8

‘**aleyhimü's-selâm**: bk. ‘aleyhi's-selâm

‘a. 9a/7

‘**aleyhi's-selâm** (Ar.): “Selam onun üzerine olsun” anlamında Arapça ifade.

‘a. 10b/10, 10b/8, 6a/6, 6a/8, 7b/7, 8a/9

‘a.+ a 11b/10

‘**âlim** (Ar.): Bilen, bilgin, bilici.

‘â.+ ler 10a/9

alt: Bir şeyin aşağısında bulunan boşluk veya yer.

a.+ ına 9a/13

a.+ ında 12a/10, 8a/5

‘**a.m.**: bk. ‘aleyhi's-selâm

‘a. 11a/1, 11a/10, 11a/4, 11a/8, 11b/2, 11b/4, 12a/1, 12b/9, 14b/7

‘**amel** (Ar.): Bir kimsenin dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları.

‘a.+ i 13a/5

‘a.+ in 13a/2

‘a.+ lerün 13a/12

‘**amellü**: Güzel amel işlemiş kişi.

‘a. 13a/5

âmîn (Ar.): Dualardan ve hayır temennilerinden sonra, “Allah kabul etsin, öyle olsun!” anlamında kullanılan söz.

â. 15a/11

ammâ (Ar.): Ama, fakat, lakin, ne var ki.

a. 13a/13, 14a/2, 7a/1

aşa: “Ol” zamirinin yaklaşma hâli, ona.

a. 11a/10, 11a/4, 11b/4, 14b/13, 6a/11, 6b/11

ana: Anne.

a.+ ma 11b/11

a.+ sın 14a/4

ancağ: “Yalnızca” anlamında, sınırlama bildiren bir söz.

a. 7a/1

anda: O zaman.

a. 15a/2

andan: 1. Sonra, ondan sonra.

a. 10a/4, 10a/5, 10a/7, 10b/10, 0b/13, 11a/3, 11a/8, 11a/9, 11b/13, 1b/4, 12a/1, 12a/11, 12a/8, 12b/12, 12b/3, 12b/8, 13a/12, 13a/5, 13a/8, 13b/12, 13b/13, 14a/13, 4b/10, 14b/2, 14b/3, 14b/5, 14b/9, 15a/7, 15a/8, 6b/11, 6b/9, 7a/2, 7a/9, 7b/8,

8a/4, 8a/7, 8b/5, 9a/1, 9a/9, 9b/12, 9b/3

2. "Ol" zamirinin ayrılma hâli, ondan.
a. 11b/3, 13b/3, 8b/9

anı: "Ol" zamirinin yükleme hâli, onu.

a. 13a/3, 13a/4, 9b/10

anlar: "Ol" zamirinin çokluğu, onlar.

a. 12a/13, 13b/5, 6a/8, 7b/9

a.+ a 15a/2

a.+ dan 14a/2

a.+ ı 11a/2, 14a/5, 14b/12

a.+ uñ 13b/7, 7a/3

a.+ uñla 12b/1

anuy: "Ol" zamirinin ilgi hâli, onun. a.

10b/9, 11b/11, 12b/5, 14b/6, 6a/10, 6a/11

ara: İçinde, arasında.

a.+ mda 7a/10

a.+ sı 10a/1

a.+ sında 14a/7, 14b/13, 15a/8, 7b/4, 7b/6

ara-: Bulmaya çalışmak, araştırmak. a.- ya 6b/12

aralık: Yer, mahal.

a.+ nda 10a/6

'Araşât (Ar.): Mahşer yeri, bütün ölülerin kıyamet günü dirilip toplanacağı meydan, haşir ve neşir meydanı.

'A. 12b/5, 8a/12, 9a/12

ard: Art, arka taraf, geri.

a.+ na 13a/11

a.+ nca 13b/6, 13b/7

a.+ ndan 13a/10

arın-: Saflığını, temizliğini bozan şeylerden sıyrılmak, saf duruma gelmek, saflaşmak, berî olmak.

a.- alar 14b/13

arka: Vücudun belden boyuna kadar olan sırt kısmı.

a.+ sın 6a/2

'arş (Ar.): İslam inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta.

'a. 12a/10, 6b/7, 7a/1, 7a/2, 8a/5, 9a/13

'a.+ dadur 6a/12

'a.+ ı 7a/4

aru: Arı, zar kanatlılardan, bal ve bal mumu yapan, iğnesiyle sokan böcek. a.+ sı 9b/13

'arż (Ar.): Sunma, bir büyüğe takdim etme, gösterme.

'a.+ a kıla 14b/1

aşhâb (Ar.): Hz. Muhammed zamanında yaşamış, onu görmüş ve sohbetinde bulunma şerefine ermiş kimseler, sahabe.

a.+ dan 6a/5

'āşi: bk. 'āşī

'ā.+ ler 12a/2

'ā.+ lerüñ 14a/11

'āşī (Ar.): Asi, isyan eden, isyankâr. 'ā. 14b/11, 7b/13

'ā. oldılar 12b/1

'ā. olduñuz 14b/6

'ā. olmuşlardı 14a/5

'ā.+ ler 12b/2, 13b/5, 6a/1

aşağa: Aşağıya, alta, alt tarafa doğru.

a. 12a/9

at: Binme, yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan, tek tırnaklı hayvan.

a.+ lar 13a/6

ata: Baba, ata, cet.

a.+ muzsun 10b/12

a.+ sı 10b/6

a.+ sın 14a/4

āvāz (Far.): Ses, seda.

ā. 9b/1

'avrat (Ar.): Eş, kadın.

'a.+ ları 13b/6

ayak: Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü.

a.+ uñuz 13b/8

ayru: Uzak.

a. 13b/2, 13b/3

ayruk: Başka, gayri, maada, diğer.

a. 10a/6

'azâb (Ar.): Kâfirlere ve günahkârlara ölümden sonra verilecek ceza.

'a. 14a/12, 14a/5

'a.+ a 15a/10

'a.+ ın 14a/11

'azametlü: Büyük, ihtişamlı, haşmetli, muhteşem.

'a. 7b/13

azarla -: Kırıcı ve sert söz söylemek, paylamak, takdir etmek.

a.- mışlardı 14a/4

'azîm (Ar.): 1. Şiddetli, çetin, pek fazla.

'a. 11b/3, 12a/7, 12a/9,

2. Azim, büyük, yüce.

'a. 7a/4

'azîz (Ar.): Yüce, kıymetli, değerli, mukaddes, muazzez.

'a. 15a/3

‘**Azrâ’îl** (*Ar.*): Dört büyük melekten, Allah’ın emriyle insanların canını almakla görevlendirilmiş olanı, ölüm meleği.

‘A. 6b/9, 7a/12, 7a/6, 7a/7

bağışla-: Vermek, ihsan etmek, bahşetmek.

b.- dum 12a/12, 14b/11

bağla -: İp, bağ veya başka bir araçla bir şeyi bir yere, diğer bir şeye veyahut birkaç şeyi birbirine tutturmak.

b.- yup 9a/11

bağlu: İp veya başka bir araçla bir şeye, bir yere bağlanmış olan.

b. 13b/9

bak-: Bakmak, gözleri bir şey üzerine çevirmek.

b.- a 12a/9, 9a/7

b.- alar 14a/11, 14a/12, 14a/8

b.- up 14a/1

a “Ben” zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi, bana.

b. 11b/11, 7b/13, 8a/3, 8b/3

Bārī Hūzā: “Yaratan Allah” anlamında Arapça bir ifade.

B. 6b/13, 7a/13

baş: Baş, kafa.

b. 12b/4

b.+ ina 10a/10, 9a/10

b.+ uḡı 12a/11, 14b/11, 9b/1

bat-: Batmak, gark olmak.

b.- a 10a/11, 10a/12

beden (*Ar.*): Vücut, gövde.

b.+ den 9b/8

beglik: Bey olma, bey olmak durumu.

b. 7b/12

belür-: Ortaya çıkmak, görünmek.

b.- meye 10a/6

ben: Teklik 1. şahıs zamiri, ben.

b. 10b/8, 11a/1, 11a/3, 11a/8, 11a/9,

11b/10, 11b/11, 11b/3,

14b/4, 7a/13, 7a/7, 9b/6

b.+ den 11b/3

b.+ em 8a/2

b.+ üm 12a/12, 12a/13, 12b/1, 7a/10,

7a/9, 7b/12, 7b/13, 7b/2, 7b/3, 7b/5,

8a/1, 8a/10, 8a/11, 8b/8

b.+ ümdür 8a/2

bes (*Far.*): Şimdi, o hâlde, öyle ise.

b. 12b/1, 8a/12, 8a/9

beş yüz biç: Beş yüz bin.

b. 12b/4

beyin: Beyin.

b.+ leri 10b/1

Beyte’l-Ma’mūr: Hz. Âdem’le yeryüzüne indirilip Tufan’dan sonra tekrar göğe

çıkartıldığına inanılan yedinci kat gökteki köşk.

b. 11b/7

Beyte’l-Muqaddis: İslam’da üç mukaddes mescitten biri olan Kudüs’teki mescit, Müslümanların ilk kiblesi. Kudüs Camii ve Mescid-i Aksa da denir.

B. 10a/4

beze-: Süslemek.

b.- gil 12b/3

biyar: Yerden kaynayarak çıkan su, kaynak.

b. 14b/13

bil: İnsan bedeninde göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm.

b.+ in büküp 6a/6

b.+ ine 9a/11

bil-: Bilmek, haberdar olmak, anlamak, idrak etmek.

b.- di 15a/5

b.- eler 14a/10

b.- esiz 8b/9

b.- mez 8b/8

b.- ür 6b/10

b.- ürsin 7a/13

bilür: Bilen, âlim.

b. 6b/13

biç: Bin.

b. 11b/2, 13a/1

bindür -: Bir kimseyi bir şeyin üzerine çıkartmak, oturtmak, binmesini sağlamak.

b.- üp 9a/11

bir: Bir.

b. 10a/1, 10a/11, 10a/4, 10a/6,

12b/8, 13a/13, 13a/2, 13a/4, 13b/1,

13b/2, 14a/7, 14a/8, 14b/13, 15a/7,

6a/11, 6a/12, 6a/9, 6b/12, 6b/5,

6b/8, 7a/11, 7b/4, 7b/6, 8a/13, 8a/5,

9b/10, 9b/4, 9b/8

biraz: Bir parça, azıcık.

b. 12b/1

b.+ ın 13b/12

birer: Bir sayısının, her birine bir veya her defasında bir tane anlamına gelen üleştirme şekli.

b. 7a/5

birez: bk. biraz.

b. 6a/4

biri: Bir tanesi, içlerinden biri, yekdiğeri.

b.+ i 10a/2, 13a/5

birkezden: Hep birden.

b. 10b/2, 12a/5, 6b/1, 6b/2, 6b/12,

6b/7, 7b/8, 8a/4, 8a/7, 9b/5

birle: İle, birlikte, beraber.

b. 14a/2, 6b/12, 7a/4, 7b/3, 7b/5,
8a/11, 9b/11, 9b/7, 9b/9
birle -: (Allah için) Birliğini kabul etmek, şirk
koşmamak.

b.- di 15a/4

bir nice: Bazılar.

b. 10a/11, 13b/5

b.+ ler 13a/6, 13a/7, 13a/8

b.+ lerüñ 13a/10, 13a/11, 13a/8,
13a/9

b.+ si 10a/12, 10a/13

biş -: Ateşte, fırında, kaynar suda veya yağda
ısı etkisiyle yenilebilir duruma gelmek.

b.- di 11a/13

bit -: Bitki, tüy, saç vb. şeyler yetişmek,
büyümek, yeşermek.

b.- e 8a/7

biti: Mektup, yazı.

b.+ ler 13a/8

b.+ si 13a/8, 13a/9

b.+ sini 13a/10, 13a/11

biz: Çokluk birinci şahıs zamiri, biz.

b. 10b/6, 13b/2, 13b/9

b.+ den 9a/10

b.+ e 10b/10, 10b/13, 10b/4, 10b/7,
11a/13, 11a/7, 11b/9, 12a/7, 14a/13,
8b/2

b.+ i 11b/1, 11b/9, 13b/10, 14b/5

b.+ üm 14a/13, 7b/10

boğ -: Nefes almasına engel olarak öldürmek.

b.- dı 11b/3

boğaz: Boynun ön bölümü ve bu bölümü
oluşturan organlar, kursak.

b.+ ına 10a/13

boğazla -: Boğazından kesmek.

b.- yalar 15a/8

boynuz : Bazı hayvanların başında
bulunan, tırnaklı bir maddeden, uzun, kıvrık
veya çatalı korunma organı. b. 6a/9

boynuzlu: Boynuzu olan (hayvan).

b. 9b/3

boynuzsuz: Boynuzu olmayan.

b. 9b/3

bölük: Bir bütünden ayrılmış olan parça,
kısım, grup.

b. 13a/13

bu: Bu (işaret zamiri ve sıfatı).

b. 10a/10, 10a/5, 10b/2, 10b/7,
11a/13, 11b/1, 11b/8, 11b/9, 12a/7,
12a/9, 13b/12, 13b/13, 6a/5, 8a/3

b.+ nlar 13b/2, 13b/7, 13b/9, 14a/10,
14b/1, 14b/3, 8a/9, 8b/2, 8b/4, 8b/5,
9a/9

b.+ nlara 10b/8, 11a/8, 12a/1, 13b/1,
13b/7, 8b/3

b.+ nları 14a/8, 15a/3, 8b/6

b.+ nlarıñ 13b/11, 14a/12, 9a/8

b.+ nlarıñla 14a/6

bugün: İçinde bulunulan gün.

b. 12a/7, 8b/4

b.+ ki 10b/13, 11a/13, 11b/9, 12b/9,
13b/13, 9b/2, 9b/5

bul -: Arayarak veya aramadan bir şeyle, bir
kimse ile karşılaşmak.

b.- maya 6b/12

buñal -: Usanmak, yorulmak, bunalmak,
darda kalmak, daralmak.

b.- dık 12a/7

b.- duğ 10b/7, 11b/1

burāk (Ar.): Hz. Muhammed'in, üzerine
binerek miraca çıkması için emrine verilen
semavi binek.

b. 8a/10, 8b/2, 8b/6

b.+ a 9a/11

b.+ dan 9a/13

buyruk: bk. buyruk.

b.+ ın 14a/7

buyruk: Belirli bir davranışta bulunmaya
zorlayıcı söz, emir, ferman. b. 6a/7

b.+ ın 10b/9

b.+ ların 14b/6

buyur -: Bir şeyin yapılmasını veya
yapılmamasını kesin olarak söylemek,
emretmek.

b.- a 10a/5, 12b/12, 12b/2, 13a/12,
13a/4, 14a/10, 14a/2, 14a/6, 14b/11,
15a/2, 15a/7, 8a/5, 8b/8, 9b/4

b.- duğ 8b/7

b.- madı 8b/3

b.- updur 8a/3

b.- ur 10a/2, 6b/3, 6b/8

bühtān (Ar.): Bir kimseyi yapmadığı bir şeyi
yapmış olmakla itham etme, iftira.

b. iteler 11b/11

bük -: Eğmek.

bilin b.- üp 6a/6

cān (Ar.): Can, ruh.

c. 7a/11, 7a/6, 7b/6

c. vireler 6b/7

c. virelerdi 7b/8

c.+ a 10a/1

c.+ ı 6a/10

c.+ ın 7a/5

c.+ lar 9b/12

c.+ ların 7a/2, 7a/3

c.+ umuz 14b/2
c.+ umuza 14a/13
cānlu: Canı olan, diri, yaşayan.
c. 6b/12
Cebrâ'îl (Ar.): Allah tarafından peygamberlere vahiy getirmekle görevlendirilen, dört büyük melekten biri.
C. 14b/1, 14b/2, 14b/3, 14b/5, 14b/7, 7a/10, 7a/7, 7a/9, 8a/12, 8a/8, 9a/10
C.+ i 9a/7
cehennem (Ar.): Dini inanışlara göre, dünyada günah işleyenlerin öldükten sonra ceza görecekleri yer, tamu.
c. 12b/12, 12b/4
c.+ e 13a/8
celâl (Ar.): Yücelik, büyüklük, ululuk.
c.+ üm 9b/2
celle celâlehu (Ar.): "Allah Teâlâ'nın celali yüce olsun" anlamında bir dua sözü.
c. 11b/2, 12a/11, 7a/9, 9b/4
celle celâlehu velâ ilâhe gayruhu (Ar.): "Allah'tan başka ilah yoktur ve onun celali yücedir" anlamında bir dua sözü.
c. 7b/9
celle kadre (Ar.): bk. celle kadrehu
c. 8a/5
celle kadrehu (Ar.): "Allah'ın kadri yücedir" anlamında bir dua sözü.
c. 12b/2
celle ve 'alâ (Ar.): "Azametli ve yüce olan Allah" anlamında bir dua sözü.
c. 14a/1, 14b/11, 14b/12, 15a/1, 15a/3, 7a/2, 8a/9
celle zekerehu (Ar.): "Zikri yüce olan Allah" anlamında bir dua sözü.
c. 10a/1, 10a/5, 15a/7, 8a/8
cem' (Ar.): Toplama, toplanma, bir araya gelme, getirilme.
c. iterlerdi 7b/11
c. olalar 9b/5, 9b/8
c. olına 9b/11
cemâl (Ar.): Yüz güzelliği, güzel yüz. c.+ in 6a/3
cemî' (Ar.): Bütün, hep, cümle.
c. 15a/9
cevâb (Ar.): Bir soruya, bir isteğe, bir söz veya yazıya verilen karşılık, yanıt.
c. 8b/13, 9a/1
c. virmeye 8b/12
cezâ (Ar.): Uygunsuz davranışlarda bulunanlara uygulanan üzüntü, sıkıntı, acı verici işlem veya yaptırım.
c.+ sını 13a/5

ciger (Far.): Ciğer, bağır.
c.+ imüz 11a/13
cinnî (Ar.): Cin taifesine mensup olan varlık, cin, ecinni.
c. 6b/2, 6b/6
cümle (Ar.): Cümle, bütün, hep, tüm.
c. 6b/1, 6b/6, 8a/4
çağır-: Yüksek sesle bağırarak, haykırmak, seslenmek, çağırarak. ç. 7b/4
ç.- a 7b/6
ç.- up 9a/1
çağırış-: Hep birden bağırarak yaygara etmek.
ç.- u 11b/13
ç.- up 10b/3, 14b/1, 14b/4
çakır: Açık mavi, hareli ela (göz).
ç. 13b/8
çık-: (Bulunduğu yerden) Dışarıya varmak, içeriden dışarıya doğru gitmek.
ç.- a 13a/10, 6b/12, 9b/13
ç.- alar 9b/13
ç.- duğı 8b/10
ç.- up 10b/2
çıkār-: Birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak.
ç.- alar 14b/13
ç.- am 8b/4
ç.- dı 11b/7
çirkin (Far.): Göze veya kulağa hoş gelmeyen, güzel karşıtı.
ç. 15a/1
çok: Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.
ç. 11a/10
çokluk: Sayı veya ölçü yönünden çok olma durumu, çoğul, kesret, ekseriyet, teklik karşıtı.
ç. 6a/10
ç.+ mndan 14a/9
çök-: Ayakları üstüne oturmak.
ç.- üp 12b/7
çüş (Fars.): Coşma, taşma, kaynama, coşkunculuk, galeyan.
ç.+ a 10b/1
çünkü (Far.): Çünkü.
ç. 13b/7
çün kim (Far.): Çünkü.
ç. 12a/4, 12a/9, 14a/10, 8b/1
çürü-: Çürümek, bozulup dağılmak.
ç.- miş 8a/6, 9b/6
dañı: Dahi, bile, da/de.
d. 10b/11, 11a/10, 11a/11, 11a/3, 11a/4, 11a/5, 11a/9, 11b/12, 11b/13,

- 11b/4, 11b/5, 12b/3, 13a/11, 13b/1, 13b/3, 13b/4, 13b/5, 13b/6, 14a/6, 14a/7, 14a/8, 14b/5, 14b/9, 6a/13, 6a/5, 6b/8, 7a/10, 7a/11, 7a/12, 7a/2, 7a/3, 7b/3, 8a/2, 8a/3, 8b/11, 9a/9, 9b/10, 9b/4, 9b/9
- da`vi** (Ar.): Dava, iddia.
d.+ sin kırlardı 7b/12
- dāyim** (Ar. *dā'im*): Daim, devam eden, devamlı, sürekli, fasılasız.
d. 15a/5
- dede**: Torunu olan erkek, büyük baba, büyük peder.
d.+ si 10b/6
d.+ sisin 11a/6
- degin**: Bir işin sona erdiği zamanı ve yeri gösterir, -e kadar, e dek.
d. 10a/12, 10a/13, 8b/10, 8b/9, 9b/10
- degül**: Olumsuzluk edatı, değil.
d. 13b/8, 13b/9
- degür-**: Eriştirmek, yetiştirmek, ulaştırmak, vasıl etmek.
d.- üj 8a/11
- delük**: Bir cismin bir yanından öbür yanına kadar geçen oyuk şeklindeki açıklık.
d.+ leri 6a/10
- deplü**: Kadar.
d.+ dür 6a/9
- der**: Deriden sızan, kendine has kokulu, yapışkan, renksiz, tuzlu sıvı.
d. 10a/13
d.+ e 10a/11, 10a/12, 10a/13
- derece** (Ar.): Bir süreç içindeki durumlardan her biri, basamak, aşama, rütbe, mertebe.
d. 14a/7, 14a/8
- destür** (Far.): İzin, ruhsat, müsaade.
d.+ umla 7a/10
- di-**: Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek, demek.
d.- di 11a/12, 11a/7, 15a/6
d.- diler 11b/11
d.- mek 9a/2
d.- mekdür 9a/3
d.- rlerdi 7b/10
d.- ye 10a/5, 10b/10, 11a/3, 11a/9, 11b/13, 11b/3, 12a/11, 12a/4, 12b/1, 12b/10, 12b/3, 13b/13, 14a/11, 14a/7, 14b/10, 14b/12, 14b/4, 14b/7, 14b/9, 15a/3, 6b/10, 7a/1, 7a/10, 7a/3, 7a/7, 7b/1, 7b/5, 8a/12, 8a/4, 9a/13, 9a/9, 9b/6, 9b/7
d.- yeler 10b/13, 10b/7, 11a/8, 11b/10, 11b/2, 12a/7, 12b/11, 13a/12, 13b/3, 14a/10, 14a/13, 14b/2, 14b/5, 8b/12, 8b/13, 8b/3, 8b/5, 9a/10, 9a/5
- dik-**: Bir cismi dik olarak durdurmak.
göz d.- üp 6a/6
- dikil-**: Dik duruma gelmek.
d.- mişdür 8b/11, 8b/9
- dil**: 1. İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban.
d.+ iyle 8a/3
2. Ağız boşluğunda, tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan etli, uzun, hareketli organ, tat alma organı.
d.+ leri 10b/1
- dile-**: Bir şeyin gerçekleşmesini veya olmasını istemek, ummak, temenni etmek, niyaz etmek.
d.- mege 11b/12
d.- mezem 11a/9
d.- mezin 12b/10
d.- rem 12b/10
d.- rsejüz 8b/13
d.- yemegin 11b/3
- dilek**: Bir kimsenin dilediği şey, istek, talep, temenni, rica, murat.
d.+ i 14a/6
- diri**: Yaşamakta olan, yaşayan, canlı, ölü karşıtı.
d. 7a/6, 7b/8
d. kıldurduj 11b/5
- diril-**: Dirilmek, canlanmak, hayat kazanmak, yaşar duruma gelmek.
d.- eler 8a/9, 9b/8
d.- medi 9a/10
d.- üj 10a/5, 9b/6
- diyü**: 1. Biri sebebi, biri sonucu bildiren iki cümleyi birbirine bağlar.
d. 6a/8, 6b/5
2. Diyerek, deyip.
d. 13b/10
- diz**: Kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiği yer.
d.+ in 12b/7
- dīzār** (Far.): Yüz, güzel yüz, çehre.
d. 15a/11
- dost** (Far.): Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldeş, iyi görüşülen kimse, düşman karşıtı.
d.+ um 8a/10, 8b/8
d.+ uñ 8b/7
- dön-**: 1. Kendi ekseni üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek. d.- di 6a/5

d.- e 13a/11
2. Vazgeçmek, feragat etmek.
 d.- üp 7b/13
dördüncü: Dört sayısının sıra sıfatı, sırada üçüncüden sonra gelen.
 d. 11b/7
dört: Dört.
 d. 6a/11, 7a/1
döşe-: Bir yeri herhangi bir şeyle kaplamak, döşemek.
 d.- yeler 10a/7
döşen-: Döşemek, yere yaymak, sermek.
 d.- e 7a/11
 d.- eler 7a/5
du'â (Ar.): Allah'a yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme, yakarış, niyaz.
 d. kıldum 11a/2
dur-: Kurulmak, yapılmak.
 d.- dılar 8b/8
dut-: 1. Batmak, gark olmak.
 d.- a 10a/13
 2. Yapmak, amel etmek.
 hoş d.- gül 9b/1
 3. zapt etmek.
 d.- up 7b/11
düken-: Bitmek, sona ermek, kalmamak.
 d.- e 13b/11
dünyâ (Ar.): İçinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, arz, cihan.
 d. 13b/12, 13b/2, 15a/4, 7b/9
 d.+ da 11a/11, 11b/11, 13a/12
 d.+ dan 14a/2
dür-: Bükmek, katlamak, tomar hâline getirmek.
 d.- eler 10a/6
dürlü: Çok çeşitli özellikleri olan, çeşit çeşit, muhtelif.
 d. 7b/13
dürül-: Sarılmak, katlanmak.
 d.- üpdür 6a/12
düş-: Bulunduğu yerden ayrılıp yukarıdan aşağıya doğru inmek, sukut etmek.
 d.- eler 12b/8, 13a/8, 6b/2
 d.- miş 10b/2
 d.- üp 13a/7
düşmân (Far.): Birinin kötülüğünü isteyen, ondan nefret eden, ona zarar vermeye çalışan kimse, yağı, hasım, dost karşısı.
 d.+ dan 11b/7
düz: Yatay durumda olan, eğik ve dik olmayan.
 d. 13a/2

ebed (Ar.): Sonu olmayan gelecek zaman.
 e. 15a/6
Ebü'l-beşer: "İnsanlığın babası" İlk insan, Hz. Âdem.
 E. 10b/4
eger (Far.): Şart anlamını güçlendirmek için şartlı cümlelerin başına getirilen kelime, şayet.
 e. 13a/4, 7b/7
ehl (Ar.): Bir yerin, bir topluluğun halkından olanlar, oraya mensup bulunanlar, cemaat.
 e.+ i 6b/6
eksüksüz: Eksikliği olmayan, tam.
 e. 9b/12
el: El.
 e.+ ine 13a/9
 e.+ ini 13a/10
 e.+ üjüz 13b/8
emekle-: Dizler ve eller üzerinde yürümek.
 e.- yü 13a/7
emir: bk. emr.
 e. eyleye 8a/8
 e. ite 12b/4, 14b/12, 7a/2
emr (Ar.): Emir, buyruk.
 e.+ i 6b/12
 e.+ iyile 8a/9
 e.+ iyle 13b/5, 7a/11, 7a/3, 8a/13, 8b/10, 8b/2, 8b/5
esirge-: Korumak, himaye etmek.
 e.- ye 14a/1
evvel: Başlangıçta, evvela, ilk önce, ilk olarak.
 e. 6b/1, 8a/2
eyit-: Söylemek, demek, ifade etmek. e.- di 6a/9
 e.- diler 6a/8
 e.- e 10a/2, 10a/4, 10b/8, 11a/1, 11a/8, 11b/2, 12a/1, 12a/11, 12b/11, 12b/9, 13b/1, 13b/12, 13b/7, 14b/2, 14b/3, 14b/5, 14b/8, 15a/3, 6b/13, 7a/12, 7a/7, 7a/9, 7b/2, 7b/9, 8a/10, 8b/13, 8b/3, 8b/8, 9a/8, 9b/1, 9b/4, 9b/6
 e.- eler 10b/11, 10b/4, 11a/11, 11a/5, 11b/10, 11b/5, 12a/6, 12b/10, 13a/11, 13b/2, 13b/9, 14a/13, 14a/9, 14b/1, 14b/3, 14b/4, 8b/12, 8b/2, 8b/4, 8b/7, 9a/4, 9a/9
 e.- üj 8a/11, 9a/1
 e.- ür 6a/5, 6b/4, 7b/7

eyle-: “Etmek, yapmak” anlamında yardımcı fiil.

meded e. 10b/13, 10b/4, 10b/7
şefâ‘at e. 11b/9
helâk e.- di 11a/3, 11b/9
kahr e.- düm 8a/4
şefâ‘at e.- mezin 11a/3
kerem e.- ıj 13b/3
e.- ye 9b/11
emir e.- ye 8a/8
kâbız e.- ye 7a/3
şefâ‘at e.- ye 12a/4

farîza (Ar.): İslam dininin kula farz kıldığı mükellefiyet, şer‘an yapılması zorunlu olan Allah emri.

f.+ m 12a/13

farz (Ar.): Müslümanlıkta, özür olmadıkça yapılması zorunlu, yapılmaması günah sayılan ibadet.

f.+ um 12a/13

fażl (Ar.): Fazilet, erdem, üstünlük.

f.+ ı 14a/1

fermân (Far.): Buyruk, emir, irade. f. 6b/5, 9b/7

f.+ ı 7b/5, 9b/11

f.+ ıyla 9a/3, 9a/5

f.+ um 7b/3, 8a/11

feryâd (Far.): Yüksek sesle ve kuvvetle bağırma, bağırtı, haykırış, çığlık, figan.

f. 10b/3, 11a/4

f. itüp 11a/10, 11b/4, 12a/5, 13b/10

fesâd (Ar.): Karışıklık, kargaşalık, ara bozuculuk, bozgunculuk.

f. 10a/7

fışgır-: Gaz veya sıvılar bir yerden basınç etkisiyle yukarıya doğru birdenbire ve hızla çıkmak.

f.- dığın 12b/6

firişte (Far.): Melek.

f.+ ler 8b/9

f.+ ye 8a/8

firişteh: bk. firişte.

f. 10a/1, 10a/4, 13b/1, 6b/12

f.+ ler 6a/10, 6b/7, 7a/1

f.+ lerden 9a/9

f.+ lerüm 8b/13

f.+ lerün 7a/2

fi‘l-hâl (Ar.): O anda, hemen şimdi.

f. 14b/10

ğark (Ar.): Bir şeyle aşırı derecede dolmuş olma, bir şeye batmış, boğulmuş halde bulunma, müstağrak.

ğ. ola 10b/1

ğayri (Ar.): Başka.

ğ. 9a/10

geç-: 1. Bir yerden başka bir yere gitmek, geçip gitmek.

g.- di 11b/1

g.- e 13a/6

g.- eler 13a/6, 13a/7

2. Zaman geçirmek.

g.- e 6b/5

gel-: Ulaşmak, varmak, gelmek, bir mesafe katetip yol almak.

g.- e 10a/4, 12a/10, 12a/5, 13b/12,

13b/3, 14a/6, 6a/13, 6a/8, 6b/13,

6b/5, 6b/9, 7a/12, 7a/4, 7a/5, 7a/6,

8a/5, 8a/6, 8a/7, 9a/1, 9a/13, 9b/1

şuru g.- e 14b/10, 9a/6

g.- eler 10b/11, 10b/3, 13a/5, 13b/7,

8b/1, 8b/10, 8b/12, 8b/6, 9a/12,

9a/3, 9b/12, 9b/5

g.- ince 9a/12

g.- mez 8b/13

g.- se 13a/3, 13a/4

g.- sün 8a/12

g.- ün 10a/5

g.- üp 10b/1, 9b/8

ger-: Bir şeyin uçlarından veya kenarlarından çekerek gergin duruma getirmek.

g.- eler 12b/12

getür-: Bulunulan yere gelmesini sağlamak, gelmesine sebep olmak, iletmek, nakletmek.

yirine g.- düler 12a/13

yirine g.- e 14a/8

g.- eler 13a/2, 15a/2, 15a/8

g.- üp 9a/12

geydür-: Giyme işini yaptırmak.

g.- eler 15a/2

geyür-: Giydirmek.

g.- e 9a/11

gibi: Benzerlik bildirir; benzer, benzeyen.

g. 12b/6, 13a/6, 14a/12, 14a/13,

14b/6, 6a/3, 6a/9, 7b/13, 8a/7, 9b/13

gir-: Girmek, geçmek, içeriye varmak, dâhil olmak, duhul etmek. g.- dük 14a/9

g.- eler 14b/13

g.- medük 14a/9

giriftâr (Far.): Tutulmuş, yakalanmış, tutkun, müptelâ.

g. olalar 15a/10

g. olduğuz 14b/7

girü: Yine, tekrar, bir daha.

g. 7b/13, 8a/2, 8a/9, 9a/3

git- 1. Bir yöne doğru yönelmek, varmak, ulaşmak.

g.- dilerdi 14a/2
2. Gönderilmek, götürülmek, sevk edilmek.
 g.- e 15a/1
gizlü: Açıkça bilinmeyen, görülmeyen, açık ve aşikâr olmayan, meçhul.
 g. 6b/11, 7a/1
gögüs: Göğüs, bağır, döş, sine.
 g.+ inden 13a/10
 g.+ ine 10a/13
 g.+ leri 10b/2
gök: İçinde gök cisimlerinin hareket ettiği sonsuz boşluk, uzay, sema, asuman, feza.
 g. 13b/8, 6b/6, 9b/13
 g.+ de 11b/7
 g.+ e 8b/10, 8b/9
 g.+ i 7b/1
 g.+ lere 11b/6, 6b/12
 g.+ leri 6b/12
gökcek: Güzel, sevimli.
 g. olmuş 14a/12
göğül: Sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı. g.+ üñ 9b/1
gör-: **1.** Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek.
 g.- e 12a/9, 9a/7
 g.- eler 12b/6, 14a/11, 14a/8, 14b/1, 15a/11, 8b/10
 g.- enler 12b/5
 g.- esin 7b/5
 g.- gil 6b/10
 g.- ıcek 14b/2
 g.- memiş 14a/12
 g.- meyeyidinüz 13b/13
2. Kendisine yapılmak, bir davranışla karşılaşmak, maruz kalmak.
 g.- e 13a/5
 g.- eler 12b/6, 14a/11, 14a/5,
görgülü: Görgüsü olan.
 g. 14b/2, 14a/12,
görklü: Güzel, temiz, iyi, mübarek, mukaddes, cazibeli, gösterişli.
 g. 6a/5
götür-: **1.** Bulunduğu yerden daha uzak bir yere taşımak, ulaştırmak, iletmek.
 g.- eler 10a/6
 g.- en 6b/7, 7a/1, 7a/2
2. Yukarı kaldırmak.
 g.- gil 9b/1
3. Ortadan kaldırmak, bertaraf etmek.
 g.- dük 14a/11
göyün-: Yanmak.
 g.- üp 12a/9

göz: İnsanda ve hayvanda görme organı.
 g. diküp 6a/6
 g.+ leri 14a/1
 g.+ lerinden 12a/5
 g.+ lerinüñ 13b/11
 g.+ üñüz 13b/8
güç: Ağır ve yorucu emekle yapılan, çetin, müşkül, kolay karşıtı.
 g.+ üñ yitdiğince 7b/4
gülistân (*Far.*): Gül bahçesi, gülşen, gülzar.
 g. kıldı 11a/7
gün: Yirmi dört saatlik süre, gün.
 g. 10b/13, 11a/13, 11b/9, 12b/9, 13b/13, 6a/5, 9b/2, 9b/5
 g.+ idür 8b/5
günâh (*Far.*): Dini bakımdan suç sayılan iş veya davranış, vebal.
 g. 13a/9, 14a/3
 g.+ ı 13a/4
 g.+ ımuz 13b/10
 g.+ ınuz 13a/5
 g.+ ları 14a/5
günâhkâr (*Far.*): Günahlı.
 g. oldum 10b/9
 g.+ lar 6a/1
güneş: Güneş.
 g. 10a/10
gürle-: Kalın ve gür ses çıkarmak.
 g.- mesin 12b/6
haber(*Ar.*): Bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi, salık.
 h. vire 14b/8
Habîb (*Ar.*): (Habîbullah "Allah'ın sevgilisi" sözünün kısaltılmışı olarak) Hz. Muhammed.
 h.+ üm 8a/10, 9b/1
Hâbil: Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın oğlu.
 H. 12b/9
hadd (*Ar.*): Sınır, ölçü, had.
 h.+ en 11b/1
 h.+ i 9b/3
Hak (*Ar.*): Allah.
 H. 8a/12, 8b/1
 H.+ dan 13b/2
hak (*Ar.*): Doğru, gerçek.
 h. 15a/4
Hakık (*Ar.*): Allah.
 H.+ a 7a/11, 7a/6, 7b/6
hakık (*Ar.*): Hak, hukuk.
 h.+ için 11a/13, 11a/7, 11b/8, 9b/2
hakkında: İlgili olarak, üzerinde.
 h. 11a/2

Hak Sübhānehu ve Te'ālā (Ar.): Cenab-ı Allah.

H. 7b/8

Hak Te'ālā (Ar.): Cenab-ı Allah.

H. 10a/1, 10a/2, 10a/5, 10b/9, 11a/1, 11a/11, 11a/2, 11a/6, 11a/8, 11b/6, 12a/11, 12b/1, 12b/12, 12b/4, 13a/12, 13a/3, 13a/4, 13b/13, 13b/5, 14a/10, 14a/13, 14a/7, 14b/11, 14b/12, 15a/1, 15a/2, 6a/10, 6b/11, 6b/13, 6b/8, 7a/11, 7a/2, 7a/3, 7a/9, 7b/2, 7b/5, 8a/4, 8a/7, 8a/9, 8b/10, 8b/12, 8b/13, 8b/3, 8b/5, 8b/8, 9a/3, 9a/5, 9b/11, 9b/4, 9b/7, 9b/9
H.+ dan 13b/3, 6a/7, 6b/5, 6b/9
H.+ nuñ 10b/12, 14a/6, 15a/11
H.+ yı 15a/4

hāl (Ar.): Durum, vaziyet.

h.+ e 14b/7

h.+ i 9a/8

h.+ ile 10b/2, 12a/9

halāyık: bk. halāyık

h.+ lar 10a/10, 10a/4

h.+ laruñ 10b/5

h.+ uñ 10a/10

halāyık (Ar.): Yaratılmış olanlar, mahlûkat, insanlar.

h.+ lar 10b/2

h.+ ları 13a/2

halîl (Ar.): Sâdik ve gerçek dost.

h.+ üm 11a/6

Halîlullâh: Allah'ın dostu anlamında Hz. İbrahim için kullanılan lakap.

H. 11a/5

halk (Ar.): İnsanlar, ahali, halk.

h.+ ı 12b/5

hamle (Ar.): İleriye doğru atılma, atılış, hücum etme.

h. ite 12b/5

harām (Ar.): Dinen yasak olan, helal karşıtı.

h. 10a/7

hareket (Ar.): Dolaşma, kıpırdama.

h.+ e 8a/6

hâş ve 'ām (Ar.): Seçkin kimseler ve halk, herkes.

h. 12b/7

haşir (Ar.): Ölülerin diriltip bir araya toplandığı zaman, kıyamet.

h. 8b/5

hâteme'n-nebiyyin (Ar.): Hz. Muhammed'in gelişiyile nübüvvetin sona erdiğini ifade eden bir tabir.

h. 12a/8

hâtif (Ar.): Gözle görülmeyen manevî âlem, gayb.

h.+ den 9a/13

Havvâ: İlk kadın, Hz. Âdem'in zevcesi ve insan neslinin annesi.

H.+ yı 12b/9

Hayy (Ar.): Allah'ın isimlerinden (esmâ-i hüsnâ) biri.

H. 7a/8

hayıf (Ar.): Haksızlık, insafsızlık.

h. 9b/2

hayrân (Ar.): Şaşırılmış, hayret etmiş.

h. olup 12a/1

hazîne (Ar.): Hazine, büyük servet.

h.+ ler 7b/11

hazret (Ar.): Şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilip Farsça isim tamlaması şeklinde kullanılır ve saygı ifade eder.

h.+ i 6a/4

h.+ inde 10b/9, 11a/1

h.+ inden 11a/8, 11b/12

h.+ ine 14b/8, 6b/13, 8b/12

helâk (Ar.): Ölme, öldürme, yok etme, yok olma.

h. eyledi 11a/3, 11b/9

hem (Far.): Bir kimseyi uyararak, bir şeyi açıklamak veya anlamı güçlendirmek için özellikle, zaten, bir de, şurası da var ki anlamlarında kullanılan bir söz.

h. 11a/12, 11b/5, 13b/9, 6b/1

hemân (Far.): Ancak, sadece, yalnız; fakat, illâ.

h. 7a/8, 8a/2

henüz (Far.): (Olumsuz cümlelerde) Daha, hâlâ, şimdiye kadar, elan.

h. 9a/9

hep: Hiçbiri veya hiçbir kimse dışarıda kalmamak üzere, bütün.

h. 12b/6, 6b/7

her (Far.): Hep, bütün.

h. 10a/1, 10a/11, 12b/8, 13a/2, 13a/5, 9b/8

hergiz (Far.): Asla, hiçbir zaman.

h. 7a/8

her kim: Her kimse ki, hangi kimse ki.

h. 15a/4

heybet (Ar.): Korku ve saygı uyandıran görünüş, mehabet, azamet.

h. 12b/5

h.+ le 7b/6

hiç (Far.): Hiç.

h. 10a/7, 11b/9, 6b/11, 7a/1, 7a/6, 8b/12, 8b/13, 9b/2, 14a/12

hiçbir: Bir addan önce getirilerek o adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan bir söz.

h. 9b/11

hiç kimse: Hiçbir insan, hiçbir şahıs.

h. 6b/10

hikmet (Ar.): Tanrı'nın insanlar tarafından anlaşılamayan amacı.

h.+ i 9b/9

h.+ üm 7b/5

hoş: bk. hoş

h. dutğül 9b/1

hoş (Far.): Beğenilen, duyguları okşayan, zevk veren.

h. 6b/6

hoz: bk. hoz

h. 7a/8, 7b/1

hoz (Far.): Kendi, bizzat.

h. 6b/10

hulle (Ar.): Cennette giyilecek elbise.

h. 8a/10, 8b/2, 8b/6, 9a/11

h.+ ler 15a/2

ılduz: Yıldız.

i. 6a/3

ıssı: Sıcaklık, hararet.

i. 11b/9

i.+ da 12a/7

i.+ dan 10b/7, 11a/13

İbn-i Abbās: Hz. Peygamber'in amcasının oğlu, tefsir ve fıkıh ilimlerinde otorite kabul edilen ve çok hadis rivayet edenler arasında yer alan sahâbî.

İ. 6b/4

İbrâhîm: Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam'ın müştereken kabul ettiği büyük peygamber.

İ. 11a/4, 11a/8

iç: Dâhil, içeri, iç.

i.+ inde 6b/3

i.+ ine 10a/13

içre: Vaktinde.

i. 9b/8

içün: Amacıyla, maksadıyla, için, -den ötürü, -den dolayı.

i. 10a/8, 10a/9, 12b/2, 12b/3

igen: Çok, gayet, pek, ziyade, daha ziyade.

i. 11b/1, 11b/5

ihlâş (Ar.): İbadetlerdeki içtenlik.

i.+ ıla 15a/6

iki: İki.

i. 10a/1, 11b/11

ikinci: İkinci.

i. 10b/12, 6b/5

il: İl, vilayet.

i.+ ler 7b/11

ilâhî (Ar.): "Allahım, Rabbim" anlamında Arapça bir ifade.

i. 12b/9, 7a/7

ilerü: Herhangi bir şeye göre daha ötede olan yer, geri karşıtı.

i. 9a/10, 9a/11

ilet-: Götürmek, yerine ulaştırmak, eriştirmek.

i.- ince 9a/12

illâ (Ar.): Ancak, sadece.

i. 12b/10

imdi: Şimdi, işte şimdi.

i. 10b/13, 10b/6, 11a/12, 11a/7, 11b/8, 12a/7, 8b/7

in-: 1. Bir taşıt veya binek hayvanından yere basmak.

i.- e 12a/10, 9a/13

2. Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek.

i.- gil 6b/10

ince: Kendi cinsinden olanlara göre, dar ve kalınlığı az olan, kalın karşıtı.

i. 12b/13

incik: Diz kapağı ile topuk arası, bunun topuğa yakın olan kısmı.

i.+ ine 10a/12

izile-: Acı, üzüntü belirten kesik sesler çıkarmak, inildemek.

i.- sin 14a/11

iniş: Yukarıdan aşağıya gittikçe alçalan eğimli yer, yokuş karşıtı.

i. 13a/1

ins (Ar.): İnsan.

i.+ i 6b/2, 6b/6

inşâ' allâhu te'âlâ (Ar.): "Yüce Allah'ın izniyle" anlamında bir dilek sözü. i.

15a/11

intikâm (Ar.): Öç alma, yapılan bir kötülüğe gereken karşılığı verip acısını çıkarma.

i.+ in 9b/3

ir-: Erişmek, dokunmak, isabet etmek.

i.- medin 6a/7

irişdür-: Erişmesini sağlamak.

i.- se 9b/10

'İsâ: Kur'an'da adı geçen ve kendisine kutsal kitap İncil verilen peygamber. 'İ. 11b/10,

11b/4, 12a/1

İsrâfîl: Dört büyük melekten biri olup kıyamet gününde sura üflemeyle görevlidir.

İ. 6a/6, 8a/12, 8a/8, 9b/6

İ.+ e 9b/4

İ.+ i 6a/11, 9a/7

İ.+ üj 7a/5, 9b/12

issi: Sahip, malik.

i. 12a/3

iste-: Talep etmek, arzulamak, dilemek.
meded i.- yü 10b/3

iş: Sorun, konu, mesele, maslahat. i.+ üm
12b/1

işbu: İşbu, işte bu.

i. 14b/7

işit-: İşitmek, kulakla algılamak, duymak.

i.- e 8b/1, 8b/7

i.- eler 12a/4

i.- esiz 9a/1

işle-: Yapmak, gerçekleştirmek.

i.- düm 10b/9

i.- mişlerdi 14a/3

'işret (Ar.): İçki içme, içki.

'i.+ e 15a/10

it-: Bir iş yapmak, gerçekleştirmek.
tebessüm i.- di 6a/4

terk i.- diğüz 14b/6

emir i.- e 12b/4, 14b/12, 7a/2

hamle i.- e 12b/5

teslîm i.- e 7a/12, 7b/7

bühtân i.- eler 11b/11

teftiş i.- eler 14a/8

teslim i.- eler 7a/6

şefâ'at i.- em 11b/10

cem' i.- erlerdi 7b/11

i.- mezem 9b/2

қан i.- mişlerdi 14a/3

zinâ i.- mişlerdi 14a/4

feryâd i.- üp 11a/10, 11b/4, 12a/5,
13b/10

rahm i.- üp 14a/1

terk i.- üp 12a/13

iti: Keskin.

i. 12b/13

iy: Hey, ey.

İ. 10a/4, 6b/13, 7a/13, 9a/3, 9b/6,
9b/7

'izz (Ar.): Yücelik, ululuk.

'i.+ üm 9b/2

'izzet (Ar.): Büyüklük, yücelik, ululuk.

'i.+ le 9a/8

ķabız (Ar.): Bir kimsenin ruhunu teslim alma.

ķ. eyleye 7a/3

ķābil: Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın oğlu.

ķ. 12b/9

ķabr (Ar.): Mezar.

ķ.+ inden 9a/6

ķabül (Ar.): Rız olma, rıza gösterme.

ķ. olundu 14b/12

ķaçan: Ne zaman, ne zaman ki, her ne zaman, nasıl, ne suretle, ne vakit.

ķ. 12b/5, 14b/1, 9b/6

ķadar (Ar.): Ölçüsünde, derecesinde, büyüklüğünde, genişliğinde.

ķ. 10a/11, 12b/5, 13a/3, 13b/11,
13b/13, 14a/5

ķ.+ a 9b/13

ķ.+ ı 13a/4, 9b/8

ķ.+ inca 13a/5

ķāfir (Ar.): Tanrı'nın varlığını ve birliğini inkâr eden kimse.

ķ.+ ler 11b/11, 14a/11, 14a/6, 14a/8

ķahr (Ar.): Ezmek, perişan etmek, mahvetmek, yok etmek.

ķ. eyledüm 8a/4

ķak-: Çalmak, vurmak.

ķ.- alar 8b/1

ķal-: 1. (Olduğu yerde ve olduğu halde) Durmak.

ķ.- a 6b/8

ķ.- alar 12a/1, 15a/9

ķuru ķ.- alar 13b/1

ķ.- dı 7a/13

ķ.- maya 15a/6

ķ.- mış 14b/9, 6b/10

ķ.- mışdur 7a/1, 7a/8

2. Var durumda olmak, mevcut bulunmak [Bu anlamda daha çok olumsuz şekli kullanılır].

ķ.- madı 11b/10

ķal'a (Ar.): Kale.

ķ.+ lar 7b/10

ķalan: Öbür, diğer, başka, mütebaki, geri kalan, sonraki.

ķ. 10a/10

ķaldur-: Kaldırmak, yukarı doğrultmak.

ķ. 14b/11

ķ.- a 12b/4

ķ.- ğıl 12a/12

ķalk-: Ayakları üzerinde doğrultmak, ayaküstü durmak.

ķ.- a 9a/6

ķamu: bk. ķamu

ķ.+ muz 10b/6

ķamu: Bütün, hep, her.

k. 10b/4, 12a/5, 12a/6, 12b/7, 13a/2,
 15a/10, 6b/6, 7a/13
 k.+ sı 10a/11, 14b/4, 15a/1, 8a/6,
 9b/12
 k.+ sınıu 10b/1
kan: Kan.
 k. 12a/5, 13b/12
 k. itmişlerdi 14a/3
kanat: Uçmayı sağlayan açılır kapanır bir çift organ.
 k.+ ı 6a/11, 6a/12, 6a/13, 8a/13
 k.+ ın 7a/11
 k.+ inu 10a/6
 k.+ ların 7a/5
kanı: Hani, nerede.
 k. 14b/5, 7b/9
kankı: Hangi.
 k. 13b/8
kapkara: Çok kara, her yanı kara, simsiyah.
 k. 14a/13
kapu: Kapı.
 k.+ nu 8a/13
 k.+ sına 8a/13
 k.+ sınıu 10a/6
 k.+ yı 8b/1, 8b/2
kara: En koyu renk, siyah, kara.
 k. 11b/1, 13b/9
kat: Kat, tabaka.
 k. 11b/7, 6a/9
katı: Çok, fazla.
 k. 10b/7, 11b/1, 11b/12, 8a/5
qavm (Ar.): Kavim, topluluk, kabile.
 k.+ um 11a/2
qayna-: Kaynamak.
 k.- ya 10b/1
Qayyûm (Ar.): Allah'ın isimlerinden (esmâ-i hüsnâ) biri.
 k.+ sın 7a/8
qâzî (Ar.): İslâm hukukuyla yönetilen devletlerde halk arasında çıkan anlaşmazlıkları, her türlü davayı halletmek üzere devlet tarafından tayin edilen memur.
 k. 9b/6
kebâyir (Ar.): Hakkında açık hüküm bulunan büyük günahlar, kebirler.
 k. 14a/3
keennehu (Ar.): Güya, sözde, sanki.
 k. 9b/13
kelâm (Ar.): Kelam, söz, ifade.
 k.+ ı 8a/3
 k.+ umda 7b/2
Kelâm-ı Kadîm: Kur'an-ı Kerim.
 K. 6b/3

K.+ inde 10a/2
keleci: Söz, lakırdı, laf.
 k.+ ler kılurdu 11a/12
Kelîm (Ar.): Kendisine söz söylenen, hitap edilen kimse [Tur dağında Cenabihakk'ın kendisine hitap etmiş olması sebebiyle Hz. Mûsâ'ya lakap olmuştur]
 k.+ üm 11a/12
Kelîmullâh (Ar.): Allah'ın kendisine hitap ettiği kimse: Hz. Musa.
 K. 11a/11
kemer (Far.): Bele bir kere dolandıktan sonra bağlanan bel bağı.
 k. 8b/6
 k.+ in 9a/11
 k.+ ler 15a/2
kendü: İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, zat.
 k. 11a/2, 11a/9, 11b/12, 12b/10, 12b/8, 14a/10, 8a/5
 k.+ lere 14a/12
kerâmet (Ar.): Ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan, doğüstü, şaşkınlık uyandırıcı davranış veya durum.
 k.+ i 11b/8
kerem (Ar.): Bağış olarak verme, iyilik, cömertlik, eli açıklık, lütuf.
 k. 14a/2
 k. eyle 13b/3
 k.+ inden 14a/13
key: Büyük, muhteşem.
 k. 8a/5
kez: Defa, kere.
 k. 6b/1, 6b/5, 7b/4, 7b/6, 9b/4
kıl: Tüy, kıl.
 k.+ dan 12b/13
kıl-: Kılmak, etmek, eylemek, yapmak.
 şefâ'at k. 10b/7, 11a/7, 12a/7
 k.- a 10a/2
 'arza k.- a 14b/1
 nidâ k.- a 10a/4, 7b/9
 ziyâret k.- alar 8b/11
 k.- alum 8b/13
 şefâ'at k.- amazin 10b/10
 şefâ'at k.- ayım 10b/8, 11a/1, 11a/9
 gülistân k.- dı 11a/7
 maqâm k.- dı 11b/7
 k.- dıydı 13a/12
 du'â k.- dum 11a/2
 şefâ'at k.- ğil 11a/13
 k.- ıp 9b/10
 şağ k.- ırdı 11b/6
 k.- madılar 12b/1

namâzı k.- mamışlardı 14a/3
 şefâ'at k.- mazın 11b/12
 müvekkel k.- mışdur 6a/11
 nidâ k.- up 12a/11
 şubihın amâzın k.- up 6a/2
 zârî k.- up 10b/11, 10b/3, 11a/10,
 11a/4, 12a/10
 keleciler k.- urdı 11a/12
 diri k.- urduş 11b/5
 da'visin k.- urlardı 7b/12
 müşâhede k.- urlardı 6a/3

kıılıç: Kılıç.
 k.+ dan 12b/13

kıılın-: Edilmek, yapılmak.
 k.- mamış 10a/7

kıırk: Kırk.
 k. 10a/10

kıyâmet (Ar.): Tek tanrılı dinlerin inanışına göre dünyanın sonu ve bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacağı zaman, hesap günü, kıyâmet günü, mahşer günü.
 k. 6a/13
 k. kıopunca 8b/4

kızdur- : Isıtmak, hararetlendirmek.
 k.- ğıl 12b/2

kızıl: Kırmızı, al.
 k. 8a/13

ki (Far.): Ki bağlacı.
 k. 13b/8, 8a/1, 8b/4

kim: Ki (bağlaç).
 k. 10a/7, 10b/1, 10b/11, 10b/4,
 10b/8, 11a/1, 11a/11, 11a/5, 11a/7,
 11b/10, 11b/11, 11b/8, 11b/9, 12a/1,
 12a/12, 12a/13, 12a/5, 12a/6, 12b/1,
 12b/12, 12b/2, 12b/4, 12b/5, 12b/9,
 13a/11, 13a/3, 13b/11, 13b/12,
 13b/3, 14a/10, 14a/11, 14a/2, 14a/6,
 14a/9, 14b/1, 14b/11, 14b/2, 14b/5,
 6a/6, 6b/10, 6b/13, 6b/3, 6b/7, 6b/8,
 6b/9, 7a/12, 7a/13, 7a/5, 7a/6, 7a/8,
 7b/1, 7b/2, 7b/5, 7b/9, 8a/3, 8b/10,
 8b/3, 8b/8, 8b/9, 9a/1, 9b/1, 9b/10,
 9b/11, 9b/13, 9b/2, 9b/3, 9b/4, 9b/5,
 9b/6, 9b/8

kimse: Herhangi bir kişi, kim olduğu bilinmeyen kişi.
 k. 14b/9, 7a/12, 7a/6, 9a/10
 k.+ ye 9b/2

kişi: İnsan, adam, kimse, şahıs, zat.
 k. 11b/2, 12b/8, 9b/10
 k.+ nüş 13a/2
 k.+ sin 14b/2

ko-: Bırakmak, terk etmek, koymak.
 k.- rlardı 8a/1

koç: Damızlık erkek koyun.

k. 15a/7

koğu: Koku.
 k.+ lar 15a/1

konşı: Komşu.
 k. 15a/6

kop-: Harekete geçmek, fırlamak, kalkmak.
 kıyâmet k.- unca 8b/4
 k.- up 9b/5

korğu: Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü.
 k.+ ya 6b/2

kovan: Çoğunlukla toprak veya tahtadan yapılan arı barınağı.
 k. 9b/13

koy-: Koymak, bırakmak, yerleştirmek.
 k.- a 13a/3
 k.- alar 10a/6, 10a/9, 13b/5, 14a/5

koyun: Geviş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan.
 k. 9b/3
 k.+ ı 9b/3

kömür: Kömür.
 k. 14a/13

köşk (Far.): Bahçe içinde yapılmış süslü ev, kasır.
 k.+ ler 7b/11

kıudret (Ar.): Güç, erk, iktidar, kuvvet.
 k. 7a/4, 8a/3
 k.+ i 9b/9
 k.+ üm 7b/5

kul: Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd.
 k.+ ısun 10b/12
 k.+ lar 12a/6
 k.+ larum 13b/3
 k.+ uş 7a/13, 7a/8

kur-: Oluşturmak, meydana getirmek.
 k.- alar 12b/12

kurtar-: Kurtulmasını sağlamak.
 k.- maş 12b/8

Kur'an (Ar.): İslam dininin temel ilkelerini, Hz. Muhammed'e gönderilen Tanrı buyruklarını içeren, Müslümanlığın temel kitabı, Kur'an-ı Kerim.
 K.+ da 6b/8

kuşak: Bele bağlanan uzun, enli veya ensiz kumaş.
 k.+ ina 10a/12

küfr (Ar.): Tanrı'nın varlığı ve birliği gibi dinin temellerinden sayılan inançları inkâr etme.
 k.+ ümüzden 14a/9

kükre-: Kükremek, coşmak, kaynamak.

k.- mesin 12b/6

kürsî (Ar.): Kürsü, taht.

k.+ ler 10a/9

lâ ilâhe illallâh muhammedün resûlullâh

(Ar.): “Allah’tan başka ilah yoktur ve Muhammed onun elçisidir” anlamında Arapça ifade, kelime-i şahadet.

l.+ u 15a/5

lâ-cerem (Ar.): Şüphesiz, elbette, mutlaka.

l. 14b/7

Lillâhi Te’âlâ (Ar.): Cenab-ı Allah.

L. 10b/13, 10b/6

luṭf (Ar.): Bağış, bağışlama, ihsan, kerem, cömertlik.

l.+ ından 8a/5

mağrib (Ar.): Güneşin battığı yer veya güneşin battığı yön, taraf, batı, garp.

m.+ dedür 6a/12

m.+ e 9b/10

maḥlûk (Ar.): bk. maḥlûk

m.+ dan 7b/1

maḥlûk (Ar.): Yaratılmış şey, insan, hayvan, yaratık.

m. 6b/6, 9b/5

maḥlûkât (Ar.): Yaratılmış olan şeyler, bütün yaratıklar, mahlûklar.

m. 7b/8

maḥşer (Ar.): Kıyamet günü dirilenlerin toplanacaklarına inanılan yer.

m. 10a/5, 8b/6, 9a/12, 9b/5

makâm (Ar.): Mevki, kat, yer.

m. kıldı 11b/7

mâl (Ar.): Bir kimsenin, bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü.

m.+ lar 7b/11

Mâlik (Ar.): Cehennemi muhafaza ve idare etmekle görevli melek.

m. 12b/2, 13b/12, 14a/7

m.+ e 14a/6

maşriḳ (Ar.): Güneşin doğduğu yer veya yön, gün doğusu, doğu, şark.

m.+ da 9b/10

m.+ dadur 6a/11

mecmû (Ar.): Bir araya getirilmiş, toplanmış, bütün, hep.

m. 10b/5, 12b/10, 12b/7, 6b/12, 7b/7

meded (Ar.): Yardım, imdat.

m. eyle 10b/13, 10b/4, 10b/7

m. isteyü 10b/3

melâ’ik (Ar.): Melekler, melâike.

m.+ ler 9a/8

melekü’l-mevt (Ar.): “Ölüm meleği” eceli gelenlerin ruhlarını kabzetmekle görevli olan melek, Azrâil.

m. 7a/12, 7b/2, 7b/5

melik (Ar.): Padişah, hükümdar, hakan.

m. 13b/9

m.+ i 13b/7

memleket (Ar.): Ülke, yurt.

m. 8a/1

men: Teklik 1. şahıs zamiri, ben.

m. 15a/3

menber (Ar.): Camilerde hutbe okunan merdivenli, yüksekçe yer.

m. 12a/3

m.+ den 12a/9

m.+ ler 10a/8

mermer (Ar.): Renkli, damarlı ve beyaz çeşitleri olan, perdah ve cilâya elverişli, billurlaşmış bir çeşit kireç taşı.

m.+ den 12b/13

mesâr (Ar.): Sevinçler, meserretler.

m.+ am 11a/2, 11b/12

meşgûl (Ar.): Bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan.

m. olalar 15a/10

meydân (Ar.): Saha, alan, meydan.

m.+ ına 8a/12, 9a/12

meyl (Ar.): Bir kimse veya şeye diğerlerinden fazla eğilim, sevgi, istek ve ilgi gösterme, temayül.

m. 9b/2

mihrâb (Ar.): Cami, mescit vb. yerlerde Kabe yönünü gösteren, duvarda bulunan ve imama ayrılmış olan oyuk veya girintili yer.

m.+ a 6a/2

mihter (Ar.): Daha büyük, daha ulu.

m.+ i 12a/2

Mikâ’îl: Kur’ân’da adı geçen dört büyük melekten biri.

M. 8a/12, 8a/8

milk (Ar.): Mal mülk.

m.+ imüzdür 7b/10

mişkâl (Ar.): 4,810 gram olan bir ağırlık ölçü birimi.

m.+ e 13a/3

mu’allak (Ar.): Bir yere asılı veya bağlı olmadan boşlukta, havada duran.

m. 7a/4

Muhammed: Birçok defalar hamt ü sena olunmuş, tekrar tekrar övülmüş manasına gelen bu kelime, Peygamberimiz’in adıdır.

M. 10a/9, 12a/11, 13b/9, 14b/3, 14b/5, 6a/1

M.+ le 7a/10
M.+ üç 12a/4, 14b/5, 8a/11, 8b/11, 8b/8
Muhammed Muştafâ: “Seçilmiş, güzide Muhammed” anlamında Hz. Peygamber’in bir adı.
M. 12b/11, 14b/7
M.+ ya 12a/3, 15a/6
M.+ yı 15a/4
muşarreb (Ar.): Yaklaşmış, dost kabul edilmiş (kimse), yakın.
m. 6b/7, 8a/8
muntazır (Ar.): Bekleyen, gözleyen, intizar eden.
m. olup 6a/7
Mūsā: İsrailoğulları’na gönderilen ve kendisine Tevrat indirilen peygamber.
M. 11a/10, 11b/2
mübârek (Ar.): Bereketli, uğurlu.
m. 6a/2, 6a/3, 9a/5
m.+ dür 11b/6
mü’min (Ar.): Allah’ın varlığına ve birliğine iman etmiş, inanmış (kimse).
m.+ ler 12b/3, 15a/10
m.+ lardan 13a/13
münâfık (Ar.): Allah’a, Peygamber’e ve diğer iman esaslarına inanmadığı halde inanmış gibi görünen ve öyle davranan kimse
m.+ lar 15a/9
münkir (Ar.): İnkâr etmiş, kabul etmemiş, inkarcı.
m.+ ler 15a/9
mürsel (Ar.): Gönderilmiş, yollanmış.
m. 10b/12, 11a/6
müslimân (Ar.): İslam dininden olan kimse, müslim, Muhammedî.
m. oldı 15a/5
müstağrak (Ar.): Batmış, dalmış, içine gömülmüş, gark olmuş.
m. olup 15a/11
müşâhede (Ar.): Gözle görme.
m. kıurlardı 6a/3
müşerref (Ar.): Şeref kazanmak, şereflemek.
m. olsun 13b/4
müvekkel (Ar.): Vekil tayin edilen, kendisine vekâlet verilen (kimse), vekil.
m. kıla 10a/1
m. kılmışdur 6a/11
nâgâh (Far.): Ansızın, birdenbire.
n. 6a/4, 9a/6
naķır (Ar.): Pek küçük ve önemsiz şey.
n.+ leri 13b/6
namâz (Far.): Namaz ibadeti.
n.+ ı kılmamışlardı 14a/3

nażar (Ar.): Bakma, bakış.
n.+ ın 6a/7
ne: Ne, nasıl, hangi.
n. 14b/1, 14b/3, 6a/7, 8b/13, 8b/8, 9a/9
nebât (Ar.): Bitki.
n. 8a/7
nebî (Ar.): Tanrı buyruğunu kullara bildiren kimse, peygamber.
n.+ ler 12b/7
Neciyallâh: Allah tarafından tufanda helâk olmaktan kurtarılan Hz. Nuh için kullanılan tabir.
N.+ i 10b/11
nefes (Ar.): Soluk.
n.+ üç 11b/6
nefs (Ar.): Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.
n.+ in 12b/8
n.+ üm 11a/9, 11b/12, 12b/10
nefsî nefsi (Ar.): “Ben, ben” anlamındaki bu söyleyiş yalnız kendini, kendi yararını, kendi kurtuluşunu düşünme hâlini ifade eder.
n. 12b/10
ne kim: Ne ki, olanın hepsi, ne.
n. 8b/7
nesne: Nesne, şey, eşya.
n. 6b/11, 8b/4
n.+ dür 6a/8, 6a/9
neşir (Ar.): Kıyamette bütün insanların dirilmesi.
n. 8b/5
nevmîz (Far.): Ümitsiz, meyus.
n. olup 10b/10, 11a/4, 11a/9, 11b/13, 11b/4
nice: Nasıl.
n. 10b/8, 11a/1, 11a/9, 11b/10, 6a/8
n.+ dür 9a/8
niçe: Nice, ne kadar, kaç tane.
n. 11b/2
niçün: Hangi amaçla, hangi sebeple, neden, niye.
n. 12a/1, 13b/1
nidâ (Ar.): Seslenme, çağırma, bağırma.
n. 13b/3, 6b/9, 7a/12, 7a/4, 7a/6
n. kıla 10a/4, 7b/9
n. kırup 12a/11
ni’met (Ar.): Allah’ın kullarına başışı olan yiyecek içecek vb., özellikle ekmek.
n.+ lerüm 7b/13
nite: Nasıl.
n. 6a/5
niteki: Misilli, gibi, nasıl ki, nitekim.

- n. 6b/3
nitekim: Nitekim, hakikaten, bunun gibi.
 n. 10a/2, 6a/13, 6b/8
nol-: Ne olmak.
 n.- ayıdı 13b/12
Nüh: Büyük peygamberler arasında sayılan, kendisine inanmayan kavmi tufan ile helâk edilen peygamber.
 N. 10b/10, 11a/1
 N.+ a 10b/11
nūr (Ar.): Aydınlık, ışık, parlıltı, ziya.
 n. 8b/10, 8b/9
 n.+ dan 8b/6, 9a/11
 n.+ dandur 6a/9
nücüm (Ar.): Yıldızlar.
 n.+ da 9b/11
od: Ateş.
 o.+ ı 11a/7
 o.+ ların 12b/6
oğul: Oğul, çocuk, evlat.
 o.+ um 12b/9
oķı-: bk. oķu-
 o. 13a/12
oķu-: Okumak, kıraat etmek.
 o.- madıñ mı 7b/2
 o.- ya 8a/3
ol: İşaret sıfatı ve zamiri, o.
 o. 10a/8, 11a/12, 11a/7, 11b/8, 12a/2, 12a/3, 12a/8, 12b/11, 12b/5, 13a/12, 13a/4, 13a/9, 14a/11, 14a/8, 14b/11, 14b/13, 15a/6, 15a/7, 6a/1, 6a/13, 6b/10, 7b/7, 8a/13, 8a/6, 8b/1, 8b/10, 8b/9, 9a/11, 9a/5, 9a/8
ol-: Olmak, meydana gelmek, varlık kazanmak, vuku bulmak.
 o.- a 10a/1, 10a/10, 10a/7, 10a/8, 10a/9, 10b/2, 13a/1, 13a/2, 13a/9, 15a/7, 15a/9, 8a/13, 8b/1
 ğarķ o.- a 10b/1
 o.- alar 12b/8, 15a/1
 cem' o.- alar 9b/5, 9b/8
 giriftār o.- alar 15a/10
 meşğül o.- alar 15a/10
 o.- alardı 7b/8
 o.- dı 9a/9
 müslimān o.- dı 15a/5
 'āşī o.- dılar 12b/1
 peydā o.- duķ 10b/6
 günāhkār o.- dum 10b/9
 'āşī o.- duñuz 14b/6
 giriftār o.- duñuz 14b/7
 teslim o.- ğıl 7a/10
 o.- mamış 10a/7
 o.- maya 9b/9
 o.- mazdıķ 13b/2
 o.- mazuz 13b/3
 gökcek o.- mış 14a/12
 'āşī o.- mışlardı 14a/5
 o.- sa 9b/10, 9b/9
 müşerref o.- sun 13b/4
 ħayrān o.- up 12a/1
 muntazır o.- up 6a/7
 müstaĝraķ o.- up 15a/11
 nevmiz o.- up 10b/10, 11a/4, 11a/9, 11b/13, 11b/4
 serāsime o.- up 6b/2
 o.- urlardı 7b/13
 o.- urum 9b/6
olın-: bk. olun-
 cem' o.- a 9b/11
olun-: Olmak.
 ķabül o.- dı 14b/12
on iki biy: On iki bin.
 o. 11a/5
otur-: Oturmak.
 o.- mışdı 6a/3
öl-: Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek.
 ö.- mek 7a/8
 ö.- miş 8a/6
ölü: Ölmüş, vefat etmiş.
 ö.+ yi 11b/5
ölüm: Ölme, vefat etme, mevt.
 ö. 15a/7
öy: Arka karşıtı, ön, ileri karşı.
 ö.+ ünce 13b/6
örtin-: bk. örtün-
 ö.- e 7a/11
örtün-: Örtünmek.
 ö.- eler 7a/5
ötürü: Bir şeyden dolayı, bir şey yüzünden, dolayı.
 ö. 11b/3, 13b/10, 14a/9
öz: Kendi.
 ö.+ i 12a/9
pādiřāh (Far.): Hükümdar, sultan.
 p.+ sın 6b/13
paķ-: bk. baķ-
 p.- a 9a/7
pāziřāh: bk. pādiřāh
 p.+ a 14b/6
 p.+ ı 8a/1
pāziřāhlık: Padişah olma durumu, saltanat, hükümdarlık.
 p. 7b/12, 8a/2
pāzřāh: bk. pādiřāh
 p. 8a/1
pes (Far.): Şimdi, o hâlde, öyle ise.
 p. 10b/10, 10b/7, 11a/3, 11a/9, 12b/10, 12b/8, 13b/3, 13b/4, 14a/7,

14b/12, 14b/7, 15a/3, 8b/8, 8b/9,
9a/10, 9a/3, 9a/5, 9a/7

peydā (*Far.*): Açıkta ve meydanda olan, aşikâr, zahir.
p. olduk 10b/6

peygamber: bk. peygâmbër
p. 10b/10, 11a/8, 15a/5, 7b/7
P. 10b/8, 12a/1
p.+ e 10b/3
P.+ e 11a/4
p.+ ler 12b/10
p.+ lerüñ 11a/5, 11a/6
p.+ üñ 10b/12

peygâmbër (*Far.*): Resul, elçi, yalvaç.
p. 11a/10
P. 11a/1, 11b/10, 11b/2, 11b/4,
12b/9
p.+ ler 10a/8, 12a/2
p.+ lerüñ 10b/4, 10b/5
p.+ sin 11a/11, 11a/5, 11b/5
p.+ üñüze 14b/4

pîr (*Far.*): Yaşlı, ihtiyar.
p.+ leri 13b/6

put (*Far.*): Put, tapıncak, sanem, fetiş.
p.+ a 8a/1

Rabbe'l-âlemîn: bk. rabbi'l-âlemîn
r. 14b/10

Rabbi'l-âlemîn (*Ar.*): “Âlemlerin Rabbi” anlamında Arapça ibare.
R. 15a/11

rahm (*Ar.*): Merhamet, acıma.
r. itüp 14a/1

rahmet (*Ar.*): Allah'ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi.
r.+ ine 15a/11

rahmeten li'l-âlemîn (*Ar.*): “Âlemlere rahmet” manasına gelen ve Hz. Muhammed için kullanılan tabir.
r. 12a/6, 9a/2, 9a/4

raziyallâhu anhu (*Ar.*): “Allah ondan razı olsun” anlamında bir dua sözü.
r. 6b/4

Resül (*Ar.*): “Allah'ın elçisi” Hz. Muhammed.
r. 6a/4, 6a/8
r.+ i 14b/10
r.+ üñ 6a/3

Resûlallâh: bk. Resûlullâh
R. 6a/8, 8b/11
R.+ i 9a/9

Resûlullâh (*Ar.*): “Allah'ın elçisi” Hz. Muhammed.
R.+ i 14b/8

Rızvân (*Ar.*): Cennetin kapıcısı olan büyük melek.

R. 12b/2, 8b/1, 8b/2, 8b/3, 8b/4,
8b/5

Rûhullâh: Babasız olarak bir kudret ilhamı ile meydana gelmiş olduğu için İsa peygambere verilen seçkin sıfat.

R. 11b/5

Rûhu'l-emîn: Kur'ân'da Cebrail hakkında kullanılan bir isim.

R. 14b/4

sâ'at (*Ar.*): Bir günlük sürenin yirmi dörtte birine eşit, altmış dakikalık zaman dilimi, zaman parçası.

s. 13b/2

s.+ i 9b/11

şaçıl-: Etrafa dağılmak, yayılmak.

ş.- a 9a/6

şaf (*Ar.*): Yan yana düzgün bir şekilde sıralanan kimselerin meydana getirdiği dizi, sıra.

ş. 10a/10, 10a/9

şafâ (*Ar.*): Gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik.

ş.+ ya 15a/10

Şafiyallâh: İslâm geleneğinde seçkin dost anlamında Hz. Âdem için kullanılan bir tabir.

Ş.+ u 10b/4

şag: 1. Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan, sol karşıtı.

ş. 13a/9

ş.+ dan 9a/6

2. Sağlam, esen.

ş. kılrduñ 11b/6

şagış: Sayı, adet, miktar, hesap.

ş.+ inca 6a/10

şahâbe (*Ar.*): Hz. Muhammed'i görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslümanlar, ashap.

ş.+ ler 6a/3, 6a/5

sakla-: Muhafaza etmek, sakınmak, himaye etmek, korumak, esirgemek.

s.- yup 11b/7

şâlih (*Ar.*): Dinin emrettiği hususlara uygun davranan, iyi amel sahibi, günah işlemekten kaçınan kimse.

ş.+ ler 12b/3

şallallâhu 'aleyhi ve sellem (*Ar.*): “Salât ve selâm Hz. Muhammed'in üzerine olsun” anlamında Arapça dua sözü.

ş. 12a/3, 12b/11, 14b/8, 6a/2, 6a/4

salţanat (*Ar.*): Hükümdarlık, sultanlık.

s. 8a/2

saña: "Sen" zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi, sana.

s. 11a/12, 11a/6, 11a/7, 11b/7, 11b/8, 12a/12, 14b/11, 7a/1, 7a/8, 7b/1

sarây (*Far.*): 1. Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük yapı.

s.+ ında 13b/2, 15a/4
s.+ ındayiken 13b/12
s.+ lar 7b/10

şayru: Hasta.

ş.+ ları 11b/6

sebeb (*Ar.*): Sebep, vesile, neden.

s.+ iyle 8a/6

secde (*Ar.*): Genellikle namaz kılarken alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan durum.

s.+ ye 12a/10, 9a/13

segirt-: Koşmak, koşturmak.

s.- ür 13a/6

selâm (*Ar.*): Selam, selamlama.

s.+ ın 9a/8
s.+ um 8a/11

sen: Teklik ikinci şahıs zamiri, sen.

s. 10b/10, 10b/11, 11a/11, 11a/5, 11b/5, 12b/3, 6b/13, 7a/10, 7a/13, 7a/8, 7a/9, 7b/1, 7b/3
s.+ den 10b/6, 12b/9
s.+ i 11a/12, 11b/6, 14b/2
s.+ sin 12a/6
s.+ üj 11b/6, 12a/12, 12a/13, 8b/7
s.+ üjle 11a/12

serâsime (*Far.*): Sersem, şaşkın.

s. olup 6b/2

sercümle (*Far.*): Bütün, hep.

s. 10b/5

sergerdân (*Far.*): Şaşırılmış, sersemlemiş bir durumda olan (kimse).

s. 11b/13

server (*Far.*): Bir topluluğun en ileri geleni, başkan, reis.

s.+ i 12a/2

sev-: Muhabbet etmek, sevmek.

s.- erdi 11a/12

şevâb (*Ar.*): İyi ve güzel davranışlar karşılığında Allah tarafından verilen mükâfat.

ş.+ ı 13a/3

sevin-: Sevinç duymak, memnun olmak.

s.- di 14b/2

seyyidi'l-mürselîn (*Ar.*): Nebilerin, resullerin efendisi, Hz. Muhammed.

s. 12a/8, 14b/9

şı-: Kırmak.

ş.- dıñuz 14b/6

ş.- dum 10b/9

şiddîk (*Ar.*): Özü sözü doğru olan, asla yalan söylemeyen, sözünün eri, çok doğru, pek sadık.

ş.+ ler 10a/8

şırât (*Ar.*): Sırat köprüsü.

ş.+ a 13a/5

ş.+ ı 12b/12

silkin-: Silkelenip üzerindeki dökme, kendini silkelemek.

s.- e 9a/6

sin: Ölü gömülen yer, mezar, kabir.

s. 9a/5

siyyidi ve mevlâyı: "Efendimiz ve Mevlâmız" anlamında Arapça ifade.

s. 7a/7

siz: Çokluk ikinci şahıs zamiri, siz.

s. 13b/1, 13b/4, 13b/7, 14b/3, 14b/5
s.+ e 10b/8, 11a/1, 11a/3, 11a/9, 11b/10, 11b/12, 12a/4, 9a/1
s.+ i 11b/3
s.+ üj 14b/4
s.+ üjle 13b/4

sizcileyin: Sizin gibi.

s. 14a/10

şok-: İçine veya arasına girmesini sağlamak.

ş.- alar 13a/10

şol: Vücutta kalbin bulunduğu tarafta olan, sağ karşıtı.

ş. 13a/10, 13a/9, 9a/7

şonra: Daha ileri bir zamanda, müteakiben, önce karşıtı

ş. 13a/8, 6b/5, 9b/12

sor-: Sual etmek, sormak.

s.- a 10a/2

şu: Su.

ş.+ ya 11b/3

şubîh namâzı: Beş vakit namazın ilki olan ve tan yerinin ağarmasından güneşin doğuşuna kadar olan zaman içinde kılınan namaz.

ş.+ n kılup 6a/2

suç: Suç, kabahat.

s. 10b/9

s.+ ların 14a/10

sultân (*Ar.*): Sultan, padişah, hükümdar.

s. 8a/1

s.+ ı 12a/3, 12b/11, 6a/1

sultânlık: Sultan olma durumu, padişahlık, saltanat.

s. 7b/12, 8a/2

şūr (*Ar.*): Öldürücü ve diriltici güce sahip ilahi nefhanın üfürülmesinde vasıta olan ve

isminden dolayı boruya benzetilen şey.

ş. 6a/13, 6a/8, 6a/9, 6b/4

ş.+ 1 6a/13, 6b/5

ş.+ ın 6a/6, 9b/6

ş.+ ından 9b/12

ş.+ ı 9b/4

şūret (Ar.): Gözün ilk bakışta gördüğü şey, dış görünüş, şekil, biçim, vaziyet.

ş.+ inde 15a/8

sūnnet (Ar.): Hz. Muhammed'in Müslümanlarca uyulması gereken sözleriyle örnek iş ve davranışlarının tamamı.

s.+ in 14b/6

s.+ ün 12a/12

s.+ ü 12a/13

sūnnī (Ar.): Sünniliği benimsemiş (kimse).

s. 15a/5

sūnjūk: Kemik.

s.+ ler 9b/7

sūr-: Önüne katıp götürmek, sürmek. s.- diler 13b/10

s.- er 14a/8

sūri-: Bir şeyi yerden kaldırmaksızın çekerek, iterek götürmek, sürüklemek. s.- yü 13a/7

sūs-: Boynuzlu hayvan boynuzu ile vurmak, tos vurmak.

s.- düği 9b/3

şefā'at (Ar.): Peygamberlerin ve Allah'ın izin vereceği kimselerin, kulların suçlarının bağışlanması için Cenabıhak katında aracılık etmeleri.

ş. 10b/13

ş. eyle 11b/9

ş. eylemez 11a/3

ş. eyleye 12a/4

ş. item 11b/10

ş. kıl 10b/7, 11a/7, 12a/7

ş. kılamazın 10b/10

ş. kılayım 10b/8, 11a/1, 11a/9

ş. kılğıl 11a/13

ş. kılmazın 11b/12

ş.+ ü 14b/12

şefā'atci: Birisi için şefa'at eden kimse.

ş. 9a/3

ş.+ si 12a/6

şefī' (Ar.): Şefa'at eden, bir kimsenin affa uğraması için aracılık eden kimse.

ş.+ i 12a/3, 6a/1

şefī' a'l-müznibīn: bk. şefī' ü'l-müznibīn

ş. 14b/10

şefī' i'l-müznibīn: bk. şefī' ü'l-müznibīn

ş. 12a/8

şefī' ü'l-müznibīn (Ar.): (Günahların affı için şefa'at eden) Hz. Muhammed.

ş. 9a/2, 9a/4

şehir (Ar.): Şehir.

ş.+ ler 7b/10

şehvi (Ar.): Şehvetle ilgili, şehvet uyandıran.

ş. 9b/9

şer (Ar.): Kötülük, fenalık.

ş. 11a/2, 11b/12

şimdi: Şu anda, şimdi.

ş. 13b/2

şol: İşaret sıfatı, şu.

ş. 12a/12, 13b/11, 7a/4, 8a/7, 9b/13

şomlık: Uğursuzluk.

ş.+ ından 13b/10

şöyle: Öyle, onun gibi, olduğu gibi.

ş. 12a/1, 12a/5, 13a/13, 13a/3, 6b/7, 7a/4, 9b/8, 9b/9

şu: İşaret sıfatı ve zamiri, şu.

ş.+ lar 14a/2

tā (Far.): Kadar, değin, ta ki, -ıncaya kadar, dek, yeter ki, sonunda.

t. 14a/6, 6a/10, 9b/10, 9b/3

tāc (Far.): Taç.

t. 8a/10, 8b/2, 8b/5

t.+ ı 9a/10

t.+ lar 15a/2

tağıl: Toplu durumdayken ayrılıp birbirinden uzaklaşmak.

ğ.- müş 9b/7

tāhir (Ar.): Temiz, pak, arı.

ğ. 15a/1

tākāt (Ar.): Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet, derman.

ğ.+ ümüz 11b/9

ṭamu (Soğd.): Cehennem.

ğ. 13b/7, 7b/4

ğ.+ da 14b/9, 15a/6, 15a/9

ğ.+ dan 14b/13

ğ.+ sı 12b/4

ğ.+ ya 13a/13, 13a/4, 13b/10, 13b/5, 13b/7, 14a/5

ğ.+ yı 12b/2

ğ.+ yıla 15a/8, 7b/6

ṭamulık: Cehennemlik.

ğ. 13a/13

ğ.+ ı 15a/9

Taḡrı: Yaradan, Allah.

T. 11a/13, 11a/7, 11b/8, 6b/10

T.+ dur 11b/11

T.+ nuḡ 14b/6

Taḡrılık: Tanrıya özgü olan varlık, nitelik, ulûhiyet.

T. 7b/12

Tanrı Te'âlâ: "Yüce Tanrı" anlamında Arapça bir ifade.

T. 11b/2, 6b/3

T.+ ya 14a/4

tap-: Tanrı olarak tanımak, kulluk etmek.

†.- arlardı 8a/1

tarafete'l-'ayn (Ar.): Göz kapağının açılıp kapanışı kadar geçen kısa zaman.

†. 9b/7

tart-: (Terazi, kantar vb. ölçme aletleriyle) Bir şeyin ağırlığını bulmak.

†.- alar 13a/2

taşıra: Dışarı, dışarıya.

†. 8b/3

tayıncak: Kaygan, kaypak.

†. 12b/13

tâyife (Ar.): Topluluk, taife.

†. 13a/13

tâ ki: Yeter ki, sonunda.

t. 9a/12

tebessüm (Ar.): Gülümseme.

t. itdi 6a/4

teftiş (Ar.): Denetleme, teftiş.

t. iteler 14a/8

ten (Far.): Vücut, beden, gövde.

t.+ ler 8a/6, 9b/7

tendürüst (Ar.): Sağlıklı, sıhhatli, dinç.

t. 15a/1

terazü (Far.): Terazi.

t.+ ya 13a/2

t.+ yı 12b/12

terk (Ar.): Bırakma, vazgeçme.

t. itdiñüz 14b/6

t. itüp 12a/13

teslim: bk. teslîm.

t. iteler 7a/6

t. olğıl 7a/10

teslîm (Ar.): Ölme, teslim etme.

t. ite 7a/12, 7b/7

tevbessüz (Ar.): Tövbe etmemiş.

t. 14a/2

tîz (Fars.): Çabuk, seri, tez.

t. 10a/5

tîzcek: Çabucak, derhâl, hemen.

t. 8a/7

toprak: Toprak.

†.+ ları 9a/6

toptolu: Büsbütün dolu.

†. 10a/1

topuk: Ayağın yuvarlakça olan alt bölümü.

†.+ ma 10a/11

Tûfân (Ar.): Nuh peygamber zamanında dünyayı kaplayacak şekilde yağın çok şiddetli yağmur.

†.+ ıla 11a/3

tur-: 1. Sabit kalmak, beklemek.

†.- mağdan 12a/7

†.- mışdur 6a/7

†.- ur 7a/4

†.- ursız 12a/2

2. Kalkmak, uyanmak.

†.- sun 8a/11

†.- alar 10b/3

turu gel-: Ayağa kalkmak, kıyam etmek.

†.- u gele 14b/10, 9a/6

turu kal-: Dikilip kalmak.

†.- u kalalar 13b/1

tuyûr (Ar.): Kuşlar.

†. 6b/6

türbe: Türbe.

t.+ sin 8b/11, 8b/8, 8b/9

t.+ sine 8a/11

u: bk. ve

u. 10b/3

uç: Bir şeyin baş veya son noktası. u.+ 1 6a/9

uçmak (Soğd.): Cennet.

u. 10a/6, 13b/4, 14b/13, 15a/8, 7b/6, 8a/13

u.+ a 13a/13, 13a/3, 13b/1, 13b/4, 13b/5, 14a/2, 15a/3

u.+ da 15a/6, 15a/8

u.+ dan 15a/2, 8a/10, 8b/3

u.+ ıla 7b/4

u.+ ları 12b/3

uçmaqlık: Cennetlik.

u. 13a/13

u.+ ı 15a/9

ulu: Büyük, yüce, ulu.

u. 11a/11, 11a/5, 11b/5, 14b/6, 8a/5

u.+ sısın 10b/12, 10b/5, 11a/6

ululuk: Büyüklük, yücelik, izzet.

u.+ ı 11b/8

u.+ ıla 7a/4

unut-: Akılda kalmamak, hatırlamamak.

u.- dı 14b/5

ur-: Vurmak, çarpmak.

u.- a 9a/11

u.- alar 13a/11

uş: İşte, şimdi.

u. 13b/10

utan-: Utanmak.

u.- uram 11b/12

u.- urın 11b/3

ü: bk. ve

ü. 12a/1, 7a/8

üç: Üç.

- ü. 6b/1, 8a/8
üç bin: Üç bin.
 ü. 12b/13
ümmet (Ar.): Hz. Muhammed'e inanarak, onun yaptıklarını ve söylediklerini uygulayarak çevresinde toplanan Müslümanların tümü.
 ü.+ densiz 13b/8, 14b/3
 ü.+ i 10a/9, 14b/11, 9a/13
 ü.+ in 12a/9
 ü.+ indenidük 13b/9
 ü.+ indenüz 14b/3
 ü.+ inçden 14b/9
 ü.+ ler 10a/10
 ü.+ üm 9a/8
 ü.+ üñ 12a/12
 ü.+ üñi 12a/12
ümmeti ümmetî (Ar.): "Ümmetim ümmetim" anlamına gelen Arapça ibare.
 ü. 12a/10, 12b/12, 14b/10
ün: Ses, yüksek ses, nida, avaz.
 ü. 7b/6
 ü.+ üñ 7b/4
ür-: Üfürmek, üflemek.
 ü. 6b/5
 ü.- e 6b/5, 9b/6
 ü.- er 6a/13
 ü.- gil 9b/5
 ü.- ücek 6b/1
 ü.- üekdür 6b/1
ürül -: Üfürülmek, üflenmek.
 ü.- dükdən 6b/4
üründü: Seçkin, seçilmiş.
 ü. 10b/12
üzere: Üzerine, üstüne.
 ü. 12b/7
üzeri: Üzerine, üzerinde.
 ü.+ nde 12b/8
 ü.+ nden 9a/6
 ü.+ ne 10a/4, 10b/2, 12b/13
vaqt (Ar.): Vakit, zaman.
 v. 6a/4, 6a/7, 7b/7
vālih (Ar.): Şaşmış, hayret içinde kalmış, şaşakalmış (kimse).
 v. 12a/1
var: Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan, yok karşıtı.
 v. 12b/1
 v.+ dur 14b/13, 6a/10, 6a/11
 v.+ mıdur 6b/10, 7a/12, 7a/7
var-: Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasil olmak, gitmek.
 v. 7b/4
 v.- a 12a/10, 14b/8, 9a/10, 9a/11, 9a/13
 v.- alar 11a/10, 11a/4, 11b/4, 13b/5, 8a/13
 v.- inca 7b/4
 v.- mazzız 13b/1
 v.- uñ 12a/3, 13b/4, 8a/10, 8a/11
vay: Vay, eyvah.
 v. 14a/13
ve: Ve bağlacı.
 v. 10a/10, 10a/12, 10a/13, 10a/2, 10a/6, 10a/7, 10a/8, 10a/9, 10b/12, 10b/13, 10b/2, 10b/4, 10b/5, 10b/6, 11a/12, 11a/6, 11a/7, 11b/1, 11b/11, 11b/5, 11b/6, 11b/8, 12a/12, 12a/13, 12a/2, 12a/3, 12a/8, 12b/12, 12b/13, 12b/2, 12b/3, 12b/6, 12b/7, 12b/9, 13a/1, 13a/10, 13a/11, 13a/13, 13a/2, 13a/4, 13a/6, 13a/7, 13a/8, 13a/9, 13b/5, 13b/6, 13b/8, 13b/9, 14a/13, 14a/2, 14a/3, 14a/4, 14a/6, 14b/10, 14b/12, 14b/6, 15a/1, 15a/10, 15a/2, 15a/4, 15a/7, 15a/9, 6a/1, 6a/10, 6a/11, 6a/12, 6a/13, 6b/1, 6b/2, 6b/6, 7a/11, 7a/5, 7a/7, 7b/10, 7b/11, 7b/12, 7b/5, 8a/1, 8a/10, 8a/12, 8a/13, 8a/2, 8a/6, 8a/8, 8a/9, 8b/2, 8b/5, 8b/6, 9a/11, 9a/2, 9a/4, 9a/7, 9a/9, 9b/1, 9b/12, 9b/2, 9b/7, 9b/9
velâkin (Ar.): Lâkin, fakat.
 v. 13b/10
velî (Fars.): Ama, fakat, lâkin, şöyle ki.
 v.+ ler 12a/2, 12b/7
 v.+ lerüñ 10b/5
ver-: Göndermek.
 v. 15a/3
 v.- ince 7b/6
vilâyet (Ar.): İl.
 v.+ ler 7b/11
vir-: 1. Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştıirmek, iletmek.
 v.- di 11b/8
 v.- e 8b/6
 aç v.- e 8b/2
 haber v.- e 14b/8
 v.- eler 13a/11, 13a/9
 cān v.- eler 6b/7
 cān v.- elerdi 7b/8
 alı v.- em 9b/3
 v.- gil 8b/2
 cevāb v.- meye 8b/12
 2. Dayamak.
 v.- üp 6a/2

yâ (Ar.): Ey, hey anlamlarında bir seslenme sözü.

y. 10b/11, 10b/4, 11b/5, 12a/11, 12a/6, 12b/2, 13b/3, 13b/9, 14b/4, 14b/8, 15a/11, 15a/3, 6a/8, 6b/9, 7a/12, 7a/6, 7a/9, 7b/2, 8b/11, 8b/13, 8b/2, 8b/4, 9a/2, 9a/4, 9a/8, 9a/9, 9b/1, 11a/11, 11a/5, 6b/13, 7a/13

yağ-: Yüksekten çokça düşmek, yağmak.
y.- a 13a/8

yağır: Sırt, arka, iki kürek arası.
y.+ ın 13a/7
y.+ ınından 13a/10

yağmur: Yağmur.
y. 8a/5, 8a/6

yak-: Yakmak.
y.- dı 11b/1

yakın: Yakın.
y. 10a/10, 13b/7, 6a/13

yâkût (Ar.): Yakut, değerli taş.
y.+ dan 8a/13

yalavac: Peygamber, haberci, elçi.
y.+ ımdı 7a/9

yalvar-: Yalvarmak.
y.- alar 11a/10

yalvarıcı: Yalvaran, yalvarıcı. y.+
yam 14b/4

yan: Yön, taraf.
y.+ ına 9a/7

yaña: Yön, taraf.
y. 6a/5, 9a/7

ya'nî (Ar.): Demek, şu demek ki anlamlarında bir söz.
y. 14a/3, 8a/4, 9a/2

yap-: Yapmak, inşa etmek.
y.- arlardı 7b/11

yaramaz: Faydasız, boş, işe yaramaz. y.
14b/13

yaradıl-: Yaratma işine konu olmak. y.- mış
6b/6, 7a/13, 7b/7

yaşa-: Yakışmak, layık olmak.
y.- ur 8a/3

yarat-: Yoktan var etmek.
y.- ansın 7b/1

yarıl-: Yarma işi yapılmak.
y.- a 9a/5

yaş: Gözyaşı.
y. 12a/5, 13b/11
y.+ ı 13b/11
y.+ ına 14a/1

yaşıl: Yeşil.
y. 8b/1

yavuz: Fena, kötü.
y. 11a/2, 13a/12

yazuğ: Günah, cürüm, suç.
y.+ ı 10a/11

y.+ umuz 14a/9

yazuğlu: Günahkâr, suçlu, mücrim.
y. 10a/11, 12a/6
y.+ lar 9a/3

yenil-: Yeme işi yapılmak veya yeme işine konu olmak.
y.- memiş 10a/8

Yezdân-ı kadîm: Tanrı, Allah.
Y. 15a/7

yıldırım: Yıldırım.
y. 12b/6, 13a/6

yıllık: Yıllık, senelik.
y. 12b/13, 13a/1

yi-: Yemek.
y.- yüp 7b/13

yidi: Yedi.
y. 6a/5

yidinci: Yedinci.
y. 6a/9

yiğit: Genç, yiğit, delikanlı. y.+ leri
13b/6

yil: Rüzgâr, yel.
y. 9b/10

yine: Yeniden, bir daha, tekrar, gene. y.
6b/5, 7a/12, 7a/4, 7a/6, 8b/12

yir: Yer, mahal, mekân.
y. 10a/7, 6b/6

y.+ de 10a/8, 6b/8, 8b/8

y.+ den 8a/7, 8b/10, 8b/9, 9b/1

y.+ e 6a/9, 8b/10

y.+ i 10a/5, 7b/1

y.+ ine 10a/5, 8b/6, 9a/12, 9b/5

y.+ le 9b/13

yirlü yerine: Uygun, yakışır bir biçimde, gerektiği gibi.

y. 9b/12

yirine: Bir şeyin veya bir kimsenin yerini almak üzere.

y. 12a/5, 13b/11, 14a/6

y. getürdüler 12a/13

y. getüre 14a/8

yir yüzü: Üzerinde yaşadığımız yer küresinin kabuğu, arz.

y.+ ne 6b/10

yit-: Üstesinden gelebilir olmak.
güçü 7b/4

yok: Bulunmayan, mevcut olmayan (nesne, kimse vb.), var karşıtı.

y.+ dur 6b/11, 7a/1, 7a/8, 7b/1

yokaru: Bir şeyin üst bölümü, fevk, aşağı karşıtı.

y. 8b/10

yokuş: Yukarıya doğru yükselen dik yol.

- y. 13a/1
yol: Yol.
 y. 13a/1, 13a/2
 y.+ dan 12b/5
yüce: Yüksek, büyük, ulu, ulvi.
 y. 12a/3, 7b/10
yügrü-: Koşmak, hızlı gitmek.
 y.- yü 13a/6
yüksek: Belli bir yere göre daha yukarıda bulunan.
 y. 7b/10
yüz: Çehre, surat, sima.
 y.+ i 13a/11
 y.+ in 13a/7
 y.+ ine 13a/11
 y.+ leri 12b/7, 14a/12
 y.+ ün 6a/5, 6b/2
 y.+ üñüz 13b/9
yüz yigirmi: Yüz yirmi.
 y. 10a/9
zahmet (Ar.): Sıkıntı, eziyet, güçlük.
 z. 13b/13
 z.+ ümüz 11b/1
za'îf (Ar.): Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz.
 z. 7a/13, 7a/7
zamān (Ar.): Zaman, vakit.
 z. 6b/5
zārī (Fars.): Ağlama, inleme.
 z. kırup 10b/11, 10b/3, 11a/10,
 11a/4, 12a/10
zencir (Fars.): Zincir.
 z.+ lerle 13b/8
zerre (Ar.): Çok küçük parça.
 z. 13a/3, 13a/4, 9b/10, 9b/11, 9b/8
 z.+ ce 13a/4
zevk (Ar.): Zevk, keyif.
 z.+ e 15a/10
zinā (Ar.): Evlilik bağı ile bağlı olmayan kadınla erkek arasındaki cinsel ilişki, nikâhsız birleşme.
 z. 10a/7
 z. itmişlerdi 14a/4
zīrā (Fars.): Çünkü, şundan dolayı.
 z. 12b/1
ziyāret (Ar.): Ziyaret.
 z. kıllalar 8b/11
zuhur (Ar.): Meydana çıkma, baş gösterme, görünme.
 z.+ a 8a/7
zümürüd (Ar.): Yeşil renkte, çok değerli taş.
 z.+ den 8b/1

Sonuç

Bu çalışmada Fatih Millet Kütüphanesi 34 Ae Şeriyeye 24/2'de bulunan ahvâl-i kıyâmet türüne ait bir metin olan Ahvâli'l-kıyâmet adlı mensur eser ele alınmıştır. Çalışmada eserin Latin harflerine aktarılması, dizinli sözlüğünün oluşturulması ve gramer incelemesi yapılmıştır. Giriş kısmında ise ahvâl-i kıyâmet türü hakkında kısaca bilgi verilmiş, bu türdeki eserlerle ilgili çalışmalara değinilmiştir. Daha sonra eserin nüsha tavsifi yapılmıştır. Harekeli nesihle yazılmış olan metin oldukça açık ve okunaklıdır.

Dil özellikleri bakımından ele alındığında eserin büyük ölçüde Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleri taşıdığı görülür. Eserde yer alan söz varlığı ve dil özellikleri Eski Anadolu Türkçesi dönemi eserlerinde görülen söz varlığı ve dil özellikleriyle benzerlik gösterir: "Ayrıık, beze-, bilür "bilen, âlim", bir nice, geyür-, görklü, göyün-, ıssı, içre, igen, ir-, iti, kaçan, kamu, kanı, kanı, kelecı, key, şayru, süyük, süs-, tamu, uçmak, üründü, yalavac, yavuz, yazuk, yügrü-" gibi Eski Anadolu Türkçesi dönemine özgü kabul edilebilecek söz varlığı eserde sıklıkla kullanılmıştır. Yine genel olarak Eski Anadolu Türkçesi döneminin karakteristik eklerinden olan; teklik 1. şahıs emir eki -AyIm, çokluk 1. şahıs emir eki -Allm, teklik 2. şahıs emir eki Gil, bildirme eki dUrUr, zarf-fiil eki -mAdIn, zarf-fiil eki -ıcAK, zarf-fiil eki -dUGIncA, teklik 1. şahıs eki -Am, -In, fiilden fiil yapma eki -GUr-, öğrenilen geçmiş zaman eki -(U)ptUr gibi ekler yaygın olarak eserde geçmektedir.

Eser genel olarak Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerini taşısa da metinde geç dönem istinsah edildiği izlenimi veren çeşitli kullanımlar dikkat çekicidir. Metinde pek çok ekin uyuma girmiş kullanımları görülür: zerre kılıp 9b/10, fışğırđın 12b/6, kıldııy idi 13a/12, yirine getürdüiler 12a/13, buyaldık 12a/7, olmazdık 13b/2, kılırdııy 11b/6, atamuzsun 10/12, gürlemesin 12b/6, kükremesin 12b/6 gibi örneklerde bu uyumun başladığı görülür.

Bu çalışmamızla ahvâl-i kıyâmet türüne ait mensur bir eseri araştırmacıların hizmetine sunmuş olduk. Eserin Eski Anadolu Türkçesinin söz varlığına ve dil özelliklerine küçük de olsa bir katkı sağlamış olması bizleri mutlu edecektir

KAYNAKÇA

- AKAR, Metin (1984), “Şeyyad İsa Ne Zaman Yaşadı, Ahvâl-i Kıyâmet Kimindir?”, *VI. Millî Türkoloji Kongresi*, İstanbul.
- ALKAYA, Ercan (1996), *Şeyyad İsa Ahvâl-i Kıyâmet (İnceleme – Metin – İndeks)*, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- ARAT, Reşit Rahmeti (1987), “Türkçe Metinlerde e/i Meselesi”, *Makaleler*, C. I, Ankara, s. 334-341.
- ÇAĞATAY, Saadet (1977), *Türk Lehçeleri Örnekleri*, Ankara: Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları.
- ÇELEBİOĞLU, Amil (1996), *Muhammediye*, C. I-II, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- ÇELEBİOĞLU, Amil (1998), “Türk Edebiyatında Manzum Dinî Eserler”, *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: MEB Yayınları, s. 349-365.
- DEMİRTAŞ, (2009), *Ahmet Yazıcıoğlu Ahmed Bîcân Dürr-i Mekkûn*, İstanbul: Akademik Kitaplar.
- DİLÇİN, Cem (1978), “XIII. Yüzyıl Metinlerinden Yeni Bir Yapıt: Ahvâl-i Kıyâmet”, *Ömer Asım Aksoy Armağanı*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 49-86.
- DURMAZ, Esra (1994), *Şeyyad Hamza'nın Ahval-i Kıyâmet'i*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- EMRE, Ahmet Cevat (1946), “Türkçe’de Bulanık e (é) Fonemi”, *Türk Dili Belleten*, seri III/ 6-7, 487-497.
- ERGİN, Muharrem (2006), *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Yayınları.
- GÜLSEVİN, Gürer (2001), “Türkiye Türkçesindeki Birleşik Zarf-fiiller Üzerine”, *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C. II, S. 2, 122-143.
- GÜLSEVİN, Gürer (2007), *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- GÜLSEVİN, Gürer ve BOZ, Erdoğan (2013), *Eski Anadolu Türkçesi*, 3. baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.
- KAPLAN, Necla (2011). “Osmanlı Resim Sanatında Cehennem Tasvirleri”, *Mukaddime*, 4, 175-195.
- KARA Funda (2018), *Kitâb-ı ‘Ömr-i Dünyâ*, Erzurum: Eser Basın Yayınları.
- KOÇAOĞLU, Timur (2003), “Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı e/i Meselesi” *Türk Kültürü*, S. 483-484, 266-281.
- KÖKSAL, M. Fatih (2011), “Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Yazılan Meçhul Eserlerden: Nâme-i Mahşer”, *Turkish Studies*, Winter, 6/1, 249- 291.
- KUŞOĞLU, Mehmet Oğuzhan (2020), “Eski Türk Edebiyatına Ait Bir Ahvâl-i Kıyâmet: Cemâlî - Kitâb-ı Serencâm [06 Mil Yz A 8631/1 Nüshası]”, *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4/1, Bahar, 22-39.
- MAHDUM, Abid Nazar (2010), “Kıyâmet Konulu Tarihi Belirsiz Bir Mesnevi: Destân-ı Arasât”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 184, 149-184.
- MANSUROĞLU, Mecdut (1956), *Ahmet Fakih-Çarhnâme*, İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- MANSUROĞLU, Mecdut (1958), *Sultan Veled'in Türkçe Manzumeleri*, İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- ÖZGERİŞ, Mutlu Melis (2020), “Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Bir Ahvâl-i Kıyâmet”, *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 3, 123-148.
- ÖZKAN, Mustafa (2000), *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, 2. baskı. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- SAKAOĞLU, Necdet (1999), *Yazıcıoğlu Ahmed Bîcân Dürr-i Mekkûn (Saklı İnciler)*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- ŞENGÜN Necdet (2019), “Türk İslam Edebiyatı’nda Bir Nazım Türü Olarak Ahvâl-i Kıyâmetler ve Şâiri Bilinmeyen Bir Ahvâl-i Kıyâmet Üzerine”, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15, 34-61.
- ŞENÖDEYİCİ, Özer (2014), “Kemalpaşa-zade Tarafından Tercüme Edildiği Düşünülen Bir Risale: Ahvâl-i Kıyâmet”. *TÜBAR (Türklük Bilimi Araştırmaları Journal Of Turkology Research)*, Güz, 36, 291-319.

- TEKİN, Arslan ve TEKİN, Melek (1983), *Ahmed Bican Yazıcıoğlu Envârü'l-Âşıkîn*, Bedir Yayınları.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1994), *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- TOPALOĞLU, Bekir (2002), "Kıyâmet", *DİA*, Ankara: TDV Yayınları, 27, 516-517.
- UĞUR, Abdullah (2020), *Yazıcıoğlu Ahmed Bicân and His Envârü'l-Âşikin (Introduction and Critical Edition) Part I-II-III*, Harvard University Press, Cambridge (MA), USA, Massachusetts.
- YAMAN, Bahattin (2002), *Osmanlı Resim Sanatında Kıyâmet Alametleri: Tercüme-i Miftâh-ı Cifru'l-Câmi ve Tasvirli Nüshaları*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- YAMAN, Bahattin (2007), "Ahvâl-i Kıyâmet Yazmaları Resimlerinde Kıyâmet Sonrası Hayat", *EFD/JFL (Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi/Journal of Faculty of Letters)*, 24 (2), 217-234.
- YAMAN, Ümran (2018), "Eski Anadolu Türkçesi İle Yazılmış Ahvâl-i Mevt Adlı Eser Üzerine Bir Dil İncelemesi". *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, Spring, 4/2, 523-585.
- YELTEN, Muhammet (1998), *Şirvanlı Mahmud, Târih-i İbn-i Kesîr Tercümesi, Giriş-İnceleme-Metin- Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- YELTEN, Muhammet (2009), *Eski Anadolu Türkçesi ve Örnek Metinler*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- YILDIZ, Osman (2002), *Ahvâl-i Kıyâmet*, İstanbul: Şule Yayınları.
- YILDIZ, Osman (2022), "Şeyyâd Hamza'ya Atfedilen Ahvâl-i Kıyâmet Mesnevîsi", *Prof. Dr. Kerime Üstünova Armağanı* (Ed. Hasene Aydın-İbrahim Karahancı), Efe Akademi, 665-708.
- YILMAZ, Emine C. (1991), "Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü", *Türk Dilleri Araştırmaları*, Ankara, 151-165.

TIPKIBASIM

اجنדה كورب اوله يكر منججه قلسه دن بادن نهميه تايي دشنده
 نور منجه و سزم اشتمجه كيم اجماعى مشتلمه يكره بر منججه قلسه نور و نيك
 فرشته نهلري اول قله برفتمق دليكر تا قيامت دكن يكره اكيمجه
 قلسه دكل محمد امين كافر لمر ائندن صون الب اذ اذ قلك مزون بوله
 يكره احصي كجه قلسه بارن بتمن صاغ اليه و زكر يكره درد منججه قلسه
 ملك الموت جانن المغه كلكري وقت اجماعى مشتلمه ائندن جانن
 اله يكره بتمن كجه قلسه صور ستر حساستر اجماعه كره يكره التتمجه
 قلسه اجماع اول قله مشتاف اول يكره بدمجه كجه قلسه طامو قايولون
 اول قول اوزر نه فعليك يكره كنج كجه قلسه اجماع ده قبولون اچيون اچكر
 يكره طمق منج كجه قلسه ايوب بيفاسر مزون بوله او نوز منج كجه قلسه
 توكلن برفرشته جعفر ابده با فلان او غلي و ددن ازا اولدك و دكل
 عبدالمزدين قرتلك ديه صدق الله العظيم • و صدق رسوله الكريم
باب احوال القيامت

اوج شاخسدر و صم و اجكتر اور جلكر اول اورجك جمله عالمه
 كندون قرخويه د شلورانس و جن بر كندون سراسمه اولب يوزون دشنه
 نكجه تكري تعالي كلام تدم اجنجه بيور كيه يوم بتمن في الصور نفع
 من في السموات ابن عباس رضي الله عليه عنه ائدر صور اولدك
 عكر و نوزمان كجه حق تعالي دن فرمان كله سه ارد بو ائني كز صور اور
 جمله كوك اهل و بير اهل انس و جن و حوش طيور تامو برفلش مخلوق
 بر كندون هب دن جان و ركر شيله كيم مقرب عرش كئورن فرشته لمر
 قله نكجه حق تعالي قرانده بزم ددخي بيور كيه فصعق من في السموات
 و من في الارض الامر يشاء الله ائندن حق تعالي دن ندا كله كجه يا عزرايل
 بوزر نه ائكل كوركل هنج كسه قلمش و ارمدر ديه اول خوز بلور كيه تكري
 آكاهنج كورلوسنه يقدر و هو علم بذات الصده ائندن حق تعالي
 امر بيله كوركله ججه مجموع كوركلري بر كندون ارب بر جالو فرشته بوليه
 حق تعالي حضر تنه كله ابده ابي باري خدا ياسن بلور بادشاه سين كجه

مخالفدن دیر سن حوزدیر لوی یاردن سن سکا بقدریم وهو حی
 لا موت • حق تعالی ایدمه بملک الموت بتم کلافتد اوتد بکم کل شیخ
 مالک الا وجهه له الحکم والیه ترجعون • سن دخی بتم فرما تم بوله
 اچا غله طامو اراسنده واز بر کتر کوجک بتم کجه اولک وار بجه جانی
 بتم حکم بتم قدرتم کوراسین دیا حق تعالی فرمان بوله ملک الموت
 طامو بوله اجماعی اراسنده بکتر هیتبسته ان وار بجه جاعره جان حقه
 تسلیم اده بیغمانه علیه السلام ایدر اکر اول وقت مجموع بر اولش
 مخلوقات دیر اوله لردی بر نردن جان و لردی الهیبه لله اندن حق
 سبحانه و تعالی جل جلاله وکلا له غیره بلا بوله ایدمه فان ائله نوریا
 بزه بکوز در دیر لردی شهر لردی و قلعلر و بوجه سرائلر و بکسک بکسک
 کوشکر بکوز لردی ائله وکلا بئله رو تب ماللر و خیز نیلر جمع ایدر لردی
 بکلیک و بادشاهلیق و سلطانلیق و کمر بق دعوسین تلور لردی و بتم
 درلو درلو بتم بتم بکوز و تب بکا عاصی اولور لردی بتم کبی عظمتا

بادشاه

بادشاه قیلردی بونه طبر لردی باذشاه بتم و سلطان بتم که حکمت
 و سلطنت بتم در اول دخی بتم اکر بکوز بتم همان سلطانلیق و بادشا
 بکا یار شردی قدرت دلپله بکلا فی ائیه بتم بیور بکدر لردی الملك الیوم
 بالله الواحد القهار • یعنی جمله عالم بکزدن بتم المدم دیر اندن حق تعالی
 جل قدره کند لطفیندن بیوره عرش التبت بکری قتی الوبغور کله
 اول بغمور کله اول بغمور سبیله اول اولش و جوموش تنلر قاموسی حکم
 کله بیز جک بزدن شول نسیه کبی بکزدن بتم لهره کله اندن حق تعالی
 جل ذکره اوج مقرب فرشتیه افر ائلیه جنبر ایل و سیک ایل و اسر ایل
 علیه السلام بونلر کوز و حق تعالی امریله در لردن حق تعالی جل و علا
 ایدن و ایدن اوجا فدن تاج و حله و براق و عالمه الوبک بتم دو ستم و بتم حییم
 محمدک ترسینه و ایدن بتم سلام کوز کوز ایدن بتم فرما تم بوله طرسون
 عرصات میدانه کلسون دیر بس جنبر ایل و سیک ایل و اسر ایل حق
 امریله اجماعی قیوسینه و اولر اول قیونک بر قندی قول یا قوتدن اوله و بر قندی

یا شیل زمردن اوله جو بکم کلا اول قیوی ققلر رضوان اشد حق
 امریله قیوی اچی و ره بونلر ایدر رضوان بزه تاج و حله و براق و عالمه و
 کل دیر رضوان بونلر ایدمه حق تعالی بکا بیور مدینه اجماعدن طایفه
 نسته جفا مانه قیامت بیجه بونلر ایدر بار رضوان بکون قیامت
 کوندر حشر و شتر بونلر ایدن رضوان حق تعالی امریله بونلر تاج
 و کمر و حله و براق و عالم و ره نوردن بونلری الوب حشر بیره کلا کله
 ایدر الهنا و سیدنا و مولانا اشد بتم بیور ک اشدی سنک دوستک
 ترسین بتم بتم نمر بزه در دیر بس حق تعالی بیوره اید بتم دو ستم محمدک
 ترسین اندن بکسک بکوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز
 حق تعالی امریله کلا اول نور جفندی بیوه کوز کوز کوز کوز کوز کوز
 در کسک در دخی محمدک ترسین زیارت فلا کله السلام علیک یا رسول الله
 دیر بجه جواب و زسیه بتم حق تعالی حضر نسته کلا کلا ایدر الهنا
 و سیدنا هج جواب کله نه نلا کله دیر حق تعالی ایدن بافر شهلر بتم

سکه

سکوز کله اندن بتم جواب کله اشد اسین جاعرب ایدن السلام
 علیک یا شفیع المدینین • و یا رحمت للعالمین • دیر یعنی
 اری یا ز قلولر شفا عتقی دیکدر بس حق تعالی فرمایله کوز کله کله
 ایدر السلام علیک یا شفیع المدینین • و یا رحمة للعالمین
 دیر بس حق تعالی فرمایله اول مبارک سین یار لره اول عالم خری
 طره و کله قهر بندن تلفه سبکنه اوزردن طبراق لری صیده ناکالا صا
 بکا بجا جنبر ایل کوره و صول یانیه بفا اسر ایل کوره علیهم السلام بس
 اول عالم خری عزتله بملک سلامن اله ایدمه یا ملا بکله اصتم حال بکدر
 و نه اولدی دیر اندن بونلر ایدر یا رسول الله دخی هنوز فرشتهلر دن
 بزدن غیری نسه در لردی دیر بس جنبر ایل الرو واره تاج بانسته
 اوره لرو واره حله کبوره و کزن بکنه بغلیب براهه بندر ب اول نوردن
 علم کوز ب التجه حشر بیره کلا کلا ناکه عوصات سیدانه کل بجه
 استی استی دیر عرش التبه کله بر ائدن انه سجدیه واره هاتندن

10

اواز گله ایدر که با حینیم باشکی برون کنور کل و کولک حوش دتعل
 کمر عزم هلا نم حقیقون بکون که کون هیچ کسیه حیف و میل اندم
 تا حد که بو بیژلو قیون بو بیژل سر تیون سوسلوی انقیاسن ال ورم اندن
 حق تعالی جل جلاله بیوره ایسرا نیل ایدر که بر کتر دخی صورکی
 از کجیم فحواق بکنزدن قیب محشر بینه کلا لوجع اولر بکون کون
 قاصی بن اولرم دیر فحایم ایسرا نیل صورن اوره ایدر در لک ای جور
 نیش تنگروای طغلیش سکولر دیر حق تعالی فرمان برله طفت العین
 اجده شویله در لک لر کیم ذره ذره کوب جمع اولر هر بدن دن بر ذره قد
 بری شهو اولیه حق تعالی قدرت و حکمت برله و دخی شیشه اولسه
 که بر کتبی مشرقده اولسه دخی بل ان زره تلب نامعربه دین ارشدرسه
 حق تعالی فرمان برله ساعت جو سده ایلیه جمع اولسه که هیچ بر ذره
 آنکس بر لور بینه کلا لک و اندن صکره جانلر قاسی ایسرا فلک صور ندن
 حقا گانه شول توان روسی کپی حقه شول قدر جفلر کیم برله کون

ارسی طبطوا و اوله حق تعالی جل ذکره هر بر جانیه ای نرشته سوکل
 قله بریده و بری سوره بتکنیم حق تعالی کلام قدر بند بیور
وجاءت کل نفس معها سابق وشهید
 اندن بر فرشته بیتم المقدس از نه کلا نکله ایدر ای حلا یفلر
 در لک تیز محشر بر نه کلک دیر اندن حق تعالی جل ذکره بیوره بری
 در لک کونر لک اجماق قیوسنک بر قنار لک ارالغیند قولر بلور میه و بر لک
 بیزدوشیلر کون اندن هیچ نسا اولماش اولر و بنا قلمه میس اوله و حکم
 بیلله میس اولر اول بیزد پیغامبر لک اجون و صد یفلر اجون منبر لک
 قیالرو عالم لک اجون کمر سیله قیالرو و محمد اتقی بوز کیم صف اوله
 و قلن امتلر قرق صف اولر و کنش حلا یفک باشنه یقین اولر بو حلا
 یفلر قاسی دره بته هر بوزدم با ذلوی با غی قدر دره بته بر نفسی طویغه
 دکن و بر نفسی انجیکه دکن و بر نفسی سی تشغنه دکن دره بته و بر نفسی
 کونسه دکن دره دته و بر نفسی سی بوغیر نادکن در دته و بر نفسی در لک

11

عرق اولر که بیلدری چوشه کلب قینیه قاموسنک دل لری اغزلر ندن
 حقب کون کس لری اوزر نه دشمنش اولر و بو حلا یفلر بر کتر دن بو حلا
 طور لک هدا مشیوادم پیغمبر کلا لک فریاد زاری تلب جاغرشب
 ایدلر کیم یا اوال بشر و یا صغی الله بزه مدد ایلر که قام پیغامبر لک
 اوسنی سن و مجموع پیغامبر لک و و لیلرک سر جمله حلا یفلرک
 اتسی و دسی بیز قاجوز سندن پیدا اولدق اندی لله تعالی
 بزه شفاعت قل مدد ایلر دیلر بوسنی دن قنی بکلدق دیلر بوسنم
 پیغامبر علیه السلام بونلر ایدر بن سزه یقه شفاعت قلم کون بن
 حق تعالی حصر شده سوچ ایشلدم انک بو برغین میدم گامکار اولدم
 بن سزه شفاعت قلمن ریا پس اندن نومید اولب نوح پیغامبر علیه
 السلام کلا لک نوحه زاری تلب اغلشدر ایدلر کیم یا حی الله سندخی
 انجی ائم سن حق تعالی نک اورند نلیسن و مرسل پیغمبر لک اوسنی
 سن اندی لله تعالی بکون کون بزه شفاعت و مدد ایلر دیلر اندن

نوح پیغامبر علیه السلام بن سزه یقه شفاعت قلم کون بن حق تعالی حصر
 شده سوچ ایشلدم انک بو برغین میدم گامکار اولدم بن سزه شفاعت
 قلمن ریا پس اندن نومید اولب نوح پیغامبر علیه السلام کلا لک نوحه
 زاری تلب اغلشدر ایدلر کیم یا حی الله سندخی انجی ائم سن حق تعالی
 نک اورند نلیسن و مرسل پیغمبر لک اوسنی سن اندی لله تعالی بکون کون
 بزه شفاعت و مدد ایلر دیلر اندن

12

وَبِزِي قَرَشَه بِنْدِي وَبُور حَمْتُور حَدَن جَدِي اَكَن قَتِي بَكَلَدَن
 دِيالَر مَوْسَى بِنْفَانِيرَه مَأْدَه تَكْمَرِي تَعَالَى جَل جَلالَه جِه بِيك كَشِي
 بِنْدَن اَتْرُوضُوبَه بِنْدِي بِن اَنْدَن عَظِيم اَوْ تَنْوَرَن سِنْرِي دِلْمَزَن دِي
 اَنْدَن نُو مِيد اَوْلَب عَيْسَى بِنْفَانِيرَه مَر دَر لَر اَكاد خِي فَر ياد اَرْب اَغْلَشْتَا
 اَكَلَر يارُوح الله سَنَد خِي اَكَن اَلْوَيْفَا بَر سِن اَلْوِي دَرِي تَلَر دَك وَهَم
 صِيرو لَرِي صَاغ تَلَر دَك وَسَنَك نَسَك مَبَارَك دَر حَق تَعَالَى سَي تَوَكَلَر
 جَفَر دِي دَشْمَانَدَن سَفَلِيب دَر رَجَح تَت كَوَلَدَه بِيْت اَلْعَمُور سَك اَمْتَام
 تَلَدِي اِنْدِي اَوْل تَكْمَرِي حَقِيقَتُوكُم سَك اَبُوكَر اَمْت وَبِوَالُوغِي وَرَدِي
 كَو نَك مَكُون بَرَه شَفَاعَت اَيْلَه تَعَالَى سَي بِي صَاك اَيْلَدِي مِيح مَاقَتُور
 قَلْبِي دِيلَر عَيْسَى بِنْفَانِيرَه عَلَيْهِ السَّلَام اَيْدَلَر كَف مِن سِر فِه شَفَا
 عَت اِدَم كَد رِيَادَه كَا فَر لَر كَا وَا نَامَه اِي تَكْمَر دَر دَر لَر نَهْتَان اَيْدَلَر بِن اَك
 حَضَر سِنْدَن نَقِي شَر سَا مَكْنَدُو نَسَم دَخِي دِلَكِه اَوْ تَنْوَرَن سِنْرِي شَفَا
 عَت قَلْمَزَن دِيه اَنْدَن دَخِي نُو مِيد اَوْلَب جَفَر شُو جَفَر شُو سَر كُورَان

وَالِه خَيْرَان اَوْلَب شُو يَلَدَه فَالَر اَنْدَن عَيْسَى بِنْفَانِيرَه مَر نُو مِيد اَيْدَلَر كَف مَكُون
 طُور رَسِن اَوْل عَالَم خُورِي وَبِنْفَانِيرَه كُورِي وَوَلِيكِر نَهْتَرِي وَعَا صِلَر
 شَفَع اَوْل بِيحَه مَنْر اَمْتِي وَآخِرَت سَلْطَان مَحْمُود مَصْطَفَا يَه وَارَك صَلِي اللهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِنْر شَفَاعَت اَيْلَه دِيه جَو نَكَم مَحْمُود اَدَن اَشِدَلَر
 تَا مَر كُورَدَن فَر ياد اَرْب اَغْلَشْتَا شُو يَلَدَه كَو نُو مِيدَن يَاش بَر يَه تَان كَلَا
 اَيْدَلَر كُم يَار حَبْت لِعَالَمِيْن • تَا مَر ياز قَلو قَللَر شَفَا عَيْسَى سِنْدِي
 بُو كُون بُو اَيْسَد طُور مَقْدَن عَظِيم بَكَلَدَن اَمْدِي بَرَه شَفَاعَت تَلَر يَلَر
 اَنْدَن اَوْل شَفَع اَلْمَدِينِيْن • وَحَا مَ التَّيْبِيْن وَسَبَل اَلْمَسَلِيْن
 جَو نَكَم بَقَا وَحَالِه اَمْتَن كُورَه عَظِيم اَوْ رِي كُورُوب سِنْرَدَن اَشْفَه
 اَنه عَرش اَلْبَنَه كَد رَا زِي قَلَب اَغْلِيوب سَجْدِيَه وَارَه اَمْتِي اَمْتِي
 دِيه اَنْدَن حَق تَعَالَى جَل جَلالَه نَدَا قَلَب اَيْدَه يَا مَحْمُود يَا شِكِي
 قَلَد رَغَل كَم اَمْتِكِي سَكَا با غَشْلَدَم شَوْل اَمْتِك كَم سَنَك سَنَك وَبَم
 فَر يَضْم بَر يَه كَتُور دَلَر وَانَلَر كَم بَم فَر يَضْم وَسَنَك سَنَك تَرَك اَرْب

13

بُول اَوْلَه بِيك بِلِيك بُول بُونَس اَوْلَا وَبِيك بِلِيك بُول اَش اَوْلَا وَبِيك بِلِيك
 بُول دَر اَوْلَا تَا مَوْحَلَا بِلِيك بُول تَر اَوْ يَه كُورَلَر وَهَر بَر كَشْتَك عَمَلِن مَر تَلَر
 شُو يَلَدَه كَم مَقَالَه دَر نَدَر تَوَاب اَغْر كَلَسَه حَق تَعَالَى اِن اَجْمَا عَمْتِيَه
 وَكَم نَر دَر تَدْرِي كَا اَغْر كَلَسَه حَق تَعَالَى اِن طَا مَوِيَه بِيورَه اَوْل رَزِيَه
 كَا مَنَك جَزَا سِن كُورَه اَنْدَن صِرَا ط كَلَا مَر بَرِي عَمَلُو عَمَلِي قَدَر نَجَه
 مَجَلَر بَر مَجَلَر بِلَدَر مَكِي كَمَه وَبَر مَجَلَر سَكِي دَر اَنْلَر كَمِي مَجَلَر وَبَر مَجَلَر كَمِي
 مَجَلَر وَبَر مَجَلَر اَصْطَا بِيو مَجَلَر وَبَر مَجَلَر بِيورَن دُوشَب بَغْرَن سُو بُو مَجَلَر
 وَبَر مَجَلَر جَهْتَه دُوشَلَر وَانْدَن صَكْرَه بَتَلَر يَا غَه جَر مَجَلَر بَتِي
 صَاغ اَلْسَه وَرَلَر وَبَر مَجَلَر بَتِي مَوْل اَلْسَه وَرَلَر اَوْل كَا اَبْتِي اَوْلَه
 وَبَر مَجَلَر مَوْل اَلْبِي وَسِنْدَن صُوقَلَر بَغْرَن بِنْدَن جَقَا بَتِي سِنْدَن اَرْوَنْدَن
 وَرَلَر وَبَر مَجَلَر بَتِي بِيورَه اَوْلَر وَرَلَر بِيورِي اَرْوَنْدَه دَم دَخِي اَيْدَلَر كَم
 اَوْق اَوْل يَا وَرَعَلَر دَر يَادَه قَلْدَك اِدِي دِيلَر اَنْدَن حَق تَعَالَى بِيورَه
 اَجْمَا نَقِي اَجْمَا غَه وَطَا مَوْلِق طَا مَوِيَه اَمَّا بَر بُولَك طَا يَه مَوْسَلَر دَن شُو يَلَه

قَلْمَا دَلَر اَنْلَر كَم بِيورَه اَر اَشْم وَار دِيه زِيه اَكَم عَا صِي اَوْل دَلَر بَس حَق تَعَالَى
 جَل قَدْرَه بِيورَه اَمَّا لَك طَا مَوِي قُور دَر غَل عَا صِي لَر اَجُون وَبَارِضُورَان
 سَنَد خِي اَجْمَا قَلَر كَم بَر لَر صَا حَلَر اَجُون وَمَوْسَلَر اَجُون دِيه اَنْدَن
 حَق تَعَالَى اَجْر اَيْدَه جَهْتَم طَا مَوْسِي يَاش قَلْدَرَه كَم بَش بِيورَه
 قَدَر بُولَدَن حَمَل اَيْدَه تَهْمَا نَكَم عَرَصَات خَلَق اَوْل هَيْبَت كُورَلَر اَك
 كُورَلَسِن وَكُورُوسِن وَنَش غُور دَعِن وَيَلَدَر مَكِي اَوْل دَلَر ن كُورَلَر هَب
 جَمُوع خَاص وَعَام وَبِلَر وَبِيلَر تَا مَوْرَدَن جَكَب بُو زَلَوِي اَوْ رَمَه
 دَشَلَر اَنْدَن هَر بَر كَشِي كَنَدَه نَفْسِن قُرْتَمَق اَوْر نَدَه اَوْلَا كَر بَر اَنْدَن
 بِنْفَانِيرَه مَأْدَه اَيْدَلَر اَلْهِي بَكُونِي كُون سِنْدَن اَوْ عَمَل هَا بِل وَفَا بِل وَحَا
 دَلَر اِن اَكْنَدُو نَسَم دِلَر مَر دِيه بِن جَمُوع بِنْفَانِيرَه اَيْدَلَر نَفْسِي نَفْسِي
 دِيلَر اَوْل آخِرَت سَلْطَان مَحْمُود مَصْطَفَا صَلِي اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيْدَه
 كَم اَمْتِي اَمْتِي اَنْدَن حَق تَعَالَى بِيورَه تَر اَوْ يَه قَلَر وَصِرَا ط كَلَا مَجَلَر جَهْتَه
 اَوْ رَمَه قَلْدَن اِنَجَه وَفَلْمَدَن اَت وَصَر مَر دَن لِيحَا ن اَوْج بِيك بِلَه

طُرُقًا لَرَدَّحِي بِرَضِي شَتَّه بُولَرَه اَيْدَه سِرْ جُون اَجْمَاعَه وَاَرْضَن سِرْ
 بُولَرَه اَيْدَلَر بَرْدَنِيَا سَرَايِنْدَه بِرَسَاعَت حَقْدَن اَيْرُو اَوْلَا زَرْدَق شِمْدِي
 دَحِي اَنْدَن اَيْرُو اَوْلَا زَرْدَق دِيكِرِي سَ حَق تَعَالِي دَن نَدَا كَه كَفَرِيَا قَلْلَم كَوْمَايَك
 سِرْ دَحِي اَجْمَاعَه وَاَرَاك اَوْجَمَات دَحِي سِرْ كَه مَشْرَف اَوْلَسُون پَس
 اَلرَدَّحِي حَق تَعَالِي اَسْرِي لَه اَجْمَاعَه وَاَرَا زَوِيْرَجَه عَاصِيْلَر طَامُوِيَه تَيْلَر
 پِيْرَلَرِي اَوْ نَجَه وَ نَقِيْر لَرِي اَرْدَجَه وَ يَكْتَلَرِي دَحِي اَرْدَجَه وَ عَوْرَتَلَرِي
 اَلرَك اَرْدَجَه جَوْنَك بُولَر طَامُوِيَه بَقِيْن كَلَا كَر طَامُوِيَك بُولَرَه اَيْدَن سِرْ
 قَتَق اَمْت دَسِرْ كَه كُوْر كُوْر كُوْر وَ جَانْتَر دَكَل وَاَلْوَكْتَر وَاَبُو ذَرِيْبِيْر
 لَه بَقُو دَكَل وَ هَمَّ بُوْر كُوْر قَرَه دَكَل بُولَر اَيْدَلَر يَا مَلِك بِرْ حَمْد اَنْتِنْدَن اِدِي
 وَ لَكِن كَاهِن شَمْلَعِنْدَن اَوْ بُوْرِي طَامُوِيَه اَوْش سِرْ دَر دِيو قَرَه يَا دَا دَر
 اَعْلَشَلَر شُوْل قَدَر اَعْلَشَلَر كَه بُولَر كُوْر لَرِي اَيْنِي دُو كَه يَا شَرِيْرَه
 تَان كَلَا اَنْدَن مَالِك اَيْدَلَر بُولَرِي بُوَاغْلُو ك بَرَا زَن دَنِيَا سَرَايِنْدَه
 يَكِن اَعْلِيْسِيْد كُوْر كُوْر كُوْر بُوْتَدَر مَرْحَمَت كُوْر سِيْد كُوْر دِيَا اَنْدَن حَق

14
 تَعَالِي جَل وَاَعْلَا كُوْر لَرِي يَا شَرِيْرَه نَب رَحْمَات دَب اَسْرِي كِيَه فَضَل
 وَ كَوْم بَر لَه اَجْمَاعَه سِيوْرَه اَنَا اَلرَدَن شُولُوْر كِيْم دَنِيَا دَن تُوْبَسِرْ كِنْدَلَر دِي
 وَ كَابِرْ كَاهَا اَشْلَشَلَر دِي بَعْنِي نَمَارِي قَلْمَه مَشْلَر دِي وَ تَان اَتْمَشْلَر دِي
 وَ زِيَا اَتْمَشْلَر دِي وَاَسْنَن وَاَسْنَن اَزْمَلَشْلَر دِي تَكْرِي تَعَالِي بِه
 عَاصِي اَوْلَشْلَر دِي اَنْلَرِي طَامُوِيَه قَيْلَر كَاهَلَرِي قَدَر عَدَاب كُوْر لَر
 تَا كِم حَق تَعَالِي نَك دَكِي بِرَه كَلَا وَ دَحِي مَالِك سِيوْرَه بَشَلَر كَه كَاهَلَر
 اَرَا سِنْدَه بُوْر دَرَجَه اَجْفِيْل دِي پَس مَالِك دَحِي حَق تَعَالِي بُوْر غِيْن
 بِرَه كَتُوْرَه جَر دَرَجَه اَجَه اَوْل كَاهَلَر بَقَلَر بُولَرِي كُوْر لَر دَحِي سِرْ تَقِيْن
 اَزْمَل اَيْدَلَر كِيْم بَا زَعُوْر جَق لَفْتِنْدَن اَوْ تُوْر خَرْدَك كَفَر صَرْدَن اَشْر كُوْر مَدَك
 سِرْ جَلِيْن دِيْلَر جُوْر كِيْم بُولَر كَنْدَه سَجَلَن بِلَا لَر حَق تَعَالِي سِيوْرَه كِيْم
 اَوْل عَاصِيْلَر كَه عَدَابِن كُنُوْر ك دِيه اَوْل كَاهَلَر اَسْر اَكْلَسِن بَقَلَر كُوْر لَر كِيْم
 بُولَر كَه بُوْر لَرِي كُوْر كَه اَوْلَش هِنَج عَدَاب كُوْر مَانِيْس كِيْم كَنْدَه بَقَلَر
 قَبُوْرَه كُوْر كِيْم اَيْدَلَر وَاِي بَرَه وَ بَرَم جَانْمُوْرَه دِيْلَر اَنْدَن حَق تَعَالِي كُوْر سِنْدَن

جَبْر اَيْل بُولَر عَرَضَه قَلْمَه تَمَان جَبْر اَيْل كُوْر لَر جَعْر شَب اَيْدَلَر كِيْم نَه
 كُوْر كِيْم سِنَكِم سِنِي كُوْر جَك جَانْمُوْر سُوْر دِي دِيْلَر اَنْدَن جَبْر اَيْل اَيْدَه
 سِرْ نَه اَمْت دَسِرْ بُولَر اَيْدَلَر كُوْر حَمْد اَمْتِنْدَن نُوْر اَنْدَن جَبْر اَيْل اَيْدَه
 بِن سِرْ كَه بِيْعَا مَبْر كُوْرَه بَلُوْر جِيْم دِيه نَام سِي جَاغَر شَب اَيْدَلَر بَارُوْج
 اَلْاَسِيْن حَمْد قَانِكِم بَرِي اَوْ سَنْدِي دِيْلَر اَنْدَن جَبْر اَيْل دَحِي اَيْدَه سِرْ حَمْدَك
 سُنْتَن تَرَك اَيْتَر كُوْر وَ تَكْرِي نَك بُوْر نَلَرِن صِيْد كُوْر اَنَك كِيْم اَوْلُو بَا ز شَاه عَاوِي
 اَوْلَد كُوْر لَر اَجْرَم اَشْبُو حَالَه كُوْر نَسَا اَوْلَد كُوْر دِيه پَس جَبْر اَيْل عَمْر حَمْد
 مُصْطَفِي حَضْرَتَه وَ رَه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَبِرُوْرَه اَيْدَه يَارَسُو
 لَالله اَنْتِنْدَن دَحِي كِنَسَه قَلْمَش طَامُوْرَه دِيه اَنْدَن سَيْد الْمُرْسَلِيْن
 وَ شَفِيْع الدِّيْبِيْن وَ رَسُوْل رَبِّ الْعَالَمِيْن فِي اَحَال طُرُوْكَه اَمْتِي اَمْتِي دِيه اَنْدَن
 حَق تَعَالِي جَل وَاَعْلَا يُوْر نَم بَانَشِي قَلْدَر نِيُو اَوْل عَاصِي سَكَا بَاغْلَشْلَم
 وَ شَفَا عَنَك تَقُوْل اَوْلَسَدِي دِيه پَس حَق تَعَالِي جَل وَاَعْلَا اَضْرَا يَه اَنْلَرِي
 طَامُوْرَدَن جِقَار لَر اَجْمَان اَرَا سِنْدَه بِرْ جَا وَ اَرَا زَر اَكْر كَلَمَلَر اَرْنَلَر اَوْل يَار صَن

15
 جَبْر كِن قُوْلَر قُوْسِي كَدَه طَاهِر وَ تَنْدَر سَت اَوْلَا لَر حَق تَعَالِي جَل
 وَاَعْلَا سِيوْرَه اَجْمَاعَدَن حَلَه لَر وَ تَاخَلَر وَ كَر كُوْر لَر اَللّهُ كِيْدَلَر اَنْدَحَق
 تَعَالِي جَل وَاَعْلَا اَيْدَه يَا اَحْمَد بُولَرِي اَل اَجْمَاعَه وَاَر دِيه پَس عَزِيْمَن
 هَز كُوْر دَنِيَا سَرَايِنْدَه حَق تَعَالِي يِي بَرْدِي وَ حَمْد مُصْطَفِي يِي حَق
 پِيْعَبَر بَلْدِي سِنِي مُسْلِمَان اَوْلَدِي دَايْم لَالله اَلْاَلله حَمْد رَسُوْل الله
 دِي اِحْلَا صِلَه اَوْل طَامُوْرَه اَيْدَلَر اَجْمَاعَدَه حَمْد مُصْطَفِي يِي تَقِيْنِي
 اَوْلَا اَنْدَن اَوْل بِيْر دَان قَدِيْم وَاِلَا هَالْمَالِيْن جَل دَكْرَه سِيوْرَه اَلْوَم بَرُوْج
 صُوْرَتِنْدَه كُوْر لَر طَامُوِيَه اَجْمَان اَرَا سِنْدَه بُوْغَر لِيْلَر اَنْدَن اَجْمَاعَدَه
 اَوْلَه اَجْمَاعَتَلِي وَ طَامُوِيَه طَامُوْرَه تَلَه لَر وَ جِيْع سَنَكْر اَسْر وَ مَانَا قَلَر طَامُو
 عَدَاب كُوْر نَسَا اَوْلَه لَر وَ مَوْسَلَر قَامُو عَشْرَت وَ زُوْتَه وَ صَفَا يَه شَقْل
 اَوْلَه لَر حَق تَعَالِي نَك رَحْمَتَه سُنْتَقَرَف اَوْلَب دِيْلَر كُوْر لَر اَنْشَاء الله
 رَسُوْل حَضْرَتِن تَعَالِي اَمِيْن يَا رَبِّ الْعَالَمِيْن وَ صِيْت نَامَسِي
 صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيْنَهُ اَللّهُ الرَّحْمَنُ الرَّحِيْمُ